Yazılası Destanlar

Cemal Uşak

YAZILASI DESTANLAR

Cemal Uşak

YAZILASI DESTANLAR

Cemal Uşak

YAZILASI DESTANLAR

Editör
Hasan Hayri DEMİREL

Görsel Yönetmen
Engin ÇİFTÇİ

Kapak
İhsan DEMİRHAN

Sayfa Düzeni
Ahmet KAHRAMANOĞLU

ISBN
978-605-5510-04-6

Yayın Numarası
267

Basım Yeri ve Yılı
Çağlayan Matbaası Sarnıç Yolu Üzeri No: 7
Gaziemir/İZMİR
Tel: (0232) 252 20 96
Aralık 2010

Genel Dağıtım
Gökkuşağı Pazarlama ve Dağıtım
Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31 Tek-Er İş Merkezi
Mahmutbey/İSTANBUL
Tel: (0212) 410 50 60 Faks: (0212) 445 84 64

Kaynak Yayınları
Bulgurlu Mahallesi Bağcılar Caddesi No: 1
34696 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 522 11 44 Faks: (0216) 522 11 78
www.kaynakyayinlari.com.tr

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

Elinizde bulunan kitapta yer alan makaleler, 1997-2008 yılları arasında muhtelif gazete ve dergilerde yayımlandı. Birçok yazının ortak paydasını, kültürler arası diyalog toplantıları vesilesi ile gittiğim ülkelerdeki “Eğitim Gönüllüleri”nin, destanî hizmetleri üzerine izlenimlerim teşkil ediyor.

Kaynak Yayınları, bu yazıların kalıcı olmaya namzet yazılar olduğu, gazete ve dergi arşivlerinden kurtarılarak kitaplaşması gerektiği iltifatında bulundu. Kendilerine candan teşekkür ederim.

Hasbi gönüllerde hakikat ve güzellik aşkının parlamasına ola ki vesile olur umudu ve ilerleyen yaşlarımda ve “Emr-i Hak” vaki olduktan sonra da, “kelamıma bedel, kalemimin hakkın tercümanı” olmaya devam etmesi dua ve niyazıyla teklife “Evet” dedim.

Yazıları topluca bir arada gördükten sonra da, Rabbime bu satırları kaleme alma lütfunu bana bağışlamış olmasından dolayı hamdettim, şükrettim. Elbette asıl güzellik yazılarda değil, yazıların konusu destanî fedakârlıkları ortaya koyan “Adsız Kahramanlar”da, “Namsız, nişansız yiğitler”de ve onların “Kutlu Pişdar”ında.

Ben sadece, idrakimin ve kabımın vüs’ati nispetinde aktarmaya çalıştım o kadar.

Cemal Uşak

O'NU BİR ANLAYABİLSEK…

Bugün Dünya Kadınlar Günü. Bu vesileyle ülkemizde ve dünyanın muhtelif köşelerinde sayısız toplantı ve etkinlik düzenlenecek, "kadın haklarına" dikkat çekilecek, "kadınların problemleri ve mağduriyetleri" dile getirilecek, çözüm yolları teklif edilecek. Pek tabii ve elbette yapılması gerekenler.

… Ve bugün aynı zamanda, Hicri takvime göre **Rabiülevvel** ayının 11. günü. Yani bu gece, İslâm Peygamberi Hz. Muhammed'in (a.s.m.) dünyayı teşrif ettikleri gece. Süleyman Çelebi'nin güzelim ifadesiyle, "sadef"in kapağının açılıp inci tanesinin dışarıya çıktığı gece:

Amine Hatun, Muhammed annesi;
Ol sadeften doğdu ol dürr danesi.

Bilindiği gibi, Hicri takvime göre anlamlı günler bütün yılı dolaşmaktadır. Halkımız arasındaki deyimiyle, "Mevlid Kandili", yani Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (a.s.m.) doğum günü sene-i devriyesi, bu sene Kadınlar Gününe denk geldi. Tevafuk etti. Ne de güzel tevafuk etti. Çünkü hem Müslümanlar ve hem de gayrimüslimler arasındaki tüm yanlış anlamalara rağmen, "Hz. Muhammed ve Kadın" kavramları birbirlerine o kadar yakışır ki!

Çünkü O'nun gelişiyle birlikte, "diri diri toprağa gömülen" kadın, insan olma haysiyetine kavuştu.

Ondan önce, "kadının adı yok"tu. Bir mal ve meta gibi

alınır-satılırdı. Ne bir hak iddia edebilir ve ne de mirastan pay alabilirdi.

Mekke'nin ve Medine'nin nasipsiz gafilleri suçlamışlardı onu, "*Şuna bak! Kölelerle, hizmetçilerle ve alt tabakadan insanlarla oturup kalkıyor. Üstelik çarşıda-pazarda dul kadınlarla birlikte yürüyor!*" diye.

O herkese ama özellikle çocuklara ve kadınlara ayrı bir şefkat ve alaka gösterirdi. Çünkü Ona göre, kadınlar "şefkat kaynağı" ve "ayaklarının altında Cennet bulunan" müstesna varlıklardı.

O, yapabileceği hiçbir işi başkasından istemediği gibi, tüm ev işlerini ve özel işlerini de kendisi yapardı. Ayakkabısını kendisi tamir eder, mütevazı elbisesinin söküğünü kendisi dikerdi. Biz, doğulu kafası taşıyan erkeklerin geleneğe bağlı olarak yaptığı ve hâşâ dinin gereği diye yutturmaya çalıştığı gibi; "Ey Ayşe, Ey Fatıma, Ey Safiyye! Bu oda niye temizlenmemiş?" demez; sade ve mütevazı "hücre-i saadetleri"ni bizzat kendisi siler süpürürdü.

O, ibadet için bile olsa, eşinden müsaade isterdi. Bir akşam, Hz. Aişe (r.a.) ile birlikte idi. Bir süre yatakta hemhal olduktan sonra demişti ki: "*Ey Aişe! Müsaade eder misin bana; bir müddet Rabbimle birlikte olayım (ibadet edeyim)?*" Hz. Aişe de, "*Elbette ey Allah'ın Resulü!*" diye cevap vermişti.

O böylesine nazik, böylesine kadınlara karşı saygılı idi. Nafile ibadet için eşinden izin istemişti. Çünkü, o gece onun hakkı idi. Kul hakkını alarak Allah'a ibadet edilemezdi.

O, iffetini ve namusunu korumak düşüncesiyle evlenmek isteyenlerin Allah yolunda cihad etmiş gibi Hak katında değerli olduğunu ifade etti.[1]

O, erkekleri uyardı, "*Kadınların sizin üzerinizde hakları vardır.*" diye.[2]

---

1 Neseî, *Nikah*, 5.
2 Tirmizî, *Rada*, 11.

O, annelerin ve babaların, kız çocuklarını, onların istemedikleri birisiyle evlendiremeyeceklerini beyan etti.[3]

O, sanılanın aksine "görücü usulü" evliliği değil; tam tersine, kadının ve erkeğin birbirlerini görerek ve tanıyarak evlenmelerini tavsiye etti.[4]

O, "*Mü'minlerin iman bakımından en üstünü, ahlakı en güzel olan ve ailesine karşı en lütufkâr ve en iyi davranandır.*" buyurdu.[5]

Ah, bir O'nu anlayabilsek! Anlasak ve cihan-baha tavsiye ve emirlerini uygulasak.

İslam tasavvufunun zirvelerinden Abdülkâdir-i Geylânî yüz yıllar öncesinden şöyle niyaz etmişti:

Allah'ım! Yeryüzünü, bütün köşeleriyle Muhammed'in (a.s.m.) diliyle konuştur!

Bu kutlu gayret yolunda emek sarf edenlere binlerce tebrik ve dua.

---

[3] İbni Mâce, *Nikah*, 12

[4] Tirmizî, *Nikah*, 5.

[5] İbni Mâce, *Nikah*, 6.

"SEN TÜRKİYE'SİN; BÜYÜK DÜŞÜN!"

Yerel seçimlere iki hafta kaldı. Meydanlardan sarf edilen siyasi polemik ürünü sözlerden hangisi hafızalarda kalır; seçim sloganlarından kaç tanesi bundan sonra hatırlanır bilemiyoruz. Esasen, birçokları gibi ben de seçim sloganlarının çoğunun hoş ama boş olduğunu düşünürüm. Anlamsız bir kelime yığını halinde, sadece ve sadece kitleyi gaza getirmeye yararlar, o kadar. Pek azının anlamı ve kalıcılığı vardır. Bu seçimlerde kullanılanlar da böyle. Ancak bir tanesi var ki, hem anlamlı ve hem de kitleye hedef gösteriyor: "**Sen Türkiye'sin; büyük düşün!**"

Her kim keşfetmişse, gönülden tebrik ederim.

Bu slogan bende, Merhum Turgut Özal'la başlayan, Anadolu müteşebbisinin dış dünyalara açılmasını ve gittikleri ülkelerde başarılı çalışmalar ortaya koymasını çağrıştırıyor.

"Eğitim gönüllüleri" görev yaptıkları ülkelerde, aynı zamanda fahri bir Türkiye tanıtım misyoneri olarak çalıştıkları gibi, o ülkelerin ileri gelen entelektüel simalarını da Türkiye'ye davet edip ülkemizi daha yakından tanımalarına imkân ve zemin hazırlıyorlar. Geçtiğimiz günlerde İngiltere'den gelen böylesi bir grupla görüşme imkânı buldum. Bir haftalık bir Anadolu seyahati sonrası ülkelerine dönüyorlardı. Tabir yerinde ise, gördükleri ve yaşadıklarından dolayı gözlerinin içi gülüyor ve bambaşka duygularla, kalplerini İstanbul'da bırakarak dönüyorlardı.

İzlenimleri gerçekten anlamlı idi. Bir kısmını sizinle paylaşmak isterim:

- **John Oaks** (Londra/Hurringate Belediye Meclisi Üyesi): "Geçen yüzyılda biz Batılılar, Türkiye'ye 'Avrupa'nın hasta adamı' dedik. Ama şimdi görüyorum ki, bu 'hasta adam' çoktan iyileşmiş, 'Avrupa'nın doktoru' olma yolunda hızla ilerliyor".
- **İman Abou Atta** (Filistin asıllı olup, uzun zamandır Londra'da yaşıyor): "Ben burada, tarih kitaplarında görmediğim bir Türkiye ile karşılaştım. Böylesini hayal dahi edemezdim."
- **Mahroof Hüseyin** (Ailesi Pakistan asıllı bir Milletvekili): "Bir ülkenin geçmişinden kopmaksızın; modern dünya ile nasıl bütünleşebileceğini ve imrenilecek bir kalkınma gerçekleştirebileceğini gözlerimizle gördük."

İşte size, yazının başlığındaki sloganın ne anlama geldiğini ifade eden ve bizlere sorumluluğumuzu hatırlatan sözler.

Uluslararası Türkçe Olimpiyatları ise, Türkiye'nin önüne bambaşka ufuklar açıyor ve fırsatlar sunuyor.

Ben bu sloganın ifade ettiği anlamı Güney Afrika'nın Durban şehrinde, Zulu kabilesinden kiraladığı 20 bin dönümlük arazide besicilik ve çiftçilik yapmaya hazırlanan "çilli genç" Atilla'nın gözlerinde; Bangok'ta ve Çin'de kurduğu atölyelerde mücevherat imal ederek yirmiden fazla ülkeye ihracat yapan Sivas/Suşehri'li Cengiz'in gayretlerinde; Sydney'deki Maraş dondurmacısında; "Lazico Center'de Vakfıkebir ekmeği ve tereyağlı pide yapan Karadeniz uşağında ve özellikle eksi 50 derece soğuklardan artı 50 derece sıcaklara kadar dünyanın muhtelif köşelerinde, "eğitim gönüllüsü" olarak destansı gayretler ortaya koyanlarda gördüm.

Bu slogan, bir siyasi partinin yerel seçim kampanyasına sığmayacak kadar geniş ve derin anlamlar içeriyor. Bu slogan bize, "milletler muvazenesinde" ülkemizin hak ettiği yere gelmesi konusunda her birimize düşen sorumluluğu hatırlatıyor.

EVRENSEL BARIŞA GİDEN YOL: TÜRK OKULLARI

Bilindiği gibi, siyaset literatüründe “Balkanlaşma” diye bir tabir vardır. Bu tabir, onlarca etnisitenin ve dini grubun birlikte yaşadığı Balkan ülkelerinde, birkaç yüz yıldır devam eden, çatışmalara ve savaşlara bağlı olarak şekillenen ülkelere işaret eder.

Yüce Kudret, dinî ve ırkî renkleri, adeta alaca ineğin üzerindeki benekler ya da rengârenk çakıl taşları gibi serpivermişti, Alplerin doğusu, Uralların batısı, Adriyatik Körfezi, Karadeniz ve Ege Denizi ile çevrelenen bölgeye. Sırp, Hırvat, Boşnak, Arnavut, Makedon, Torbeş, Pomak, Bulgar, Türk v.b. onlarca renk pek de geniş sayılamayacak bir alanda iç içe yaşıyorlar yüzyıllardır. İç içe, ama maalesef, tarihin pek az bir zaman diliminde “barış ve huzur içinde” birlikte yaşayabildiler.

Çünkü farklılıklar, “Yüce Kudret”in bir tercihi olarak, zenginlik vesilesi sayılması gerekirken, kimileri onları ihtilaf ve kavga sebebi saydılar ve sözde kendilerinin lehine “öteki”nin aleyhine hâkimiyet mücadelesine giriştiler. Sonuçta zarar gören, yine kendilerini asıl unsur yerine koyup “ötekiler” üzerinde baskı kurmaya kalkanlar oldu. Bu kargaşalarda herkes zarar gördü. Çünkü “çatı” her defasında herkesin üzerine birlikte yıkılıyordu. İşte “Balkanlaşma” tabiri bu çatışmaların tümünü ifade anlamında siyaset literatürüne girdi.

Balkanlaşmanın faturası ülkelere çok ağır oldu. Milyonlarca aile hayatından oldu, hanlar hanümanlar yakıldı, yıkıldı. İnsanlar

yerlerinden yurtlarından oldu. En önemlisi, kitlelerin "öteki"ne veya "ötekileştirdikleri"ne güvenleri kalmadı.

Ama şimdilerde, bunun aksine bir gelişme yaşanıyor, "Balkan" ülkelerinde. "Balkanlaşmaya" inat, birleştirmeye ve kaynaştırmaya yönelik bir gelişme. Bu gelişme asla siyasi değil, çünkü gönüller üzerine kurulmuş bir eğitim sevdası bu hareket.

Şu sıralarda, Arnavutluk'un beş şehrinde, Tiran'da, Elbasan'da, Kavaya'da, İşkodra'da ve Dures'te, Müslüman, Ortodoks ve Katolik gençleri, kol kola, gönül gönüle birlikte eğitim görüyorlar.

Makedonya'nın Üsküp, Gostivar ve Struga şehirlerinde; mazinin karanlık sayfalarına inat, Arnavut, Torbeş ve Türk gençleri geleceği barış üzerine inşa etmenin eğitimini alıyorlar.

Kosova'nın başşehri Priştina'da iki okul, farklılıklardan, harmoni ve kültürel zenginlik üretiyor.

Kanlı ve kinli savaş yıllarını geride bırakmış olan Bosna-Hersek'te; Saraybosna, Tuzla ve Mostar'da, okul binalarında "bahar çiçekleri" yeşeriyor.

Ne var ki bu günlere geliş kolay olmadı. Nice gayretler, nice himmetler ve nice çileler serildi çetin yollara.

Sadece bir örnek olarak, Saraybosna hikâyesi:

Yakında Bosna'ya gideceğiz.
Babamla konuştuğumda, sesini güçlükle duydum.
Fakat onu anladım.
Benim babam,
Düşmanları dağlarımızdan kovacak.

1994 yılında, o sıralarda 8,5 yaşında olan Emine Kocagiç'in yukarıdaki satırları kaleme almasından 3 yıl sonra gidebilmiştik Saraybosna'ya. Yani Emine'nin babasının "Düşmanları Bosna dağlarından ve bağlarından kovmasından" sonra…

Uçağımız, kanlı, kinli ve kirli savaşın kaderinde en önemli bir

yer işgal eden İngman Dağı'nın eteklerinden süzülerek, adeta bir kuğu sessizliği ve narinliğiyle inmişti Saraybosna Havaalanı'na. Acaba nedendi bu sessizlik? Acaba, pilotumuz, çevredeki silah tarrakalarına mı kulak kabartmadaydı? Hayır! Çünkü, henüz toplumların içlerine sindiremediği Dayton Anlaşması yeni yapılmıştı. "Uluslararası Bosna ve Boşnaklar Konferansı"na katılmak için Saraybosna'da idik; ama bu mekâna bizim gibi uçakla değil de, başka yollarla gelenler de vardı.

Bizi seyahatimizin beşinci gününde, İstanbul'a uğurlamaya gelen Ali ve Mehmed bunlardan sadece ikisiydi.

İstanbul'a dönecek olan uçağımızın birkaç saat rötar yapması üzerine, bizi teskin etmek için anlatmışlardı "Saraybosna'ya geliş" maceralarını. Daha doğrusu yiğitliklerini ve fedakârlıklarını... Onların anlatma derdi yoktu. Onlar ve nice eğitim gönüllüleri, destanları yaparlar, ama anlatmazlardı. Ne var ki, bizim ısrarlı taleplerimiz üzerine hikâye ortaya çıktı.

Bu iki genç, Bosnalı kardeşlerine eğitim hizmeti götürmek üzere Anadolu'nun bağrından kopup gelirler. Çalışırlar, çabalarlar ve bir eğitim merkezi ile yola çıkmaya karar verirler. Binalara bakılır, kendilerine destek olacak kişilerle temas kurulur ve mutabakata varılır. Sonra, "enerji ve destek toplamak" üzere Türkiye'ye dönerler. Türkiye'de bulundukları sırada, o meş'um, o uğursuz; kanlı ve kinli savaş patlak verir, Boşnaklar, Hırvatlar ve Sırplar arasında.

Gönülleri paramparça, çaresiz beklerken, barış zamanı kaderlerini paylaştıkları Bosnalılar için bir şey yapamamanın ızdırabını çekmektedirler. Ne pahasına olursa olsun, "barış zamanı" kaderlerini paylaştıkları insanlarla, "savaş zamanı" da birlikte olmalıydılar. Aksi takdirde bu, vefasızlık ve kadirnaşinaslık olacaktı. Ne var ki, yollar ya kapalı ya da çok tehlikeli idi.

Nihayet " tehlikesi daha az!" bir yol bulunur. Hırvatistan'a gidilecek, oradan da dağlık yoldan, bölgeye insani malzeme götüren kafilelere karışarak Saraybosna'ya ulaşılacaktır.

Derken, Ali ve Mehmet yola koyuldular. Maksat "insani"

idi, ama yol boyunca "insan haysiyetine uymayan" uygulamalar vardı. Bir "Hırvat Mafyası" ile "makul ücret" karşılığı yapılan anlaşmaya göre, rehberler, kendilerini dağlık araziden, İgman Dağı üzerinden Saraybosna'ya götüreceklerdi. Ancak, İgman'ın tepesine vardıklarında rehberler, "İşte buraya kadar. BM kontrolündeki Saraybosna Havaalanı'nı aşağıda görüyorsunuz. Oraya kendiniz gidersiniz." deyip ıssız dağ başında bırakıverdiler. Tartışmalar sonuç vermedi. Çünkü adamlar silahlı ve güçlü idi. Mevsim kış, dağlar ise karlı idi. Yer yer iki metreyi bulan karlar arasında, ellerindeki iki bavulla birlikte, dağdan inmeye başladılar. Tabii ki buna inmek denirse. Nice meçhul tehlikeler arasında, sarp vadilerden aşağıya doğru sürünüyorlardı. Çetniklerin uzaklardan gelen silah sesleri ve sniperların vızıltıları eşliğinde.

Zaman zaman birbirlerini kaybediyorlar ve birbirlerine sesleniyorlardı. "Mehmeeeet! Neredesin?" Uzunca bir sessiz bekleyişten sonra, karlar arasından çıkan bir el görüyordu Ali. Sürünerek, arkadaşının yanına gidiyor ve kurtulmasına yardım ediyordu. Mehmet kurtuluyor, ancak içinde giyecekleri ve sınırlı sayıda yiyecekleri bulunan çantaları kayboluyordu. Ve bu "dağcılık seremonisi" aşağıya ininceye kadar devam etti.

Nihayet ellerinde beyaz bayrakla BM askerlerinin himayesine sığındılar. Gün akşama dönmüş ve şehre giden son zırhlı araç da ayrılmıştı. Ertesi sabahı beklemeliydiler. Ne var ki onlar sabırsızdılar. Bir an önce şehre ulaşmak ve mazlum insanların kaderlerini paylaşmak istiyorlardı. Karar verdiler ve risk alarak, dere yatağında, gecenin karanlığına aldırış etmeksizin, silah sesleri arasında şehre ulaştılar.

…Savaş bütün acımasızlığıyla devam etmekte; dünyanın her tarafında olduğu gibi, Türkiye'de birtakım kurum ve kuruluşlar da çilekeş Bosnalılar için bir şeyler yapabilmenin telaşı içinde idi. Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı da bunlardan birisi idi. Ne yapılması gerektiği hususunda, Vakıf yöneticileri, günler süren istişareler yaptılar. "Geniş katılımlı bir yardım kampanyası" ve uluslararası

camianın dikkatini çekecek bir sempozyum iki önemli seçenek olarak gözüküyordu. Derken, bir teklif geldi: "Dünya futbolunun devleri ile Türkiye Karması arasında bir maç organize edelim ve gelirini de Bosna'ya gönderelim." Bu teklif memnuniyetle ve heyecanla karşılandı ve karar verildi: "*Her Şey Bosnalı Çocuklar İçin*" adı altında İstanbul'da, Ali Sami Yen Stadyumu'nda dev bir maç organize edildi.

… Ve Dayton Anlaşması'nın henüz mürekkebinin kurumadığı günlerdeyiz. İki güzide dostla birlikte Saraybosna'nın ara sokaklarında dolaşıyoruz. Sindirilmemiş bir barış anlaşmasının meydana getirdiği tedirgin yüzler, harabeye dönmüş bir şehir ve bir kısmı eleğe dönmüş duvarlarla karşı karşıyayız.

Mihmandarımız bizi şehre hâkim bir tepeye getiriyor. "Şehre hâkim tepe", Boşnaklar için, "Sırp çetniklerinin şehir halkına kurşun yağdırdığı hâkim mevziler" anlamına geliyor. Derken, etrafı tel duvarlarla çevrili bir binanın yanına yaklaşıyoruz. "İşte" diyor mihmandarımız. "Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı'nın inisiyatifi ile okul olarak faaliyete geçmek üzere tahsis edilen bina!" diyor. Daha yakından binayı tanımak istediğimizde ise, "Sakın ha!" diyor. "Henüz mayınlardan temizlenmedi." Delik deşik olmuş duvarlar önümüzü kesiyor zaten. Pencerelerden içeriye bakıldığında ise, duvarlarda kan izleri ve yerlerde içleri kurumuş kan dolu postallalar ve şarapnel parçaları görünüyor. Ve bina çevresinde oturan ileri yaşlı Boşnak bir kadının anlattıkları: "Evladım! Burası Çetniklerin karargâhı idi. Buradan şehri ateşe verirlerdi. Sabahlara kadar, Boşnak esirlere yapılan işkence feryatları duyulurdu bu binadan."

1999 yılında yine Saraybosna'dayız. Osmanlı Devleti'nin 700. kuruluş yıl dönümü törenlerine katılmak üzere geldik. Bir ara fırsatını bulup bilge devlet başkanı, kahraman Merhum Aliya İzzet Begoviç'le görüştükten sonra, değerli hocalarımız Prof. Dr. Mehmet S. Aydın ve Prof. Dr. Nevzat Yalçıntaş'la birlikte okulu ziyarete gidiyoruz. Okulu tanımak mümkün değil.

"Çetnik karargâhı", güzide bir eğitim kurumuna dönüşmüş. Silah tarrakaları ve mazlumların feryadı, yerini masum yavrularımızın neşeli konuşmalarına terk etmiş. Duygularımız yoğun. Islanmış gözlerle okul müdürünün odasına yöneliyoruz. Müdür bey, henüz iki yıllık olan okulun başarılarından söz ediyor bize: "Yeni dönem için öğrenci kontenjanımız 70 kişi. Ne var ki, 1250 kişilik bir müracaatla karşı karşıyayız. İmtihan yaparak öğrenci seçmeye mecburuz."

Dışarıda, cıvıl cıvıl oynayarak, Türkçe-Boşnakça şarkılar söyleyen, savaş sırasında, henüz 8,5 yaşında olan ve "Benim babam, düşmanları dağlarımızdan kovacak!" diye şiirler yazan Emine Kocagiç'i arıyor buğulu gözlerimiz. "Acaba, hangisi olabilir?" diye bakınıyoruz etrafa. Müdür beye sormak istiyorum, ama vazgeçiyorum. İnanıyorum ki Emine, babasından ve diğer babalardan farklı olarak, "cehalet"e karşı ilimle; "zaruret"e karşı, sanat ve marifetle; "ihtilaf"a karşı, "ittihat" silahıyla savaşıyordu. İgman Dağı'nda, bir Çetnik mermisiyle şehid olan babasına rahmet duaları ve kendisine de başarı dileklerimi gönderiyorum, sessizce.

Bunun gibi, daha nice destanlar yaşandı ve yaşanmakta dünyanın muhtelif köşelerinde. Her birinin destanı, diğerinden daha kahramanca. Her birinin kendine göre rengi ve tadı var.

Farklılıkları ihtilaflara ve çatışmalara dönüştürme çabalarına inat; zenginlik vesilesi sayarak huzur ve barış adaları kuran sessiz kahramanlar sayesinde.

"Balkanlaşma"nın bir tarih olması dileği ve azmiyle gayret gösterenlere ne mutlu!

22.10.2005

BAŞÇARŞI

Otele eşyalarımızı yerleştirdikten sonra, "Başçarşı"nın yolunu tutuyoruz. Başçarşı, adeta Saraybosna'nın kuruluşundan bu yana temel vasıflarını kaybetmemiş bir Osmanlı Şehri. Daha doğrusu "şehrin kalbi".

Ne Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun haşmeti(!) ne İkinci Dünya Savaşı'nın acımasız bombardımanları ve ne de Çetniklerin, Sırpların vahşi grad füzeleri şehrin Osmanlı hüviyetini yok edememiş.

İşte şurası, "Ulıca Saracia", yani Saraçlar Sokağı, şurası "Ulıca Kunduracia", yani Kunduracılar Sokağı. Ötede görünen "Ferhadicia Mejdan", yani Ferhadiye Meydanı... Peki ya şu görünen zarif yapı, diyecek oluyorsunuz. Aldığınız cevap "Djamia Alpasha" oluyor. Yani Alipaşa Camii.

Lokantanın kapısındaki yazıyı sökmeye çalışıyoruz. "Aşçınızia"nın "Aşçı Dükkânı" demek olduğunu öğreniyoruz.

Bizim kebapçılarımız küçük bir değişikliğe uğramış: "Cevapçı".

Ferhadiye Meydanı'ndan "Başçarşı"nın içlerine doğru gidiyoruz. Çetniklerin vahşi saldırılarından yaralanmış, ama hâlâ dimdik, hâlâ mağrur ayakta kalan "Bedestan"ları, Begova Camii'ni, Osmanlı'nın inşa ettiği Avrupa'nın "ilk umumi tuvalet"ini, Gazi Hüsrev Bey Medresesini ve sadelik içinde ihtişamını koruyan Gazi Hüsrev Bey Camii'ni buruk bir sevinçle seyrediyoruz. Burukluğumuz da şundan: Burada Çetniklerin yok edemediği tarihi, Osmanlıyı biz kendi ellerimizle Anadolu'da ve İstanbul'da

katlettik de ondan. Tarih ve medeniyet katliamının mahcubiyetini ve ezikliğini iliklerime kadar hissediyorum.

Başçarşı'da, kâh "flashback"le tarihe giderken, kâh Boşnak kardeşlerimizin sıcak karşılamalarını kavramaya çalışırken Dr. Süleyman Gündüz ve eşi Hacer Hanım'la tekrar karşılaşıyor, Bosna'yı onun rehberliğinde yaşamanın tekrar tadına varıyoruz.

Ayaklarımız bizi "Morice Han"a götürüyor. Morice Han, kökü İkinci Dünya Savaşı yıllarına dayanan "Mladi Müslümani" (Müslüman Gençlik) hareketinin merkezi. Mladi Müslümani, Bosna Hersek'in bilge devlet başkanı Aliya İzzetbegoviç'in gençlik yıllarında aktif olarak içinde yer aldığı ve Boşnaklara millî ve dinî şuurlarını yaşatma gayreti içinde olan bir kuruluş. Hâlâ faal, hâlâ aktif.

Dostlarımız Bekir ve Beşir Tanoviç kardeşler bizi nefis bir lokantaya götürüyorlar. Affedersiniz, yanlış söyledim "Aşçı"ya. Dostların tavsiyesiyle menümüz aynen şöyle şekilleniyor: (Kendi dilleriyle yani bizim dilimizle) Çorbabegoviç, Sarayevoski sahan, Borek, Kahve ve Rahatluk.

Bey Çorbası, Saraybosna Sahanı, Börek ve kahve. "Rahatluk", yani rahatlık, Boşnakların kahveyle birlikte, aldıkları bildiğimiz lokum.

Yemekler, tıpkı benim çocukluğumda, Bursa'nın köylerinde olduğu gibi kapaklı bakır sahanlarda sunuluyor. Çocukluğumu ve tarihimi birlikte yaşamanın huzuruna varıyorum.

"Aşçı" çıkışı, Gazi Hüsrev Bey Camii'nin avlu duvarında bir ilan gözümüze çarpıyor: "İRTİHAL-İ DAR-I BEKA: LATİÇ DZEMİL ÇOLAK"

Sevgili kılavuzumuz bunun buraya mahsus bir vefat ilanı olduğunu söylüyor. Bu ilan gazetelerde yayınlandığı gibi, 15/25 ebadında camilerin, işyerlerinin ve evlerin duvarlarına yapıştırılıyor. Bize yabancı tek kelime "LATİÇ".

BOSNA ŞEHİTLİKLERİ…

Kılavuzumuz, candan dost, içi-dışı Bosna olan Dr. Süleyman Gündüz ve eşi bir şehitlik ziyaret edip etmediğimizi soruyor. "Hayır" diyoruz ve hemen birlikte yola koyuluyoruz. "Sebil"in yanından geçip, Begova Camii'ni sağımıza alıp yokuşu yukarıya doğru tırmanıyoruz. Bize göre "Arnavut Kaldırımı", Boşnaklara göreyse "Türk Kaldırımı" olan sokaklardan yürüyerek, nostalji soluya soluya bir yamaca varıyoruz. Önümüzde seyrine doyum olmaz bir manzara... Bir gül bahçesi... Daha doğrusu şehitlerin cennet bahçelerinden bir bahçe... Gelin gibi süslenmiş mezarlar. Birçoğunda ay yıldız var. Soluduğumuz hava ruhumuzu sarıyor. Nemli gözler biraz sonra rahmet damlası, inci tanesi gözyaşlarına yataklık ediyor.

Şehitler... O yiğit civanlar, o kahraman alperenler, sanki çevremizde dolaşıyor. Neden "sanki" olsun ki? Kur'an lisanıyla "Onlar diridirler" değil mi? Elbette öyledir. Kalıbımı basarım öyledir. Ben, fakir Cemal, Sarayova şehitliklerinden bir şehitlikte, şehitlerle birlikte unutulmaz anlar ve hazlar yaşadım. Mezar taşlarına bakıyorum. Yaş ortalaması yirmi. Gelecek Bosna cennetinin kudsi tohumları bunlar...

Hayalim beş yıl öncesine gidiyor. Yine böyle bir şehitlikte imam efendi yağmurlu bir günde, iki şehidi ebedi yolculuğuna uğurlamak üzere "Allahü ekber" diyor. Tekbir sesine vahşi Çetnik topçusunun homurtuları cevap veriyor. Şehitlerin cenaze namazında yine birkaç şehid, "Bosna Baharı"nda dirilmek üzere toprağa düşüyor, cemre misali.

Tekrar o güne yani Bosna baharına dönüyorum. Dostum Süleyman Bey bir şeyler anlatmada. Ama ben hiç orada değilim. Benim gözüm çilekeş bir Boşnak kadınına takıldı. Bir elinde su kovası, diğer elinde bir makas. Yanında ise bir yağız ve pehlül delikanlı. Belli ki anne Şehit oğlunun, oğul da Şehit ağabeyinin mezarını ziyarete gelmişler. Ziyarete ve tımara gelmişler. Oğlunun elinde zambaklar var. "Lilian"lar var, Bosna'nın sembolü. Çilekeş kadın, usulca yaklaşıyor mezara. Ağızlar dua mırıldanmada. Sonra çöküyor mezara.

Maşallah otlar da ne kadar büyümüş! Anne, bir elinde makas, çimenleri okşuyor. Çimenleri değil de, sanki şehit oğlunun kanlı saçlarını okşuyor. Sonra makasla otları biçmeye başlıyor. Hayır efendim... Kınalı saçlarını tıraş ediyor oğlunun. Öyle ya, son ziyaretten bu yana epey zaman geçmiş. Saçlar büyümüş. "Benim yiğit oğlum tertemiz ve düzgün saçlı olmalı." diyor besbelli. Şehidin kardeşi ise Bosna bayrağındaki "Lilian"ları, zambakları demet demet hazırlamakta. Oracığa, bir mezar taşının kenarına yığılıveriyorum. Ne mezar taşı yahu! Nerede mermer ve taş. Basit mezar tahtasının kenarına… Basit fakat ihtişamlı tahtanın. Benim ay yıldızımı taşıyan tahtanın...

Affedin bizi yiğitler! Affedin bizi Bosna şehitleri! Bizler, "Hab-ı Gaflette uyuyanlar", sizin için, Bosna için ne yapabildik ki? Allah'ım, kusurumuzu affet! Bizi kendine kul kabul et! Bizi şehitlerin himmetinden dur eyleme!

Girdiğim âlemden beni dostum Süleyman Bey'in sözleri uyandırıyor. "İşte böyledir Bosna Şehitlikleri." diyor. "Her gün böyle yüzlerce manzara yaşanıyor Bosna'da."

Bosna şehitlikleri! Hayatla ölümün, dünya ile ukbanın iç içe girdiği mekân. Kısacası Bosna'ya güç veren, enerji veren manevi dinamo.

Adeta ayaklarımı sürükleyerek terk ediyorum şehitliği.

Kılavuzumuz bizi "Ulıca Kazandziluh"un (Kazancılar Sokağı) yanında hoş bir mekâna getiriyor. "Bozanska Kafa

Armend". Armend'in Boşnak kahvesi. "Selamünaleyküm"ün ardından kucaklaşmalar... Bu ara Armend ile Süleyman Bey'in savaş yıllarından dost olduklarını, cephe arkadaşı olduklarını öğreniyoruz.

Osmanlı peykesinde oturup, "tavşan kanı" çayımızı yudumlarken duvardaki iki bayrak dikkatimizi çekiyor; ay yıldızlı Türk bayrağı ve zambaklarla süslü Bosna bayrağı. Armend bir Arnavut. İsmail Hakkı Bey'in oğlu. Mekân Saraybosna. Kahve Boşnak kahvesi. Ve bizler iki "Karadeniz uşağı"... Bir ara Armend gidiyor, tezgâhın altından ay yıldızlı Türk bayrağını getiriyor. Savaş sırasında kanıyla süslediği bayrağı, yani bayrağımızı. Göğsüne bastırıyor. Müthiş bir duygu seli. Göz yaşlarımı bu kez kalbime akıtıyorum. Tezatların harmonisi. "Bu ancak Osmanlılıktır." demekten kendimi alamıyorum.

ŞARKİYAT ENSTİTÜSÜNÜ ZİYARET

"Bosna Baharı"nın ikinci gününde yolumuz "Şarkiyat Enstitüsü"ne düşüyor. Prof. Adem Handçiç dostumuzu bulamıyoruz. Ama iki gayretli Emine Hanım'ın (Emine Şilyak Yesankoviç ve Emine Kupusuviç) sıcak karşılamaları Adem Bey'i hiç mi hiç aratmıyor. Şarkiyat Enstitüsü, savaş öncesi, bünyesinde, Doğu dillerine (tabii ki Türkçeye de) vakıf 18 bilim adamını bünyesinde barındıran, Osmanlıca el yazmalarını, tapu defterlerini, Şeriyye sicillerini ve binlerce değerli kitabı kütüphanesinde bulunduran; kısacası "Bosna'nın tarihi ve hafızası" olan önemli bir mekân. Eski mekân harabeye dönmüş. Buraya barıştan sonra taşınmışlar. Emine Şilyak "Onun için, Sırpların ilk hedefi burası idi" diyor ve ekliyor. "Çünkü biz Bosna'nın şuuru idik. Biz tarih idik. Biz din idik. Biz Osmanlı idik. Biz Türk idik. Burada 30.000 kitap yandı. Bunlardan 5.300'ü el yazmasıydı."

Emine Hanım'a soruyoruz: "El yazmalarından hiç kurtaramadınız mı?" "Maalesef" diyor, Emine Şilyak, "Bir iki külçe hariç." Sonra dolabı açıp gösteriyor, bohçaya sarılı bir hatıra gibi, dörtte biri yanmış bir kitabı.

Çocuk Vakfı'nın değerli Başkanı Mustafa Ruhi Şirin Bey'in organize ettiği, "Saraybosna Şarkiyat Kütüphanesi'ni yeniden kuralım." Kampanyasından elde edilen kitaplar oraya ulaşmış durumda. Büyük çoğunluğu henüz koliler halinde duruyor. Yavaş yavaş tasnif edip raflara yerleştiriyorlar.

Bir ara Emine Hanım elimize bir kitap tutuşturuyor. Gayet itinalı basılmış, güzel bir kitap. Yanan kitapların kataloğu. Sayfaları çevirdikçe hüznü, sevinci ve burukluğu bir arada yaşıyoruz. Çünkü bu değerli katalog, dünyaca ünlü Yahudi işadamı George Soros'un "Soros Foundation"ı tarafından bastırılmış.

Birçok yerden olduğu gibi, buradan da istemeyerek ayrılıyoruz. Çünkü gördüğümüz ilgi ve anlatılanlar bizi oraya çok bağlıyor.

Enstitü'nün değerli müdürü Prof Dr. Fehim Nematek'i orada bulamadığımız için ziyaret edemiyoruz. Selam bırakıp veda ediyoruz. Boşnak kardeşlerimizin veda kelimeleri ne kadar da bizden: "Allah'a emanet!" Orta ve ileri yaş kuşağının Boşnak dilindenmiş gibi kullandığı bizden bir ibare...

“MEDZ YEĞERAN” GÖLGESİNDEKİ ERMENİSTAN

Mariott Oteli’nin kafeteryasından Cumhuriyet Meydanı’na bakıyorum. Alexendar Tumanyan’ın muhteşem mimarisinin eseri Dışişleri Bakanlığı, Başbakanlık, Millî Postane ve Millî Galeri binalarının çevrelediği muhteşem meydandan gelip geçenler adeta ülkenin aynası.

4x4 Grand Cherokeeler ile, neredeyse kırk yaşındaki Ladaların veya Moskovitch arabaların yan yana geçtiği; Armani kıyafetleri içinde çalımlı bir şekilde yürüyen bürokratlarla, Echmiadzin hatırına sadaka isteyen dilencilerin bir arada göründüğü bir mekân burası. Her şeye rağmen mimari kimliğine hayran olduğum ve seyretmekten daima haz duyduğum bir eşsiz meydan. Şehrin ve ülkenin ruhu burada sanki.

“**Uzak-yakın ülke**” Ermenistan’ın başşehri Erivan’dan söz ediyorum. Türkiye’de kamuoyunun yoğun başörtüsü tartışmalarına sahne olduğu, ana muhalefet liderinin başbakana idam sehpasını gösterdiği, onun da “**Biz bu yola kefenimizle çıktık.**” diye cevap verdiği günlerde biz de bir grup ilim adamı, entelektüel sima ve barış aktivisti olarak Erivan’da, “Kafkasya ve Ortadoğu’da Barış ve Güvenlik Sistemleri”ni tartışmaktaydık.

Burası gerçekten bizim için “**uzak-yakın ülke**”. Siyasi ilişkilerimiz itibariyle ‘uzak’, kültürel ve tarihi ilişkilerimiz itibariyle ise gayet “yakın” bir ülke. Ararat’ın (Ağrı Dağı’nın) öte yüzünde, o kadar. Ne var ki, Ermenistan halkı, bu kutsal (!) dağın öte yüzünü hüzün ve hasretle seyrediyor. Beriki yüzünü görmek

isteyenler ise, sınırlar açık olsa yarım saatte ulaşabilecekleri bir mesafeye Gürcistan üzerinden 14 saatlik bir yolculuktan sonra ulaşabiliyor.

Hiç şüphesiz ki, acı ve tatlı sayfalarıyla tarih, bir milletin kimliğinin oluşmasında önemli bir yere sahip. Ne var ki söz konusu Ermenistan olunca, yakın tarihin bir gölge gibi ülkenin her tarafına hükmettiğini açıkça görüyorsunuz. Muhataplarınız siyasetçiler ve devlet görevlileri ve hele hele "milliyetçiler" olunca bu gölge iyice kalınlaşıyor.

Son yıllarda "soykırım" denen, ancak 1970'li yıllara kadar ya "**Medz Yeğeran**" (Büyük Acı) veya "**Vohperguçin**" (Büyük Felaket) olarak adlandırılan acı olaylar, Türkiye-Ermenistan ilişkilerini tutsak etmiş gözüküyor. "Soykırım iddiaları" konusunda Diaspora önderlerinin Ermenistan yöneticilerine empoze ettiği, "Bütün dünya tanıdı; sıra Türkiye'de" havasının pratikte bir anlam ifade etmediğini, kapalı olan sınır yüzünden zarar görenlerin asıl kendileri olduğunu anlamış gözüküyorlar ama, kabartılan milliyetçilik dalgaları ve seçim havası bunu itiraf etme imkânı vermiyor.

İki yıl aradan sonra yaptığımız Erivan seyahatinde bu kez değerli yazar Elif Şafak'ın sözlerini çok sık hatırladım ve kendisine çok hak verdim. Şöyle demişti bir röportajında: "**1915 olaylarını Ermenilerin bir nebze unutmaya, Türklerin ise bir nebze hatırlamaya ihtiyacı var.**"

O ki, "Tehcir Kararnamesi"nde ifade edildiği üzere, 1915 acı olaylarının sorumlusu, "**Düşman ile tevhid-i âmâl ve ef'âl ederek, Orduy-u Hümâyûn'un harekâtını tas'ib eden bir kısım Ermeniler**" (Düşmanla işbirliği yaparak Ordunun hareketlerini zorlaştıran bir kısım Ermeniler)dir. Bu yüzden biz Türklerin tüm Ermenilere ve hele hele torunlarına nefret duymamızın insani yönü olabilir mi?

O ki, kararnamede yer aldığı üzere, "**Muahharrerü'l esâmi kur'a ve kasabâtda sâkin Ermenilerden nakli icâb edenle-**

rin muhal-i mürettebe-i iskâniyelerine müreffehen sevk ve isâlleri... ve muhtâc olanlara taraf-ı hükümetten mesâkin inşâsı" (Göç ettirilmesi gereken Ermenilerin, iskân edilecekleri yerlere güven içinde ulaştırılmaları ve muhtaç olanlara hükümet tarafından ev-bark yapılması) sözü verilmişken bu yerine getirilmemiş, tam tersine güzergâh boyunca nice can kayıpları meydana gelmiştir. Bundan dolayı biz Türklerin bir vicdan azabı duyması gerekmiyor mu?

O ki, bu acı olayların müsebbibi, dönemin kimi yöneticileridir. Ermeni komşularımızın bunun sorumlusu olarak tüm Türkleri görmesi ne kadar insanidir? O ki, Taşnaksutyun ve Hınçak Komiteleri Doğu Anadolu'da Ruslarla işbirliği yaparak nice katliamlar yapmıştır. Bundan dolayı Ermeni dostlarımızın bir mahcubiyeti ve ezikliği söz konusu değil midir?

Neredesin, ey "empati" denen güzel duygu? Biraz da bizim semtimize uğrasana.

17.02.2008

MOSKOVA'DAN CUMA MANZARALARI

Hasbelkader katıldığım uluslararası toplantılar vesilesiyle, muhtelif ülkelerde unutamayacağım anlamlı Cuma namazları kılmak nasip oldu. Roma Camii'nde, Dayton Anlaşması'nın hemen ertesinde Saraybosna Gazi Hüsrevbey Camii'nde, Singapur Ba'alvi Camii'nde ve Tayvan -Taipei Camii'nde kıldığımız Cuma namazlarının her biri diğerinden anlamlı idi.

Geçtiğimiz hafta (14 Eylül günü) Cuma namazını ise bir başka anlamlı mekânda eda ettik. Moskova Park Pabida (Zafer Parkı) Camii'nde. Burası gerçekten sıra dışı bir mekân. İkinci Dünya Savaşı sırasında Almanların en son ulaşabildiği ve Ruslar tarafından durdurulduğu yer. Rusya'nın Almanlara karşı zaferini simgeliyor. O itibarla burada oluşturulan parkın üç ayrı köşesinde, üç semavi dinin mabedi; Cami, Kilise ve Havra belli mesafelerde sıralanıyor.

Oturduğu alan bir hayli dar olan cami dört kattan meydana geliyor. İki güzel dostla namaz vaktine 40 dakika kala camiye intikal ettiğimiz halde, ancak üçüncü katta ve bir hayli sıkıntı ile yer bulabiliyoruz. Vakit ilerledikçe cami lebalep doluyor. Temiz nasiyeli genç Tatar imam Rusça vaaz ediyor. Cemaatin büyük çoğunluğu Tatar ve Rus asıllı Müslümanlardan meydana geliyor, ancak farklı milletlerden insanlar da var. Bizim anlamadığımız vaazdan kimileri bir hayli etkilenmiş olmalı ki başlarını sallıyor.

Büyük çoğunluğu genç. Belli ki, bütün dünyada dine yönelişten Moskova da nasibini almış; Tatar ve Rus gençleri yaratılışlarının anlamını İslam'da buluyorlar.

İbadet sonrası dışarı çıktığımızda, çisil çisil yağan yağmura aldırmayan cemaatin, alana serilmiş rengârenk seccadelerini toplamakta olduğunu görüyoruz. Belli ki, mabedin ve ibadetin sıcaklığını ruhlarında yaşayanların bedenleri yağmura ve soğuğa aldırmıyor.

Cuma günleri kimi camilerin kifayetsizliğinden dolayı ister istemez caddelerde ibadet etmek mecburiyetinde kalan samimi mü'minlere, saygısızca "**gösteriş Müslümanları**" diye hakaret eden kimi "laik" köşe yazarlarını, (Dünya âlem, laikliği devlet için bir tanım olarak kullanırken, kimi anlı şanlı köşe yazarlarının kendilerini laik olarak tanımladığı yegâne ülke Türkiye olmalı herhâlde.) kar havasındaki Moskova'da, yağmur altında "**gösteriş namazı**"nın(!) nasıl olduğunu görmek üzere Park Papida'nın mütevazı camiine götürmek isterdim.

Bir zamanlar, "Komünistler Moskova'ya!" diye slogan atarlardı birileri. Ama her nedense, Nazım Hikmet ve Zekeriya Sertel gibi birkaç istisna dışında o komünistlerden hiçbirisi Moskova'ya gitmedi. İnadına "kapitalist Batı"ya sığındılar. Şimdi ben de kalkıp "*Sayın laik köşe yazarları Moskova'ya!*" desem giderler mi acep? Gider de, pırlanta misal Tatar ve Rus gençlerinin, yağmur altında huşu içinde eda ettikleri ibadetlerinden etkilenerek kanaatlerini değiştirirler mi acaba? Benimkisi de bir umut işte.

Latife bir yana, birtakım gerçekleri kavramak için öyle uzaklara gitmeye gerek yok. Kimileri, adına ahkâm kestikleri kitleleri anlamak için, bir nebzecik olsun "empatik ilişki" kursalar yeter. Yeter ki, gerçeği kavramak gibi samimi bir gayretleri olsun.

22.10.2007

BİR SİYASİ ENSTRÜMAN OLARAK "SOYKIRIM TASARISI"

"Otuz yıldır, genelde nisan ayında sahneye konan oyunun sekansı şöyle:

Birinci sahne: Bir grup milletvekili "Ermeni soykırımı yasa tasarısı"nı hazırlayıp Meclis'e sunar.

İkinci sahne: Gazetelerin ve ajansların haberi duyurmasıyla birlikte Türkiye'de kamuoyu ve devlet harekete geçer.

Üçüncü sahne: Türkiye devletinin anlaşmalı olduğu ve her yıl kendilerine yüz milyonlarca dolar ödenen lobi kuruluşları çalışmaya başlar.

Dördüncü sahne: Özellikle Yahudi lobisi kontratak olarak ricamız üzerine devreye girer.

Beşinci sahne: Işıklar kararır. Perde arkasından birtakım sesler duyulur ama seyirci bu seslerin ne anlama geldiğini bilemez. Tasarı geri püskürtülür. Perde kapanır."

Yukarıdaki satırlar 22.03.2007 tarihli "**Artık gına geldi**" başlıklı yazımda bu sütunda yer almıştı. Batılı dostlarımız(!) tarafından bir siyasi enstrüman olarak kullanılan "soykırım" konusundaki oyunu esprili bir şekilde ifade etmeye çalışmıştım. Sonuç büyük ihtimalle aynı olacak ancak bu kez değişen iki önemli unsur var: Musevi lobisinin taban tabana zıt bir şekilde tavır değiştirmesi ve tasarının Senato'dan geçmiş olması.

Bu değişiklik, oyunun farklı olduğunu değil, enstrümanın hedefinin büyüklüğünü ortaya koymaktadır.

Hiç şüphesiz ki, Ermenistan'ın dışında Ermenilerin çoğunlukla yaşadıkları yerlerden birisi de ABD'dir. Los Angeles'a, "Los Armenios" dedirtecek kadar Ermenilerin yoğun yaşadığı ve etkin olduğu şehirler vardır. Ticari ve siyasi hayatta çok başarılı Ermeni iş adamları vardır. Ermeni diasporasının en organize olduğu yer ABD'dir. Tıpkı Musevi ve Rum lobisi gibi Ermeni lobisi de ticarette ve siyasette etkindir. Ama unutmamak gerekir ki, hiçbir lobinin gücü o ülkenin yönetici iradesinin üstünde değildir. Birkaç milyonluk bir Ermeni diasporasının 250 milyonluk bir ABD'nin dış politikasının tutsak ettiğini düşünenler varsa, çok safiyane düşünüyorlar. Mesele, ABD'li dostlarımızın, kimi siyasi amaçlar için, Türkiye'ye karşı hep yapageldiği gibi bir "Alicengiz oyunu" oynamasından ibarettir o kadar.

Bu oyunda kim kazanıyor, kim kaybediyor? Bu sorunun cevabını şimdiden vermek zor. Şurası muhakkak ki, kazancı muhakkak olan Amerikan lobi şirketleri. Medyada yer alan bilgilere göre, son tasarının geri püskürtülmesi için Türkiye'nin kimi şirketlere ve şahıslara ödediği 4 milyon dolar civarında iken, Ermeni lobisi tasarıyı geçirtebilmek için 40 milyon dolardan fazla harcama yapmış.

18. yüzyıldan itibaren, "Düvel-i muazzama"nın (büyük devletlerin) Osmanlı üzerindeki "Demoklesin kılıcı", "**ekalliyetler**" meselesi, "**ıslahat**" ve "**emakin-i mukaddese**" idi. Yani Hıristiyan azınlıkların sözde kötü durumlarını iyileştirmek için ıslahat, Kudüs ve çevresindeki Hıristiyanlarca da kutsal olan mekânların korunması. Birincisi genelde Batılılar tarafından ikincisi ise Rusya tarafından "bir siyasi enstrüman" olarak kullanılmakta idi.

Gerçek ise bambaşka idi:

> Düvel-i muazzama"nın iddialarının aksine, Osmanlı'da ekalliyetler, büyük çoğunluğu itibariyle hâllerinden memnun idiler. İşte Lübnanlı bir Maruni liderin dergide yer alan açıklaması: "Eğer Sultan'ın yarın bize bağımsızlık vereceğini öğrensem, dizüstü

huzuruna çıkar, bunu yapmaması ricasında bulunurum. Çünkü bizim güvenliğimiz ve hürriyetimiz onun himayesine bağlıdır *(The Diplomatic Review, Temmuz 1871, s.37-45)*.

Gerçekte, dünyada Türk hükümeti kadar dini konularda müsamahakâr olan bir güç yoktur. Uzağa gitmeye gerek yok. Gidin Londra'ya, oradaki Osmanlı elçisinin Hıristiyan olduğunu göreceksiniz. Üstelik Rum kilisesine mensup bir Hıristiyan'dır. Floransa'daki elçileri Roma kilisesine bağlı Katoliklerdendir. Babıâli'nin en sadık çalışanları arasında çok sayıda Hıristiyan vardır *(Newcastle Foreign Affairs Commitee'nin başkanı George Grawshay'ın 19 Ocak 1869'da yaptığı bir konuşmadan. The Diplomatic Review'den aktaran, Doç. Dr. Hüseyin Çelik, Bir Medeniyet Analizi, s. 101, Ufuk Kitapları, 2002/İstanbul)*.

Hiçkimsenin derdi ne din gayreti ve ne de azınlıkların "hâl-i pür melal"leri idi. Önemli olan, Osmanlı'nın zaafa uğratılması ve "hasta adam"ın paylaşılması idi. Nitekim bunda başarılı da olundu.

Aradan bunca zaman geçtikten sonra, aktörler farklı da olsa, oyun aynı oyun. Hedef ise, kısmi farklılık arz ediyor. O kadar. Bu farklılık ise bir başka yazının konusu.

20.10.2007

“TÜRKİYE’MİZ İÇİN ÇOK İYİ OLDU…”

Gemelli’nin koridorlarında, iki güzel dostla birlikte heyecanla ilerliyoruz. Burası, “Papaların tercihi” Roma’nın en itibarlı hastanesi. “Reanimasyone” bölümüne ulaştığımızda kapı önünde bekleşen tedirgin yüzlerle karşılaşıyoruz. Kısa bir bekleyişten sonra ziyaret saati geliyor ve dezenfekte olduktan sonra, acı içinde kıvranan diğer hastaların arasından ilgili odaya geçiyoruz.

Şimdiye kadar hiç rastlamadığım bir manzara ile karşı karşıyayım. Hastanın vücudunu ahtapot kolları gibi saran alet edevatı saymakta zorluk çekiyorum. Makine desteği de olsa, bir hayli zor nefes alıyor.

Heyecanımı ve duygularımı olabildiğince bastırarak, on beş yıllık hukuku geride bıraktığımız hastanın boşta kalan elini tutup kendisine hitap etmeye başlıyorum: “Haydi Monsenyör! Kalk, seni çok sevdiğin İstanbul’a, dostlarının yanına götürmeye geldim.” Sonra, Fethullah Gülen Hocaefendi’nin, Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı Başkanı Harun Tokak’ın ve İstanbul’daki diğer dostlarının selamlarını ve şifa dualarını iletiyorum.

Derken, bir hayli güçlükle göz kapakları aralanıyor ve zor anlaşılır bir sesle, “Hoş geldin Cemal Bey! İnşallah İstanbul’a gideceğiz, ama daha sonra.” diyor. Ve göz kapakları tekrar kapanıyor. Kısa süren derin bir sessizlik... Daha sonra ikinci cümle işitiliyor Monsenyör’den: “*Cemal Bey! Seçim sonuçları Türkiye’miz için çok iyi oldu. Çok iyi oldu.*”

Yanında bulunan vefalı yeğeni Mario Ebcim, “manevi evlat”

diğer Mario ve hastanın bir vefalı dostu, Türkiye'de de bir hayli tanınan "soprano" ve org sanatçısı Elisabetta çok şaşkın. "*Cemal Bey, biliyor musun, Monsenyör iki haftadan bu yana ilk defa sizinle konuştu.*" diyorlar.

Bu sözler, 24 Temmuz'da, Roma Termini İstasyonu'nda, trenin altında kalarak ağır bir kazaya maruz kalan, Vatikan Büyükelçiliği İstanbul Temsilcisi, kamuoyunda "Cevşen dağıtan papaz" olarak bilinen ve gerçekten de Cevşen dağıtma rekorunu elinde bulunduran Monsenyör Georges Marovitch'e ait.

Benim yanında bulunuşumdan heyecanlandığını, bir şeyler söylemek istediğini ama daha fazla konuşmakta zorlanacağını görerek ayrılıyorum. Ayaklarım, bu "sıra dışı" şahsiyeti bırakıp gitmemek için adeta direniyor. Dua dua ayrılıyorum odadan.

Dışarıya çıktığımda Büyükelçilik Müsteşarı Deniz Kılıçer Hanımefendi ile karşılaşıyoruz. Kendisi, Sayın Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın ve İstanbul Büyükşehir Belediyle Başkanı Kadir Topbaş'ın Büyükelçiyi sık sık araması üzerine, hasta hakkında bilgi edinmek amacıyla Monsenyör'un ziyaretine geldiğini söylüyor.

Marovitch'in adeta bir mucize eseri olarak hayatta kaldığı tren kazası esrarengiz mahiyetini hâlen koruyor. Henüz rahat konuşamadığı için olayın tam tamına ne olduğunu bilemiyoruz. Bana, birisinin kendisini sol tarafından raylar üzerine doğru ittiğini söyledi. Mario'ya göre, emniyet kayıtlarında çelişkili tespitler var. Bir tespite göre, dilenci kılıklı birisi kendisine çarpmış ve düşmüş. Olaydan bir hafta sonra ortaya çıkan iki şahide göre ise, başı dönüp sendelemiş ve raylar üzerine düşmüş. Tam o sırada ise, tren perona yanaşmakta imiş. Raylar üzerine düşen Marovitch'in, hayatta kalması ise tamamıyla Allah'ın bir lutfu. Görülen o ki, kendisi tam tamına iki ray boşluğun ortasına düştüğü sırada, trenin altında kalmış ve vücuduna temas eden demir aksam, sol bacak kemiğini, leğen kemiğini, köprücük kemiğini

ve kaburga kemiklerinin bir kısmını kırmış. Eğer kollarından veya bacaklarından birisi raylar üzerine düşse idi, kopması bir yana hayatta kalması bile imkânsızlaşırdı. Doktorların beyanına göre, beyin fonksiyonları yerli yerinde ve iç organlarında hasar yok. Ancak şeker ve kalp hastası olması dolayısıyla tedavisinin bir süre daha yoğun bakım şartlarında sürmesi gerekiyor.

İnanıyorum ki, Georges Marovitch iyileşir iyileşmez, malum sempatik kişiliğiyle diyalog ve barış için çalışmaya ve "Cevşen Duası" dağıtmaya devam edecek.

Bu arada, ne garip değil mi sevgili dostlar, İstanbul'da doğup büyümesine rağmen, daha üç yıl öncesinde Türk vatandaşlığına geçmiş olan, 76 yaşındaki Georges Marovitch, 22 Temmuz seçim sonuçları için, acılar içinde kıvranırken bile "*Türkiye'miz için çok iyi oldu.*" derken, kimileri bunu bir "felaketin miladı" olarak algılayıp tepki vermeye devam ediyor. Kim bilir, belki de o "felaketin miladı", halktan uzaklaşanlar ve halkı tanımayanlar için olsa gerek.

Her ne ise. Georges Marovitch'in sağlık durumu hassasiyetini koruyor ve sevenlerinden şifa duası bekliyor.

25.08.2007

YERYÜZÜNÜN EN GÜZEL RENKLERİ

Bugün yeryüzünün en güzel renkleri İstanbul Gösteri Merkezinde arz-ı endam edecekler. Bu renkler, onca siyasi tartışmanın ve gerginliğin ortasında bunalan ruhlarımıza, ferahlatıcı bir bahar meltemi gibi düşüverdi.

Dünyanın yüz ülkesinden gelen Türk Okulları öğrencileri, rengârenk kıyafetleriyle, güzel Türkçemizle şakıyacaklar. "Gülen Okulları"nda artık bir ortak dünya dili, bir "lingua-franca" olan İngilizce de öğretiliyor diye, öküzün altında buzağı arayanların, komplo teorileri üretenlerin yüzleri, bu manzaralar karşısında kızarıyor mu bilemiyorum, ama emin olduğum bir husus var, o da bir haftadan bu yana, yarı final elemeleri dolayısıyla medyaya akseden haber ve görüntülerin, vatanını seven, bu topraklara aidiyet hisseden herkesi tarifsiz hazlara gark etmesi.

Hele hele, Başbakan'ın Meclisin merdivenlerinde, "Welcome!" diye karşıladığı **Inrareque Khalau** isimli öğrencinin, "Hoş bulduk Sayın Başbakan! Sizi Mozambik'te görmek istiyoruz." diye karşılık vermesine ne demeli? Başbakan'ın "Welcome"ı, herhangi bir "yurdum insanının" bir yabancı karşısında kendiliğinden ağzından dökülen şuuraltı refleksi bir sözdür. Ama, siyahi öğrencinin "Hoş bulduk!" ironisi bize, birtakım komplekslerimizi de hatırlatmıyor mu acaba? Hani, "Söyleyene değil, söyletene bak!" derler ya.

Nice kutlu emeklerin, nice uykusuz gecelerin ve nice gözyaşlarının ilmek ilmek ördüğü bu muhteşem tablonun arkasında hiç şüphesiz ki, eğitim sevdalısı, isimsiz kahramanlar var. Onlar, nam ü nişanı gözetmeyen sessiz yiğitlerdir. Ben bu yiğitlere

birçok ülkede rastladım: St. Petersburg'da, Saraybosna'da, Üsküp'te, Priştina'da, Kazablanka'da, Nairobi'de, Taipei'de, Kuala Lumpur'da, Melbourne'da, New York'ta, Berlin'de, İslamabad'da, Peşaver'de ve daha birçok yerde. Eksi 40 derece dondurucu soğuklardan, artı 45 derece kavurucu sıcaklıktaki birçok ülkede bu bahtiyarları bazen sevinçle, bazen hüzünle ama her zaman gururla seyrettim.

Hangi birini anlatmalı ki? Bunlardan birine, bir diyalog toplantısı vesilesiyle gittiğim bir Güney Asya ülkesinde rastlamıştım. Karacaoğlan'ın deyimiyle, "illeri ilimize, dilleri dilimize" benzemeyen ülkenin yiyecekleri hiç mi hiç bana göre değildi: Yosun çorbası, yosun kızartması, bilmem ne deniz mahsulü v.s. Allah'tan, tuzsuz ve yağsız da olsa bir pirinç lapası vardı da, onunla açlığımı yatıştırmaya çalışıyordum. Bir de ne göreyim, eğitim sevdalısı olan rehberim, yiyecekleri öylesine kemal-i afiyetle yiyor ki... Şaşkınlık içerisinde, "Atillacığım, maşallah, ne de güzel bir iştahla yiyorsun!" dedim. "Siz birkaç gün sonra İstanbul'a döneceksiniz. Tereyağlı İskender'e, acılı Adana'ya, mantıya, kuru fasulye-pilava kavuşacaksınız. Biz onların tadını bile unuttuk. Buna mecburduk. Çünkü biz buraya dönmeye değil ölmeye geldik. Dolayısıyla, sizin dönüp bakmadığınız, midenizi kabartan yemekleri biz gayet rahatlıkla yiyebiliyoruz." dedi. Utandım, himmetsizliğime ve gayretsizliğime hayıflandım.

İşte bütün sır burada: "**Dönmeye değil, ölmeye geldik.**" Yeryüzü çiçeklerini yetiştirmek için, mütevazı dünyalarını bir bavula sığdırarak yola revan olmak ve bu uğurda her türlü çile ve ızdıraba göğüs gerebilmek. Tarih bu fedakâr yiğitleri ve elbette ki kendilerine ruh ve heyecan veren fikir mimarını altın harflerle yazacak. Kimi nadanlara inat.

Salonun kapasitesi sınırlı. Bu muhteşem şölene arzu edip de katılamayacak olan yüz binler var. Ama ne olur, siz bu tabloyu ekranlardan izlemeye çalışın. Çok şey kazanacaksınız.

02.06.2007

ZOĞRAFYAN'DA, BİR "TÜRK" OLARAK VELİCHKİN'İ DİNLEMEK…

16 Şubat 2005 tarihinde Çarşamba akşamı, İstanbul/Beyoğlu'nda Rusya Federasyonu İstanbul Başkonsolosu Sayın Sergey Velichkin'i dinliyoruz.

Mekân, Zoğrafyan Lisesi Mezunları Derneği Lokali. Zoğrafyan Lisesi, 1893 yılında, İstanbul Rum Cemaatinin eğitim ihtiyacı için, dönemin sayılı zenginlerinden Hristakis Zoğrafos Efendi'nin 10.000 altınlık bağışı ve Padişah'ın 26 Ramazan 1309 tarihli fermanı ile faaliyete geçmiş bir lise. Dernek 1944 yılından beri faaliyet gösteriyor ve lokalinde, mezunlarına "kültür-sanat" hizmetleri veriyor.

Değerli dostumuz, Dernek Yönetim Kurulu Başkanı Laki Vingas'ın akıcı bir İngilizce ile kısa bir takdim konuşması sonrası kürsüye gelen, Sergey Velichkin, hafif Rus aksanıyla İngilizce konuşmaya başlıyor ve "Rusya-Türkiye İlişkilerinde Yeni Dönem"i anlatıyor. İki ülke arasındaki ilişkilerin belli başlı parametrelerini vukufla dile getiriyor. Türkiye Başbakanı Sayın Recep Tayip Erdoğan'la Rusya Devlet Başkanı Sayın Vladimir Putin arasında, 11 Ocak 2005 günü Moskova'da gerçekleşen zirve görüşmesinde çizilen "gelecek dönem perspektifi"nden söz ediyor.

Türkiye-Rusya arasındaki ticari potansiyelin 15 milyar dolar boyutuna ulaştığını, ama çok daha büyük bir potansiyelin bulunduğunu, Türk iş adamlarının Rusya Federasyonu'ndaki başarılı projelerini; iki yıl öncesinde, Türkiye'yi ziyaret eden Rus turist sayısının 800.000 civarında olduğunu, bu rakamın 2004 yılı

itibariyle 1 milyonu aştığını, Rusya Dışişleri Bakanı'nın, geçtiğimiz yıl dört defa Ankara'yı ziyaret etmiş olduğunu, hem iki ülke arasındaki gelişmelere, hem de bölgede meydana gelen "tansiyon yükselmesine" bakılırsa, bu yıl ziyaret sayısının daha artmasının beklendiğini dile getiriyor.

Velichkin'in konuşmasındaki üslup ve heyecan, gelişmelerden duyduğu memnuniyeti besbelli bir şekilde açığa vuruyor.

Dinleyiciler arasında, ağırlığı Balkan ülkelerinden olan bir hayli yabancı diplomat var. Geri kalanı, Rum asıllı Türk vatandaşları ve "benim gibi" Müslüman Türkler ve çok az sayıda gazeteci. Toplantının onur konuğu Rum-Ortodoks Patriği Bartholomeos. Küçük salonu dolduran, mütevazı topluluk, tam bir İstanbul mozaiğini ve kozmopolitiğini aksettiriyor.

Sayın Velichkin'in konuşmasının orta yerlerinde, Taksim Camii'nden gelen, Allah'ın (c.c.) büyüklüğünü ve yüceliğini haykıran yatsı ezanı sesi, konuşmaya farklı bir arka plan oluşturuyor ve adeta bize "İşte İstanbul bu…" dedirtiyor. Konuşma eğer iki saat öncesinde başlamış olsaydı, bu defa da hemen yakınlarda bulunan St. Antuan Klisesi'nden veya bir başka kiliseden gelen çan sesi, Velichkin'in konuşmasına bir fon oluşturacaktı.

Sayın Velichkin'le yaptığımız ayaküstü sohbette, yine aynı heyecanla, Rusya Federasyonu'nun, İslam Konferansı Teşkilatı'nda, "gözlemci üye" olma talebinin Sayın Prof. Dr. Ekmeleddin İhsanoğlu'nun Genel Sekreterliğe seçilişi ile gerçekleşme ihtimalinin artmasından söz ediyoruz. Gerçekten, Rusya Federasyonu, neredeyse Körfez ülkelerinden ve bazı Arap ülkelerinin toplamından daha fazla, on beş milyonluk bir Müslüman vatandaş topluluğuna sahip. Ve İslam dünyasıyla olan ilişkilerini, bu "gözlemci üyelik" aracılığıyla pekiştirmek istiyor.

Sıradan bir İstanbul akşamı gibi gözüken bu toplantı, benim gibi "68 Kuşağı"nın heyecanlı, milliyetçi söylemlerinden gelen, yakın dönem tarihini adeta bir "Moskof Mücadelemiz" tarihi olarak dinleyerek büyüyen, (Rus denmezdi. Çünkü o bir

nebze masum idi. Moskovalı anlamında, pejoratif -aşağılayıcı- bir kasıtla Moskof denirdi) her tarafımızın "düşmanlarla çevrili" olduğunu ve hele bunlar arasında Yunanlıların apayrı bir yeri olduğunu, şanlı "Türk Büyükleri"nden dinleye dinleye "öteki" algılaması şekillenen ve ancak "insan-çevre ilişkilerinin sevgi, diyalog ve dostluk perspektifinden gelişmesi gerektiğini" dile getiren bir bakış açısıyla tanıştıktan sonra, ufku değişen birisi için çok ama çok anlamlı bir gece.

Ve gerçekten sıra dışı. Türk, Rus ve Yunanlı barış ortamında bir arada.

Konuşma esnasında, beynimde uçuşan düşünceleri, yanımda bulunan yılların eskitemediği deneyimli gazeteci, değerli dostumuz Leyla Umar'a hemen aktararak paylaşmayı ve hatta espri ile, "Yahu Leyla Hanımcığım, nedir bu manzara? Rüya mı görüyoruz yoksa!" demeyi istiyorum, ama sohbetin ahengini ve huzurunu bozmamak için hâliyle susuyorum.

Yaklaşık yirmi beş yıl öncesi idi. İngiltere'nin Brighton şehrinde bir lisan okulunda, sınıfımızda bulunan Yunanlı Kosta ile, ihtiyatlı bazı yaklaşımlardan sonra nasıl dost olduğumuzu, hemen bütün tartışma konularında Kosta ile ne kadar paralel düşündüğümüzü keşfettikten sonra, 300 yıllık bir Yunan-Türk beraberliğinin nasıl bir ortak kültür ve bakış açısı oluşturduğunu, genelde gerginliklerin ve düşmanlıkların toplumlar arasında değil, siyasetçiler ve "devlet"ler arasında olduğunu idrak ettikten sonra, "Sılaya düşünce anlarsın Yunanlı ile kardeş olduğunu..." diyen şair Bülent Ecevit'in, ne kadar da doğru söylediğine inanmış ve uzaklardan kendisine seslenmiştim: "Haklıymışsın be Karaoğlan!"

Sekiz yıl önce yaptığımız Moskova ve Petersburg ziyareti esnasında ve 2000 yılında yaptığım, kısa süreli Atina ziyaretinde de, bu iki ülke insanıyla doğrudan sıcak temas kurduğumuzda, biz Türklerle bu ülke halklarının "ortak payda"larının Avrupalılara nispetle çok fazla olduğunu ve gerçekten bir ortak

"Avrasya Kültürü ve Perspektifi" olduğunu sadece bilgi düzeyinde değil, duygusal düzeyde de kavramıştım.

Hiç kuşku yok ki, komşumuz Yunanistan'da ve Rusya'da da soğuk savaş döneminde yetişen kuşaklar da, yapılan telkinler sonucu Türkiye'ye ve Türk halkına karşı, bizim kendilere karşı hissettiğimizden farklı duygular beslemiyorlardı. Muhtemelen çok daha fazlası vardı.

Geçmiş yıllarda, bu duygu ve yaklaşımların doğru olduğunu ileri sürenler de olabilir. Ancak bugün bunu tartışmanın artık anlamı yok. Artık geleceğe bakmak gerekiyor.

Hâlen, "Öteki"ni, ya fiilen ya da potansiyel olarak "düşman" gören anlayışta olan ve geçmiş dönemin tortularını terk edemeyen, ister benim kuşağımdan, isterse benden önceki kuşaklardan birileri, "Çevremizin düşmanlarla kuşatılmış olduğu" düşüncesi ve gerginliği içinde, olayları değerlendirmeye devam ediyor olabilir. Ama ben yirmi birinci yüzyılın, barış ve dostluk yüzyılı olmasının, on sene önce, hayal bile edilemeyecek, Zoğrafyan Lisesi Derneği Lokalinde gerçekleşen bu ve benzeri manzaraların artmasına bağlı olduğuna inananlardanım.

22.03.2005

"ANA GİBİ YAR, BAĞDAT GİBİ DİYAR…"

Yarın Anneler Günü. Milyonlarca evlat annesini hatırlayacak ve hayatta olanlara günün hatırasına hediyeler sunacak. Ama benim Anacığım, benden hediyeden öte bir şeyler bekler. Daha niceleri gibi.

Sevgili Anacığım! Eskiler, "Ana gibi yar, Bağdat gibi diyar olmaz." demişler. Pek doğru söylemişler. Ne var ki Anacığım, Bağdat bugün harabezara dönmüş durumda. Yakılıp yıkılan sadece hanlar ve hanümanlar değil; gönüller ve gelecek umutları. İnanıyorum ki, senin gönlün, isminle müsemma olarak Gülzar olmaya devam ediyor.

Senin gönlünü dolduran sadece evlatlarının, torunlarının, yakınlarının ve dostlarının sevgisi değil, bahçe, çiçekler ve hayvanlar aynı zamanda. Hatırlar mısın, yirmi beş yıl kadar önce, "Haydi artık şehre gidiyoruz, orada oturacağız" denildiğinde, "Hayır!" demiştin. Sebebini de şöyle izah etmiştin: "*Keşiş Dağı'nı (Uludağ) aşınca benim başım ağrıyor*."

Şehrin gürültüsünü de, kozmopolitliğini de sevmemiştin. Çok ısrar edince de şart koşmuştun: "Eğer bahçe olursa, ineği, köpeği ve tavukları da götürürsek, olabilir." Hepsi yerine getirildi ve sen şehre gelmeye razı olmuştun. Ne var ki, yıllar ilerledikçe çevre, binalarla ve apartmanlarla doldukça Sarıkız ineğe otlak kalmadı. Önce onu kaybettik. Ardından Karabaş köpek yalnızlığa dayanamadı. Sonra da tavukları kaybetmiştik. Şimdi elinde sadece, senin için bir hayat kaynağı olan bahçe duruyor. O da garip mi garip. Apartman gölgeleri uzadıkça, ağaçlar pek

meyveye durmaz oldu. Duranlar da çelimsiz idi. Fasulyeler geç yeşerir, domatesler geç kızarır, hanımelleri ise pek az koku verir oldu. Üstüne üstlük kuyunun suyu da kesildikçe kesiliyor. Senin hüzün ve ızdırabın da arttıkça artıyor.

Anacığım nedir bu bereketsizliğin sebebi? Bizim, şefkatle dolu ana yüreklerine layıkıyla mukabele edemeyişimiz mi? Herhâlde öyle olmalı ama, sen buna inansan da, diğer analar gibi evlatlar üzülür diye "Evet öyledir." demezsin ki.

Geçenlerde, doksana doğru ilerleyen yaşına aldırmadan kızının/damadının inşaatına gitmişsin. Çalışanlara moral olsun diye olmalı. Boş durmayı kendine yediremedin her halde. Ama olan olmuş ve senin ayağın bir şeye takılarak, kolunu kırmışsın. "Sakın ha!" demişsin. "Çocuklara haber vermeyin. Üzülürler." Anacığım, senin şefkatli yüreğin ne kadar geniş! Bunca vefasızlığımıza ve ihmallerimize aldırış etmeksizin, bizim üzülebileceğimi hesap ediyorsan. Bırak da biraz üzülelim be Anacığım. Bugün çekmekte olduğumuz ıstırapların asıl sebebi, bu "Hüzün"ü unutuşumuz değil mi zaten. İki Cihan Serveri Peygamberimizin "Hüzün müminin refikidir." sözünün anlamını çoktan yitirdik. Çok şen şakrak bir toplum olduk be Anacığım. Mağdurların dertlerine de, mazlumların feryatlarına da aldırmaz olduk.

Hatırlar mısın, seni yıllar önce İstanbul'a getirdiğimde, oturduğumuz siteden içeri girer girmez, etraftaki çimenlere bakarak, "Oğlum buranın kadınları ne kadar da tembel!" demiştin. "Anacığım daha hiçbir kadını tanımadın ki!" dediğimde ise, "Oğlum, baksana etrafta sadece çimenler var. İnsan buralara domates, fasulye ve patlıcan ekmez mi?" demiştin.

Ertesi sabah, balkona oturup çevredeki meyvesiz süs ağaçlarını gördüğünde ise sitemin erkeklere idi: "Oğlum, akşam kadınlara laf ettim. Ama erkekler onlardan bin beter. Bu erkekler, bu meyvesiz ağaçları büyüteceğine neden, elma, armut, kayısı dikmiyorlar? Ne kadar da tembel sizin köyün erkekleri!" Sana göre,

kadınlar sebze zerzevat yetiştirmeli, erkekler de meyve ağaçları. Hayata bu kadar safiyane ve doğal bakıyordun.

Anacığım! Önce yüreğimizdeki meyveler kurudu. Hoyratlığımız da, etraftaki bereketsizlik de ondandır.

Benim Anacığım, seksenini aşmış yaşına rağmen, hala sapasağlam. Çünkü hemen her gün ayağı toprağa değiyor. Bizim dertlerimizin kaynağı ise topraktan kopuş ve köksüzlük olmalı.

Anneler Günü'nüz kutlu olsun.

12.05.2007

"LESS TALK, MUCH WALK"

Cevval ve zeki dostum Daniel Adamson'la kol kola, kontrol noktalarını birer birer geçtikten sonra, bölünmüş şehir, can çekişen şehir El Halil'in tarihî Osmanlı çarşısı istikametinde ilerliyoruz.

Tarifsiz duygular içinde içim burkuluyor. Her ikimiz de tedirginiz. Çünkü yolun sağında ve solunda sıralanan binaların teraslarında rambo gözlüklü, dürbünlü ve silahlı askerlerin gözetimi altındayız. Askerler, Filistinlileri fanatik ve katı yerleşimcilerin tacizlerinden ve saldırılarından; yerleşimcileri de muhtemel intihar bombacılarından koruyor. Bu küçücük şehirde nereye baksak asker görüyoruz. Mihmandarımız şehri koruyan on bin askerden söz ediyor. Burası neden bu kadar önemli?

Sorunun cevabı şehrin isminde. Müslümanlar için El Halil, Yahudiler için Hebron. Üç semavi dinin inanç ve neseb noktasında buluştuğu "Cedd'ül-Enbiya" (Peygamberler Atası) Hz. İbrahim'in, zevcesi Hz. Sare'nin ve Hz. İshak'ın mezarı burada. En önemlisi, Yahudi geleneği açısından çok önemli bir mekân olan "Machpella", yani "**Cennete giriş**" kapısı bu şehirde.

Gözümüzü nereye çevirsek, "Holy Land" (Kutsal Topraklar) levhasını görüyoruz. Daniel'in çantasında müstakil "Holy Land" haritası da var. Daniel'e, "Bir yerin 'Kutsal Toprak' olması, orasının kandan, kinden, savaştan ve gözyaşından kurtulmasının garantisi olmuyor değil mi?" diyorum. "Gerçekten öyle Cemal!" diyor ve ekliyor: "Kudüs'ün bir adı da Jarusalem, yani Dar'üs-Selam değil miydi?" Yani "Barış Yurdu". Her ne kadar, aramızdaki

slogan, "**Less talk, much walk**" (Az konuşma, daha çok yürüyüş) ise de, tedirgin ortama rağmen, Daniel'le tartışmamız sürüyor: Kutsal olan mekân mıdır yoksa o mekânı temiz ve huzurlu kılacak olan insan mıdır? Vardığımız nokta, temiz ve duru gönüllerin gerçek KUTSAL'a ulaşmasına vesile, bizim "kutsal" diye bildiğimiz mekânlar. Ama önce gönüller temizlenmeli ve arınmalı.

Kitab-ı Mukaddes'e göre Hz. İbrahim'in doğduğu yer, bugün Güney Irak'ta yer alan Ur şehri. Türkiye Müslümanlar arasındaki bir anlayışa göre ise Urfa'da dünyaya geldi. Hz. İbrahim'in ailesi ile birlikte Harran'a yerleştiği ve orada iken ilk vahyini aldığı noktasında da ortak bir kabul var. Daha sonra Allah'tan gelen bir emirle Filistin'e gittiği, Mısır'a seyahat ettiği, Mekke'ye giderek Kâbe'yi yeniden inşa ettiği ve Hz. Hacer'le Hz. İsmail'i orada bıraktığı biliniyor.

Bugün Hz. İbrahim'in misyon (tebliğ) seyahati yaptığı ve yaşadığı Ortadoğu coğrafyasının önemli bir bölümünde kan ve göz yaşı var. Harran'a pek de uzak olmayan bir mesafeden bombardıman sesleri geliyor. Doğduğu yer olan Irak'ta ise tam bir insanlık faciası yaşanıyor. Sözde gruplar arasındaki çatışmalarda ölen kişi sayısı günde ortalama elli. Üç milyon Iraklı ülkeyi terk etmiş, geride kalanlar ise, temel ihtiyaçlarını temin etmekte zorlanan, petrol ülkesinde petrolsüz, susuz, elektriksiz ve en önemlisi güvensiz olarak hayatlarını sürdürmeye çalışıyor.

Mezarının bulunduğu topraklardaki kanlı-kinli kavgalar ise kırk yıldır devam etmekte.

Geçtiğimiz hafta sonu Şanlıurfa'da idik. ABD'nin ünlü Harvard Üniversitesi, Hukuk Fakültesi'ne bağlı Negotiation Center'in sponsorluğunu yaptığı, "İbrahim Yolu Üzerinden Turizm" konferansına katıldık. 16 ülkeden 60 civarında katılımcının yer aldığı konferans, bölgenin turizm potansiyelini tartıştı. Ama elbette ki önce güvenlik.

Programı düzenleyen "Abraham Path Initiative" (İbrahim Yolu Girişimi). Girişimin iki donanımlı yürütücüsü var: Boulder

Institute'den Dr. Elias Amidon ve "Müzakere ve uzlaştırma" çalışmalarının bilinen ismi Dr. William Ury.

Proje, Hz. İbrahim'in sembol şahsiyetinden hareketle bölge halklarını, bir anlamda ihtilafların objesi olan Hz. İbrahim'in evlatlarını barıştırmayı ve kaynaştırmayı hedef alıyor. Sıcak çatışma haberlerinin yoğun ortamında bu kimilerine fantezi gelebilir. Ne var ki, adım atmaksızın mesafe alınamıyor ki! Projeyi çok samimi ve faydalı gördüm. Umuyorum ki, bir gün, Ur'dan yola çıkan bir grup Müslüman, Hıristiyan ve Musevi Hz. İbrahim'in medfun bulunduğu El Halil'e kadar huzur ve barış içinde seyahat edebilir.

10.11.2007

KÜRESEL KURBANLAR VE GELECEK UMUDU

Onların (kurbanların) ne etleri ve ne de kanları Allah'a ulaşacak değildir. Allah'a ulaşacak olan, ancak sizin takvanızdır. Allah onları sizin emrinize verdi ki, size doğru yolu göstermesine karşılık, siz de Allah'ın büyüklüğünü ilan edin. (Ey Peygamber) İyilik yapanları ve iyi kullukta bulunanları müjdele! (Ayet-i Kerime)

İnsanoğlu Allah'a karşı Kurban gününde kurban kesmekten daha güzel bir iş yapmamıştır. Kurbanın kanı daha yere düşmeden Allah onu kabul eder. Öyle ise, artık gönlünüzü ferah tutun. (Hadis-i Şerif)

On dört asırdır Müslümanlar, yukarıdaki ilahî ikazlar ışığında kurbanlarını kesmekte ve kurban kelimesindeki anlam çerçevesinde "Allah'a yaklaşmaya" gayret etmektedir. Hiç şüphesiz ki, O'na yaklaşmak, rızasını ve hoşnutluğunu kazanmaya gayret etmektir.

Küreselleşme çağında, iletişim ve ulaşım imkânlarının gelişmesiyle birlikte başkaca birtakım ibadetler gibi, kurban ibadeti de evrenselleşti ve gelişti. Son on yıldır Müslümanlar kurbanlarını, kendi yurtlarında kesebildikleri gibi, kimi yardım kuruluşları aracılığıyla yoksul ve fakir Müslümanların bulundukları ülkelerde vekâlet yoluyla kesebiliyor.

İstanbul'daki biri, Nairobi'nin yoksul semti Kibele'de veya Capetown'un Soweto'sunda kurbanını kestirebilmekte ve evrensel kardeşliğin gereklerini yerine getirebilmektedir.

Konya'daki bir başkası, kan ve kin deryasındaki Irak'ta, acılar ve ızdıraplar yumağı Filistin'de veya kimi iç ve dış politikaların harabezara çevirdiği Çeçenistan'da kurbanını yoksul Müslüman kardeşleriyle paylaşabilmektedir.

Buna öncülük eden Deniz Feneri Derneği, İHH (İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani YardımVakfı) ve Kimse Yok mu Derneği yöneticilerine ve yetkililerine binlerce teşekkür.

Geçenlerde iki kadim dostumun, gönlü sevgi ve merhamet dolu iki oğlu beni hem sevindiren, hem de duygulandıran haberi verdiler. Birisi, bu küresel kurban kardeşliğinin gönüllüsü olarak bir Afrika ülkesine, diğeri ise kapı komşumuz Bulgaristan'a gidiyordu.

Henüz dönmediler. İnanıyorum ki her ikisi de gönülleri iyice zenginleşmiş olarak döneceklerdir.

Müslüman'ın ibadet şuurunu, kamusal alanda görmekten huzursuz olan kimileri bu küresel tezahürler karşısında neler düşünüyor bilemiyorum. Ama ben, sade bir vatandaş olarak, bu ve benzer insani ve İslami yardımlaşma faaliyetlerinin artmasından çok ama çok bahtiyarım ve gelecek adına umutluyum.

Okuyucularımın Kurban Bayramı'nı tebrik ediyor; bu bayramın Türkiye'miz, İslam Âlemi ve insanlık için ebedî bayramlara, barış ve huzura vesile olmasını diliyorum.

22.12.2007

YILDIZIN PARLADIĞI ANLAR

Ünlü edebiyatçı Stephane Zweig'ın ifadesiyle, tarihte "Yıldızın parladığı anlar" vardır. Bu mecazi tanıma göre, toplumların ızdırabını dindirmek üzere misyon yüklenenler, bu "anlar"da dünyaya gelmişlerdir.

Mevlana Celaleddin-i Rumi-i Belhi'nin neşet ettiği ortama baktığımızda birebir buna tekabül ettiğini görürüz. 12. yüzyıl Anadolu'sunda, siyasi ihtilaflar can yakmakta; sadece hanlar ve hanümanlar değil, nice gönüller de yakılmakta yıkılmaktadır.

Önce geleneksel İslam ilimleriyle, sonra da tasavvufun engin derinlikleriyle bezenmiş, vaazlarıyla, dersleriyle ve şiirleriyle gönülleri tamir etmiş olan Mevlana da bizce tam tamına "Yıldızın parladığı anlar"da dünyaya gelmiş olanlardan birisidir.

Bilindiği gibi, UNESCO 1996 yılını Mevlana Yılı ilan etmiş ve 800. doğum yıldönümüne tekabül eden 2007 yılı sonuna kadar da, onun felsefesinin ve düşüncesinin anlaşılması istikametinde programlar yapılmasını tavsiye etmişti.

Bu yılın sonuna kadar, muhtelif ülkelerde ama özellikle Batı ülkelerinde Mevlana ile ilgili olarak organize edilmiş yüzlerce faaliyet var. Türkiye de bu vesileyle bir hayli programı düzenledi ve destekledi. Vefatının üzerinden 700 yıl geçtiği halde bir İslam mutasavvıfının böylesine bir mazhariyete nail olması düşündürücü ve ibret vericidir.

Malum ve meşum "11 Eylül faciası"ndan sonra, Batı'da (ama özellikle ABD'de) İslam üzerine en çok satılan eserin

Mesnevi olduğu ifade ediliyor. Bu sevindirici olduğu kadar da ibret vericidir.

Ne yazık ki, birçok başkaca değer gibi Mevlana da, Batı'da keşfedildikten sonra, ait olduğu coğrafyada fark edilmiştir. Ne var ki, gerek Türkiye'de ve gerekse diğer bazı Asya ülkelerinde kimi entelektüel simalar Hazret'i, Batı üzerinden anlamaya çalışmaktadır. Hâlbuki o müstesna şahsiyet, ancak kendi kültür ve irfan kodları üzerinden okunduğu takdirde layıkıyla anlaşılabilir.

Hem çü pergarim, der pa der Şeriat üstüvar;
Pay-i diger seyr heftadü dü millet mikonend

(Benim pergelimin bir ayağı Şeriat üstündedir. Diğer ayağım ise yetmiş iki millet üzerinde seyran etmektedir.)

Böyle diyen bir Zat, kuru ve sığ bir hümanizmaya hapsedilebilir mi?

Bu felsefe gerçekten çok iyi anlaşılmalıdır. Pergelin sağ ayağı; sabiteyi ve kimliği, diğer ayak ise "öteki"nin varlığını kabul etmeyi, hazmetmeyi ve "öteki" üzerinden kendini geliştirmeyi ifade eder.

"Kim olursan ol, yine gel", her bir inanç ve kültürden, yeni ve farklı bir karma üretmek değildir. Eğer öyle olsa idi, bu, ünlü Alman teolog Prof. Hans Küng'ün tabiriyle, "kötü bir kokteyl" olurdu. Bugün Mevlana'nın bal şerbetinden "yetmiş iki millet" afiyetle içiyor ve şifayab oluyorsa, bunun öyle bir kokteyl olmadığı aşikâr bir şekilde ortadadır.

"Öteki"ni kabul ve konumuna saygı, kişinin kendi duruşunu, kimliğini terk etmesi veya sulandırması değildir. Tam tersine, pergelin sağ ayağı, yere ne kadar sağlam basıyorsa, kişi "yetmiş iki millet" üzerinde o kadar emin ve rahat dolaşabilme imkânına sahip olabilir.

Sınırların kalktığı, mesafelerin adeta bir "tık" hızına düştüğü, inançların ve kültürlerin dev medya araçlarıyla birbirine

kolaylıkla ulaşabildiği ve hele hele, kimi mihrakların, farklılıkları; hegemonyaları için savaş ve ihtilaf sebeplerine (veya bahanelerine) dönüştürdüğü "küresel köyümüz"de, Mevlana'nın felsefesini anlamaya her zamandan ziyade ihtiyacımız var.

Ama bunun olmazsa olmaz bir şartı var, o da Mevlana'yı kendi konumumuzu ve hayat tarzımızı veya son günlerin moda tabiriyle "hayat kıvamımızı" meşrulaştırma aracı olarak değil; olduğu gibi anlama gayreti içinde olmak. "Kim olursak olalım" önemli değil, yeter ki samimi olalım. Ya olduğumuz gibi görünelim veya göründüğümüz gibi olalım.

05.10.2007

SULİMAN AGA'NIN HASRETİ VE AÇIK GİDEN GÖZLERİ

Denilir ki, herhangi bir kaza veya rahatsızlık sebebiyle insanın bir organı kesildiği zaman, kişinin beyni zaman zaman o organının acıdığını veya kaşındığını hissedermiş. Bu, ilmen ve tıbben ne kadar gerçektir bilemiyorum ama, Anadolu topraklarında yaşayanlar bu duyguyu sosyolojik olarak yüzyıldan fazla bir süredir yaşamaktadırlar.

Geçtiğimiz Ağustos ayında, on kişilik bir grupla yaptığımız "Rumeli Seyahati"nde bu duygunun ifade ettiği derin gerçekliği iliklerimize kadar yaşadık. Kumanova'da, Slupcan'da, Üsküp'de, Gostivar'da, Priştina'da, Prizren'de, Kalkandelen'de, Ohri'te, Sofya'da ve Filibe'de görüp yaşadıklarımız, "muhteşem mazi", "müşevveş hal" ve inşallah "parlak istikbal" arasında zaman sarkacının bir hayli gidip gelmesine vesile oldu.

Kâh Süleyman Şah ile sala binip Bolayır sahiline çıktık; kâh Sultan Murad-ı Hüdavendigâr ordusuyla Kosova sahrasında kılıç salladık, kâh Bali Bey'le Tuna boylarında at koşturduk. "Kızan"larla, "aga"larla anlamlı sohbetlere dalarak zaman zaman iç burukluğuyla, bazen de ruh dinginliğiyle, nice hasretler çektik.

Ne Sultan Murat Meşhed'indeki Fatiha'ları, ne Üsküp Kalası'ndaki derin tarih yolculuğunu, ne Yahya Kemal'in ilk şiirini yazdığı, ilk feyzini aldığı Sadi dergâhı'ndaki anları, ne Makedonya'nın "Osmanlı Beyefendisi" İlhami Emin Bey'in sohbetini, ne Kalkandelen/Bektaşi Tekkesi'ndeki "nefes"leri ve "dem"leri, ne Ohri'de Hayati Baba Tekkesi Camii'ndeki muhte-

şem levhaları ve Osmanlı çınarının altında içtiğimiz çayın tadını unutmak mümkün değil.

Hele hele Filibe'nin Roman mahallesindeki, o esmer tenlerden mahza İslamî iman ve neşve fışkıran, duygulu sözleri ve İmaret Camii'nin bahçesindeki asmadan yediğimiz leziz üzümlerin tadını daima hatırlayacağız. Ve tabii ki, Slupcan'da, evleri harab olmuş ama gönülleri mamur Arnavut Müslümanlarının misafirperverlikleri ömür galerimizin anlamlı tabloları arasında çoktan yerini aldı bile.

Yaklaşık yüz elli yıldır Anadolu toprakları göç kabul ediyor. Kafkaslar'dan ve Rumeli'den, ama daha ziyade Rumeli'den. Geleni sıcak bağrına kabul etmiş Anadolu insanı. Ve Anadolu'da, Rumeli topraklarıyla bir şekilde bağı olmayan bir aile yok gibidir neredeyse. Çünkü yüreği sevgi ve şefkat dolu "Ana" kesilen organlarının acısını ve ızdırabını hep hissedegelmiş. Ne var ki, Bulgaristan'da, Makedonya'da ve Kosova'da yaptığımız beş günlük seyahatin izlenimleri ile şunu çok rahat söyleyebiliriz ki, Türk Devleti'nin Anadolu insanının bu topraklara olan ilgi ve teveccühüne paralel bir ilgisi ve alakası yok. Komşumuz İran ve Suudi Arabistan merkezli dinî çalışmalar, dinî hayat üzerinde ağırlık kazanma gayretinde. Özellikle gençler arasında. Diyanet İşleri Başkanlığımızın ilgi alanına bu bölgeler ne kadar giriyor bilemiyoruz ama, biz pek izlerine rastlamadık.

Bilindiği gibi Balkan Müslümanlığı büyük ölçüde Sünnitasavvufi karakter taşır. Halen yaşı ellinin üzerinde bulunan Müslümanların bu geleneği yaşatıyorlar. Ne var ki, gençler üzerinde hâkim olan "Şii" ve "Vehhabi" etki, geleneksel yapıyla önemli ölçüde çelişmesi itibariyle, yakın veya uzak bir gelecekte, dış güçlerin de tahrikiyle, bir çatışma potansiyelini de beraberinde getiriyor. Vehhabi Müslüman kardeşlerimizin bölge Müslümanlara yardım etme gayretlerini elbette takdir etmek gerekiyor, ama bunun "Osmanlı-Türk" mirası ile çatışma ve hatta yok etme cüretkârlığına dönüşmesini hangî İslami duyarlılıkla izah edeceğiz?

"A be, duaciklarimiz kabul olmaz tepichler (halılar) temiz olmazsa!"

"Evlad-ı Fatihan" diyarında, bizden daha "Türk" ve bizden daha "Müslüman" bölgeler gördük. Ziyaret ettiğimiz mabedlerde, mübarek üç aylar hazırlığı, itiraf etmemiz gerekiyor ki bizden daha heyecanlı ve duygulu idi. Yaşlısıyla, genciyle, kadınıyla erkeğiyle hep birden mabedlerin temizliğine koşuyorlardı. Filibe/Muratpaşa Camii'ndeki "esmer bacı" bu hummalı gayreti ne de güzel ifade etmişti: "A be, duaciklarimiz kabul olmaz tepichler (halılar) temiz olmazsa."

Ve mabedler, ruhların temizliği için hazırlanıyordu.

Aradan bunca yıl geçtiği halde, nice harpler, nice darplar ve nice iç isyanlar İslam-Türk mirasını yok edememiş. Ama maalesef, Anadolu'da birçok yöremizde biz ecdad mirasını daha beter yok etmişiz.

Bölge halkının Türkiye'ye olan ilgisi çok yüksek seviyede. Prizren'de, Kalkandelen'de, Gostivar'da uydu antenlerinin yönü büyük ölçüde Türk kanallarına dönmüş durumda. Sadece Gostivar'dan günde üç otobüs İstanbul'a sefer yapıyor. Gostivar çarşısında gördüğümüz Türkçe dükkân tabelaları, Bodrum'dan, Çeşme'den veya Marmaris'den çok daha fazla idi. Üsküp çarşısında, Türk şarkıcılarının sesleri arasında, "Cola Turca" esprileri duyuluyor: "Bendensin."

Gerçekten, "Evlad-ı Fatihan" ve "Rumeli kızanları", bize hep "bendensin" diyerek unutmayacağımız ikramlarda bulundular.

Bölgede istikrar ve tansiyon

İlahi Kudret Balkanlar'da, ırkları ve dinleri rengârenk çakıl taşları gibi bölgeye serpiştirivermiş. Makedonlar, Arnavutlar, Pomaklar, Torbeşler, Romlar, Sırplar, Türkler ve daha niceleri birçok bölgede yan yana ve hatta iç içe yaşamakta. Ne var ki, Osmanlı'nın sonunu getirme uğruna aralarına sokulan ırkçılık

illetinin sonucu olarak meydana gelen iç savaşların tortusu dip diri ve taptaze duruyor. Hiçbir etnisite ve inanç, yekdiğerini kabul ve hazmedebilmiş durumda değil. Üstelik sosyolojik hafızaya devamlı yeni kavga ve ihtilafların tohumları emanet ediliyor. Adeta, dış etkenlerle meydana getirilmiş "zoraki beraberlik" ve tahammül etme durumu var.

Yegâne ümit ışığı, henüz güçsüz ve güçlenmeye namzetdiyaloğa yatkın samimi insanların gayretleri ve bölgede "birlikte yaşama" kültürünün, hem teorisini hem pratiğini yapan Türk okullarında. Problemlerin, ihtilafların ve kavgaların ortasında birer gül bahçesi gibi, bölgenin genç ve körpe dimağlarını eğiten, Üsküplü Yahya Kemal'in ve İpekli Tahir Efendi'nin oğlu Mehmed Akif'in ismini layıkıyla taşıyan mümtaz eğitim yuvalarında, Arnavut'u, Makedon'u, Pomak'ı v.s.si huzur içinde birlikte eğitim görüyor. Oralardan Batı'nın seçkin üniversitelerine öğrenciler gidiyor. Bu güzide kurumlara baktıkça, "müşevveş hâl"e, rağmen, "barış ve huzur"un hükmedeceği parlak istikbal uzaktan uzağa görünüyor. Kendi payıma bu da beni şimdiden heyecanlandırıyor.

Suliman Aga'nın Osmanlı hasreti...

Gostivar'da güngörmüş bir beyefendi, kendine mahsus Rumeli şivesiyle anlatıyor: "Bundan otuz beş yıl öncesi idi. Debre taraflarında bir köye gitmiştim. Orada tanıdığım, seksen beş yaşlarında Suliman Aga denilen birisi vardı. Baktım ki, çok üzgün ve ağlıyor. "Niye ağlarsın be?" dedim. "Gel." dedi, "Gel de biraz dertleşelim". Meğer vergisini ödeyemediği için, yetkililer iki tane ineğini haczedip gitmişler. Başladı dertli dertli konuşmaya: 'Rabbimden niyaz ederim ki, Türkleri tekrar buralarda görmeden vefat edecek olursam gözlerim açık gitsin. Osmanlı zamanında böyle değildi bre! Osmanlı, birkaç köye bir Pulyak tayin ederdi. Pulyak'ın görevi, köyleri dolaşarak, kimin ne kadar üretim yaptığını, kimin bağının bahçesinin ha-

sar görüp görmediğini tespit etmekti. Vergi memurları, onlara sormadan vergi koyamazlardı. Der idi ki: 'Hasan Aga'nın mahsulü yanmıştır, bu sene vergi veremez. Selman'ın bahçesinde bu sene meyve olmamıştır. Hüseyin Bey'in koyunları kuzulamıştır, ona şu kadar vergi yazabilirsiniz.' Osmanlı adaletle hükmederdi be! Şimdi öyle mi? Merkez'de dururlar, yazarlar vergiyi ve bizi de perişan ederler."

Suliman Aga'nın gözleri açık gitti besbelli. Çünkü Türkleri, "Osmanlı"da sembolize ettiği huzuru, barışı ve adaleti göremedi. Ama biz her ne kadar, BM anlaşmaları çerçevesinde olsa da, bölgede bulunan ay yıldızlı Türk bayrağı altındaki Türk askerlerini Prizren sokaklarında gördük ve selamladık. Suliman Aga'yı yâd ederek.

Bugün Balkanlar'da nice Suliman Aga'lar hem güvenlik ve huzur, hem de adalet istiyor. Özellikle, Kosova'nın tamamına yerleşmiş bulunan Batılı askerî güçler, bunu ne kadar temin edebilecekler ve neyin pahasına temin edecekler, onu da zaman gösterecek.

28.02.2007

“YOL BİR, SÜREK BİN BİR”

Abant Platformu, başarı halkasına bir yenisini daha ekledi. Ülkemizde, bir kutuplaşma ve çatışma alanına dönüştürülmek istenen Alevi-Sünni tartışmalarına, bilinen renkliliği ve demokratik yaklaşımı ile, yeni ve anlamlı bir katkıda bulundu. Toplantıdan ayrılırken, Alevi-Sünni her katılımcının -ama özellikle Alevi vatandaşlarımızın- yüzündeki tebessüm ve sevinç bu katkının açık bir göstergesiydi.

On yılı aşkın bir süredir katıldığım, dinler ve kültürler arası diyalog toplantılarında, renkliliği, çeşitliği ve farklı dinlerin bir arada yaşamasına vurgu yapan nice parlak sözler ve sloganlar işittim.

Bunlar içinde en yaygın olanı, “Unity in diversity” (Çeşitlilik içinde Birlik)’dir. Bunu ben bir adım ileri götürerek, “Beauty in Diversity” (Çeşitlilik içinde Güzellik) demeyi tercih etmekteyim. Bu söz, İslam tasavvufundaki “Kesrette Vahdet”i çağrıştırmaktadır: **Çokluk içinde birlik**.

Ne var ki, bunlar arasına, geçtiğimiz hafta bir yenisini kattım ki hepsine fark atar: Yol bir, sürek bin bir. 17-18 Mart 2007 tarihlerinde, İstanbul Grand Cevahir Otel’de gerçekleşen, “*Tarihî, kültürel ve aktüel boyutlarıyla Alevilik*”in tartışıldığı 13. Abant Platformu’nda duydum bu sözü.

Küreselleşmenin, yer küresini “global bir köy” haline getirdiği; farklılıkların kimi şer mihraklar tarafından çatışma malzemesi yapıldığı günümüzde bu sözün muhtevasını hazmetmeye gerçekten ihtiyacımız var.

Alevi-Bektaşi geleneğimizdeki hikmetler arasında daha nice hikmetli söz ve deyiş var ki, bir "Sünni" olarak itiraf etmeliyim ki, "ötekileştirme" furyalarından ve rüzgârlarından dolayı kendimizi bu zengin hazineden mahrum ediyoruz.

Toplantıda, Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Mehmet Görmez'in, kurumun bu konudaki ihmalini açık ve samimi bir şekilde itiraf etmesi ve geçmişin telafisi için de gayret içinde olduklarını belirtmesi Alevi vatandaşlarımızı çok sevindirdi. Sayın Görmez'in verdiği bilgiye göre, Diyanet İşleri Başkanlığı Alevi-Bektaşi Klasiklerini yayımlamaya karar vermiş. 17'si tespit edilen klasiklerin ilk üçü yayımlanmış: Hacı Bektaş-ı Veli'nin Besmele Tefsiri, Makalat'ı ve anonim bir eser olan Kitab-ı Dar. Her birisi diğerinden daha değerli.

Sayın Görmez'in bir eserden naklettiği anekdot ne kadar anlamlı idi:

Bir mabedi ziyaret etmekte olan Derviş, görkemli sütuna sorar:

Ey sütun! Sendeki bu güzellik ve bu ihtişam nedendir?

Sütun cevap verir: "Üç sebeptendir: 1) Ben ayağımı sağlam yere basıyorum. 2) Gördüğün gibi, bende eğrilik büğrülük yok. 3) Ben kendimi hiçbir zaman taşıdığım değerin üstünde görmem.

Alevi-Bektaşi dergâhlarında sıkça nakledildiği söylenen bu anekdot hangi Sünni vatandaşımız için bir zenginlik değildir ki?

Masamın üzerinde, değerli genç araştırmacı Dr. Cenksu Üçer'in, *Tokat Yöresinde Geleneksel Alevilik* kitabı duruyor. Titiz bir gayretin mahsulü, çok kıymetli bir alan çalışması olduğu besbelli. Bu değerli kitaptan şimdilik Dedelerin yaptığı, manzum bir Kurban duasını aktaracağım:

> Ferman-ı Celil, kurban-ı Halil, itaat-ı can-ı İsmail, delil-i Cebrail, şefaat-ı Nebi, kerem-i Ali-i veli, himmet-i pir ola. Kurbanımız kabul ola, dergâh-ı Hakka yazılmış ola, hayır niyetlerimiz kabul

> ola, muratlar hâsıl ola, dünyada kurban, ahirette Burak ola. Dil bizden, nefes pirden ola. Kurban sahipleri, kurbanlarından şefaat bula. Münkir-münafık mat ola. Muhibban-ı Ehl-i Beyt şad ola. Kurbanımız kazaları, belaları, afetleri defetmiş ola… *(a.g.e, Ankara Okulu Yayınları, s. 335, 2005)*.

Herhangi bir Sünni'nin de rahatlıkla yapabileceği ve gerçekten haz ve şuur duyacağına inandığım bu ve benzeri zenginliklerden, ötekileştirme yüzünden mahrum oluyoruz, daha niceleri gibi.

"Canlar"a bir çift söz: O ki ülkemizin önemli bir kurumu olan Diyanet İşleri Başkanlığı ve Sünniler içinde anlamlı bir kitle, ihmallerini kabul ederek telafi gayreti içinde olduklarını ortaya koyuyorlar, siz de açın gönlünüzü açabildiğiniz kadar. Birliğimiz, dirliğimiz ve mutlu geleceğimiz için.

24.03.2007

"GERİ GEL EY OSMANLI!"

Bir orman mühendisi dostumuz anlatmıştı: Normal şartlarda ağaçların toprak üstünde görünen kısmı kadar da, toprak altında kökü vardır. Fırtınalı bölgelerde ve dik yamaçlarda ise, toprak altındaki kısmın oranı, üzerindekine göre artar. Ağaç toprak üstünde ne kadar sağlam ve dik durmak istiyorsa, toprağa o kadar derin ve güçlü bir şekilde kök salmalıdır.

Ben bunu hep milletlerin tarihleriyle olan ilişkisi ile bütünleştiririm. Toplumlar tarihlerini ne kadar iyi kavrar, hatalarından ve faziletlerinden ne kadar iyi ders alır, acı olayların tekerrür etmemesi için geçmişten ne kadar ibret alırlarsa, vatan denilen toprak üzerine o kadar sağlam basabilirler ve kalıcı olabilirler.

Ne var ki, bizim tarihle olan ilişkimizi "ihanetler" ve "destanî zaferler" arasında gidip gelen sarkaç şekillendirmektedir. Ya "kahramanlar" vardır ya da "hainler". Henüz ergenliğe erişmemiş çocuk muhayyilesinde olduğu gibi, ara tonlar ve gri tonlar yoktur bizim tarih algılamamızda. Bu genelgeçer yaklaşımın dışına çıkan ve tarihi bir ibretler ve dersler arenası olarak bize gösteren, popüler tarih çalışmalarının müstesna örneklerini ortaya koyan, dostluğuyla gerçekten iftihar ettiğim birisi var: Mustafa Armağan.

Ben bugün sizlere, tarihimizi yeniden keşfetmemize ve anlamamıza vesile olacak iki önemli eserden söz etmek istiyorum: Mustafa Armağan'ın, *Geri Gel Ey Osmanlı*![*] kitabı ve tarih araştırmacısı Taceddin Kayaoğlu'nun, ***Beyaz Diplomasi-Osmanlı/ Vatikan İlişkileri***[**] kitabı.

Mustafa Armağan, kimilerinin sandığı gibi, ütopik bir hayale kapılarak Osmanlı'yı diriltme çabası çerçevesinde tarihi ele almıyor; tam tersine tarihi bir ibretler ve dersler arenası olarak günümüze getiriyor. Osmanlı'da var olan, bugün yitirdiğimiz değer ve faziletleri keşfederek bugünümüzü ve yarınımızı yeniden inşa etmemize imkânlar sunuyor.

Anlamlı ve düşündürücü olan şu ki, kitaba adını veren **Geri Gel Osmanlı!** ifadesi, geçmişine öykünen "milliyetçi" veya "Osmanlıcı" bir Türk'e değil, İsrailli bir yazara ait.

Bu dar sütunda kitabı özetleme imkânı yok. Macaristan'dan Cezayir'e; Sudan'dan Bosna'ya; Londra'dan Çanakkale'ye bir ufuk turu yapmak isteyenler bu kitabı mutlaka okumalı.

Beyaz Diplomasi: Arşiv Belgeleri Işığında Osmanlı-Vatikan İlişkileri

Taceddin Kayaoğlu'nun Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde yaptığı titiz ve yoğun çalışmalar sonucu ortaya koyduğu belgesel eser, yakın tarihimizin çok az bilinen bir yönünü gün ışığına çıkarıyor.

Kitapta, Osmanlı-Vatikan, Padişah-Papa ilişkilerinin diplomatik çerçeveden çok öteye, derin insani boyutlar içerdiğini de görüyoruz.

Aşağıda sıralayacağım bazı başlıklar, kitabın ne kadar ilginç olduğunu ortaya koyuyor:

- Papa XII. Leo'nun parmağındaki Abdülhamid nişanlı yüzük.
- Osmanlı elçisini gören Papa'nın "Sultan Abdülhamid çok yaşa!" nidası.
- Türkçe öğrenen ve vaazlarını Türkçe veren Papa vekili, Augusto Bonetti.
- Mürefte Metropolithanesi'ndeki Hz. Peygamber Beratı'nın akıbeti.

Kitapta yer alan, 21 Aralık 1887 tarihli mektupta Abdülhamid Han'ın Papa XIII. Leo'ya hitaben yazdığı mektupta kullandığı ifade dikkat çekici:

Haşmetlu, rütbetlü, meveddetlü, dost-ı velâkarımız Papa Hazretleri". Yani, "Payeli, sevgili dostumuz Papa Hazretleri."

"Yahudileri ve Hıristiyanları dost edinmeyin!" mealindeki ayeti bağlamı dışında yorumlayarak, diyalog faaliyetleri vesilesi ile kullanılan bazı tabirlere karşı çıkan kimi, "**dinde mutaassıp, muhakeme-i akliyede noksan**" kişiler bu vesika ve tabir karşısında ne söyleyecekler, merak ediyorum.

Bu iki değerli eseri okuyucularıma hararetle tavsiye ediyorum.

* UFUK KİTAP:
Cumhuriyet cad. No: 209/4, 34373, Harbiye/İstanbul.

** FİDE Yayınları:
Divanyolu Cad. No:22/4, Sultanahmet/İstanbul.

01.12.2007

RAY-BANLI GENÇ VE TANRI'NIN DÖNÜŞÜ

Ezan-ı Muhammediyi işitmemle, Ford'un efsane arabası çift egzozlu Mustang'ın homurtularla yanımdan geçmesi bir oldu. Geçti ve biraz ötede durdu. Takılı kaldı gözlerim Ray-Ban gözlükleri, rugan ayakkabıları ve itina ile taranmış saçlarıyla hemen fark edilen delikanlıya. "Ay kişi, maşini nece sürersin böyle?" diye Azeri Türkçesiyle takılmak istedim, ama vazgeçtim. Bir ayağı Mustang'ın içinde, diğeri aralanmış kapıdan dışarıya uzanmış, mütereddit beklemede. İçeriden değerli kardeşim, bir tutam sevgi ve gönül olan Dursun Ali Erzincanlı'nın sesi geliyor. "En Sevgiliye" yazılan satırlar nağmeler eşliğinde dışarıya taşıyor.

İşte kırk yaşındasın
Hira Nur dağındasın
Cibril iniyor göklerden
Ve nokta nokta her yerden salat-u selam yükseliyor
Sen kâinatın yüreğinden hasretle kopan 'Ah!'sın
Sen karanlık gecelerimize sabahsın
Sen Rasulullahsın.

Besbelli ki, delikanlının gönlü Ezan-ı Muhammedi ile kendisini sarıp sarmalayan Hz. Muhammed sevgisi terennüm eden satırları dinleme arasında gidip geliyor.

Burası Azerbaycan'ın başkenti Bakü'nün, hızla gelişmekte olan kenar semti Hırdalan. Mübarek Ramazan ayının 3. Cuma'sını kılmak üzere semtin mütevazı camiine yönelen kalabalıklar akın akın mabede gidiyor. Ray-Banlı genci kendi hâline

bırakıp camiye yöneliyorum. Caminin avlusu doldu dolacak. Yer bulma telaşında iken Ray-Banlı gencin yanımdan geçtiğini fark ediyorum. Bir de ne göreyim, cemaatin neredeyse yarıya yakını otuz yaş civarında.

Nedense içimi tatlı bir huzur ve sıcaklık kaplıyor. Farklı düşünceler uçuşuyor zihnimde. Burası, daha düne kadar Komünizmin ve materyalizmin bir silindir gibi, inançların ve kimliklerin üzerinden geçtiği Sovyet coğrafyasının bir parçası değil miydi? Yoksa kimi sosyal bilimcilerin dediği gibi, baskıyla birlikte buzdolabına kaldırılan değerler, havaların ısınmasına paralel olarak birer birer sahay-ı vücuda mı çıkıyordu?

Evet Türkiye'de veya bir yerlerde dindarlaşmayı birileri tehdit olarak algılasa da, kitleler gün be gün artan bir nispette, inanca yöneliyorlar. Ray-Banlı gençler de, mütevazı "yurdum insanları" da, köylüsü de kentlisi de bu eğilimin dışında değil.

Aydınlanmacı gelenek, Voltaire'den bu yana dini hep toplumların "çocukluk illüzyonu" olarak gördü. Onlara göre, "bilimin aydınlığı" yaygınlaştıkça, hurafeler kalkacak ve din dünyamızdan el etek çekecekti. Freud, dinden söz ederken hep, "bir yanılsamanın geleceğinden" bahsediyordu. Auguste Comte'a göre toplumların üçüncü evresinde, akıl 'doğa üstüne inanmanın' yerini alacaktı. Ona göre artık "İnsanlık Kilisesi" olmalıydı.

1960'lara gelindiğinde bile kimi sosyal bilimciler, "1990'lara ulaştığımızda kilise, cami ve sinagog gibi kavramlar birer kültürel figür olarak kalacak ve inanç kavramları sadece Ansiklopedilerde yer alacak." diye bilimsel analizler (!) yapıyorlardı.

Ne var ki bu gerçekleşmedi. Nietzsche'nin "Öldü!" dediği Tanrı, 1990'lardan itibaren "dünyamıza geri geldi". Hem de çok güçlü bir şekilde. Hâşâ, "ölen" Tanrı değildi. Batı toplumlarında dinin veya din adına davranan kilisenin hâkimiyetiydi. Hele hele İslam ülkelerinde dini hayat hiçbir zaman ölmemişti. Baskı dönemlerinde inancını gönlünün derinliklerinde, bir kutlu emanet

olarak saklayan kitleler, özgürlüğüne kavuştuğunda bunu sosyal tezahürleriyle birlikte yaşıyordu.

Bugün dünyanın birçok yöresinde insanlar, gerek geleneksel inançlar yoluyla gerekse yeni yorumlama biçimleriyle inanca yöneliyor. Kim ne derse desin, 2000'lerin "mega trend"i, ana eğilimi çok farklı boyutlarıyla din. İnsanlık dinler vasıtasıyla, "insan olmanın ne anlama geldiğini" araştırıyor.

Sosyoloji, psikoloji, pedagoji vs. bilim dallarında çalışan uzmanlar ve hele hele toplumların kaderinde söz sahibi olan siyasetçiler ve yöneticiler bu gerçeği dikkate almak durumunda.

"Kafasını kaşıdığını" sanarak, "göbeğini kaşıyanlar" hakkında ahkam kesenler, bu yalın gerçeğe en azından saygılı olsalar, bakış açılarını değiştirseler ve sele karşı kürek çekmeseler daha iyi olmaz mı acaba?

06.10.2007

"SUŞEHRİ NİRE, BANGKOK NİRE?"

64 katlı **Labua State Residence**'ın 36. katındaki daireden, şehri ikiye bölen Chao Praya nehrindeki hareketli trafiği gözlemlemeye çalışıyorum. Gün öğleyi devirmiş olmasına rağmen trafik bir hayli yoğun. Nehrin iki tarafında yer alan iskelelere, mavnaların biri yanaşırken diğeri ayrılıyor. Yolcu gemilerini, turistik vapurları ve küçük kanoları saymakta zorlanıyorum.

Bir ara gözüme yeşil kubbeli bir yapı ilişiyor. Ev sahibimize, burasının ne olduğunu soruyorum. "Burası çevremizde bulunan dört camiden birisi ve en eskisi." diyor.

Burası, "Melekler Şehri" anlamındaki Bangkok. Ev sahibimiz, burada ticaret yapan 50-60 civarındaki iş adamımızdan birisi. Masanın üzerindeki envai çeşit tropikal meyvelerden tatmadan önce kendisine nereli olduğunu soruyorum. "Suşehri" cevabını veriyor. İçimden, "Suşehri nire, Bangkok nire?" diye geçiriyorum. Cengiz Bey'e, bu "**Melekler Şehri**"nde diğer "melek-misal" Türk iş adamlarıyla birlikte ne alıp ne sattıklarını soruyorum. "Ağırlıklı olarak hediyelik eşya, özellikle gümüş takılar." diyor. İlk etapta aklıma, buralarda ucuz emek gücüyle imalat yaptırıp Türkiye'ye satmaları geliyor. Ne var ki ticaret hacimleri içerisinde Türkiye piyasasının küçük bir yer teşkil ettiğini, Bangkok'taki diğer iş adamlarıyla birlikte, Avrupa ülkeleri de dâhil olmak üzere dünyanın birçok ülkesine ihracat yaptıklarını sevinçle ve iftiharla öğreniyorum.

Cengiz Bey, arkadaşlarıyla birlikte "Thai-Turkish Businessmen Association"ı kurduklarını ve Türkiye ile ticaret hacmini artırmaya çalıştıklarını, kısa zamanda büyük mesafe aldıklarını, ülkede faaliyet gösteren Türk okullarının Taylandlılar arasında gördüğü ilgiyi, kendi çocukları için de ayrıca paha biçilmez bir manevi-kültürel sığınak olduğunu heyecanla anlatıyor.

Beraberimizdeki diğer dostlar bir ara, "Ağabey buraları boş verelim de, biraz Türkiye'ye bakalım. Ne oluyor? 22 Temmuz seçim sonuçlarını hazmedemeyen kimi çevreler Cumhurbaşkanlığı seçimini bir kaosa dönüştürmeye muvaffak olabilecekler mi acaba?" diyor. "Sanmıyorum." diyorum ve meşhur espri çerçevesinde görüşlerimi dile getiriyorum:

> Mahallenin yaramaz çocukları, son elli yılda defalarca hac yolundaki kaplumbağayı ters çevirerek yolundan alıkoymaya muvaffak oldular. Ama umarım bu defa başaramayacaklar. Kaplumbağa bir takım darbeler alsa da yoluna devam edecek. Sakın ha, sizin şevkiniz ve azminiz kırılmasın.

Gözüm tekrar Chao Praya nehrindeki hareketliliğe ve şehrin siluetini teşkil eden gökdelenlere takılıyor ve gönlüm iki müstesna Zat'a karşı minnet ve şükran duygularıyla dolup taşıyor: Mütevazı Anadolu insanının maddi-manevi potansiyelini harekete geçirip, gönüllerinde bir çerağ yakarak, insanlığı kucaklayan bir barış projesi çıkartan "**Âli himmet, engin gönül ve derin feraset**" sahibi M. Fethullah Gülen'e ve Merhum, "**Demokrat, Sivil ve Dindar Cumhurbaşkanı**" Turgut Özal'a.

Evet, size "Suşehri nire, Bangkok nire?" dedirtecek, o kadar çok cesur iş adamı var ki bölgede? Siz onları, renkli medyanın magazin sayfalarında, 'cemiyet haberleri' köşelerinde ve ihale takiplerinde göremezsiniz. Onlar zamanımızın, "Âhiyan-ı Rum"u.

Onlar, ülkemizden uzaklarda ama hem ülkemiz hem de insanlık için çalışmaya azimle devam ediyorlar. Onların himmet ve gayreti dünyaya sulh ve sükûn getirecek.

Yeter ki, "mahallenin yaramazları" Cengizlerin, Uğurların, Zaferlerin, Yılmazların ve daha nicelerinin şevkini kırmasın.

08.09.2007

ÖNDEN GİDEN ATLILAR

Yaz sıcaklarının ve siyasi tartışmaların bunalttığı ruhlarımıza, bir bahar meltemi gibi serinlik getirdi, ***Önden Giden Atlılar*** kitabı. Geçmişte imrendiğim nice başarılar oldu. Değerli, kadim dost Harun Tokak'ın kitabı da bunlardan birisi. Benzer muhtevada bir iki yazı da yazmıştım eskiden. Ama böylesine derin ve içten olduğunu asla iddia edemem. Demek ki bu bir nasip meselesi, demek ki bu bir gönül meselesi imiş.

Çevremdeki birçok dost bu kitabı okurken gözyaşlarına hâkim olamadıklarını söylüyorlar. Pek doğrudur. Yakinen biliyorum ki, bu yazılar nice uykusuz gecelerin ve nice gözyaşlarının mahsulüdür. "**Yanmayan yakamaz**" diye bir söz vardır. Harun Tokak'ın gönlünün derinliklerinden gelen sözler de muhatabın gönlünde ma'kes buluyor. Çünkü tebessüm nasıl sadece iki dudağın fiili olmayıp, bir anlamda kalbin fiili ise, gözyaşları da kalplerin derinliklerinin fiilidir.

Harun Tokak'ın nasıl bir kelam erbabı olduğunu yakın dostları bilirler. Ama görülen o ki, kendisi artık "kalem erbabı" olma istikametinde ilerliyor.

Önden Giden Atlılar, "*Bir zamanlar bizim de bir medeniyet ufkumuz vardı; bir daha neden olmasın!*" diyenlere; "*Yaşlı ve umutsuz yerküresine bizim de söyleyecek bir çift sözümüz olmalı.*" sancısı çekenlere, "*Yeryüzü mirasçıları ne güne duruyor?*" diye soranlara, dipdiri, capcanlı bir proje sunuyor. Bu projeyi gerçekleştirenler, namsız nişansız yiğitlerdir. Sessiz kahramanlardır onlar.

Bilindiği gibi, bir davanın ilgilisi vardır. Bir davanın bilgilisi

vardır. Ve bir davanın sevdalısı vardır. Onlar, kendi meselelerinin sevdalıları olan eğitim gönüllüleridirler. Hatta bir davanın delisi de vardır. Tıpkı merhum Hacı Kemal Erimez ve nice benzerleri gibi.

Harun Tokak bize bu sevdalar dünyasından bir buket sunuyor. Kalemine ve gönlüne sağlık. Kahramanlarımıza ama hiç şüphesiz ki öncelikle bu sevdayı yüreklerde ateşleyen müstesna şahsiyet **Fethullah Gülen Hocaefendi**'ye binlerce minnet ve şükran.

Evet, ***Önden Giden Atlılar*** bu bahçeden derlenen sadece bir demet. Daha nice yazılası destanlar var bu dünyada. Yavuz Bülent Bakiler, Beşir Ayvazoğlu, Ömer Lütfi Mete, Mustafa Kutlu, Mustafa Armağan ve daha nice dostlar! Sizin kalemleriniz ve gönülleriniz ne zaman girecek bu dünyaya?

Esasen ihlâs ve sadakat kahramanlarının destanlara ihtiyacı yok. Onlar istemezler nam ü nişan. İsterlerse zaten kahraman olamazlar. Ama bizim destanlara ihtiyacımız var.

Sözün burasında Merhum Prof. Dr. Ayhan Songar'ın, Av. Bekir Berk'in cenaze namazında sarf ettiği anlamlı bir söz hatıra geldi. Merhumun binlerce dostu, buruk kalpler ve buğulu gözlerle "son görev" için bekleşmekte iken, bir taburenin üzerine çıkarak şöyle demişti cemaate hitaben:

> Âdet olduğu üzere biraz sonra Hocamız sizden Merhum Bekir Berk ile ilgili olarak helallik isteyecek. Ama ben kendi adıma ve kabul ederseniz sizler adına kendisinden helallik isteyeceğim. Çünkü o, yıllar yılı, yaz-kış, gece-gündüz demeden, bin bir sıkıntı ve zahmet içerisinde Türkiye'de mazlumların ve mağdurların savunması için gayret gösterdi. Ama biz onun kadr ü kıymetini bilemedik. Ey Bekir Berk! Ne olur sen bize hakkını helal et!

Ayhan Songar merhumun çok yerinde ifadesini, çilekeş ve fedakâr eğitim gönüllerinin konumuna aktaracak olursak söylenecek söz şudur: **Onlar destansı hayatlarının yazılmasına asla muhtaç değildir. Muhtaç olan biziz ve gelecek kuşaklardır.**

Ve kitaptan tadımlık birkaç söz:

Çay kokusu sarmıştır odayı. Hacı Alwi'nin yanaklarından çizgi çizgi süzülen yaşlar çayın buharına karışır. Sohbet koyulaşır ve sözlerini şöyle sürdürür:

"Yıl 1994… Osmanlı'nın ilk yardımlarından, tam 425 yıl sonra sizler geldiniz, ellerinizde valiz ve çantalarla. Allah aşkına, kim gönderdi sizi? Nasıl akıl ettiniz buralara gelmeyi? Biz Osmanlı'yı öldü zannediyorduk. Meğer her toprağın altına giren çürümezmiş evlatlarım."

Gece ilerlemişti, sabah yakındı. Kalktılar. Ertesi gün yapılacak çok iş vardı. *(a.g.e., s.100)*

DURBAN'DAKİ ÇİLLİ GENCİN AZMİ

Güney Afrika'nın Durban şehrindeki mütevazı Türk toplumunun ileri gelenlerini tanımaya çalışıyoruz. Aralarında, her kesimden ve değişik meslek grubundan insan var. İçlerinde, gökçek yüzlü ve cevval bakışlı birisi var ki hemen dikkatimizi çekiyor. Yüzü hafifçe çilli. Liseyi yeni bitirmiş, üniversite tahsili yapmakta olduğunu izlenimi veren gence soruyorum: "Sen ne üzerine tahsil yapıyorsun?" "Ben okumuyorum abi." diyor, Konya aksanıyla. (Sonradan Tokat'lı olduğunu öğreniyorum).

Şaşkınlıkla soruyorum: "Peki ne yapıyorsun buralarda?" "Abi ben çiftçilik yapıyorum." diyor. Cevabındaki "ben" vurgusu dikkat çekici. "Yani bir aile şirketi olarak mı?" diyorum. Adının Atilla olduğunu öğrendiğim genç beni bir daha şaşırtıyor: "Yok abi, benim kendi şirketim var" diyor.

Tokat'lı Atilla 23 yaşında. Sekiz ay önce Durban'a gelmiş. Geniş araştırmalardan sonra, Türkiye'den tecrübe sahibi olduğu çiftçilik konusunda çalışmalar yapmak üzere bir arazi kiralamış. Arazi 6.000 dönüm büyüklüğünde. İçinde iki tane gölü ve ortasından geçen bir de akarsuyu var. Atilla, ilk beş yıl boyunca bu araziye besicilik ve ziraat yapmak üzere yatırım yapacağını, ikinci beş yılda da büyük kârlar elde edeceğini söylüyor.

Atilla gün boyunca, Hz. Mevlana'yı anlatmak üzere geldiğimiz bu şehirde grubumuza rehberlik yapıyor. Hiçbir İngilizce kursuna gitmediği halde, kulak aşinalığı ile İngilizceyi orta seviyede ve düzgün bir telaffuzla konuşuyor.

Daha sonra, grubun diğer üyeleri ile de tanışıyoruz. Ağırlıklı olarak iş adamları, eğitim gönüllüleri ve öğrenciler. Her biri farklı bir macera ile buralara gelen ve değişik işlerle iştigal eden bu güzel insanların dostluğu ve kaynaşması insana gerçekten huzur veriyor. Allah'ım bu ne güzel manzara!

Sanki, Katip Çelebi'nin o güzelim ifadesiyle, Osmanlıyı oluşturan üç ana taife, "**Âhiyân-ı Rûm**-Anadolu esnaf ve tüccarı, **Bacıyân-ı Rûm**-Anadolu kadını ve **Abdalân-ı Rûm**-Anadolu gönül ve maneviyat erleri yeniden dirilmiş de, 21. yüzyılın şartları çerçevesinde karşımızda arz-ı endam ediyor.

Kendileri ile duygularımı paylaşırken İslam tarihinden iki mefhumu çekip alsak, ortada ne bir İslam Medeniyeti ve ne de "Ufukların Efendisi" Osmanlı'nın dört kıtaya yayılmış muhteşem medeniyet mirasının olamayacağını anlatmaya çalışıyorum. Bu kavramlar: Hicret ve Gurbet.

Ne mutlu o gariplere! Ve binlerce teşekkür, bizi bu kavramlarla yeniden tanıştıran ve kaynaştıran müstesna şahsiyete ve kutlu emeğine.

Dubai üzerinden İstanbul'a dönerken, beş yüz kişilik Emirates uçağının hemen yarısını Türklerin teşkil ettiğini görüyoruz. "Bu kalabalık da neyin nesi? Dubai'de bir millî karşılaşma vardı da, haberimiz mi olmadı? Peki, hani ya ay yıldızlı bayraklarımız ve milli takım flamaları?" diye zihnimde sorular üst üste binmekte iken, hemen yanımda duran zarif Hanımefendi'ye soruyorum, "Bu ne iştir?" diye. "Uluslararası mermercilik fuarından dönüyoruz." diyor.

Bir sektörel fuara Türkiye'den bu kadar katılımın olması gerçekten sevindirici.

Hayalim 70'li, 80'li yıllara gidiyor; Japon pazarlamacıların bütün dünyaya, karınca sürüsü misali dağıldığı yıllara.

Japonya'nın bugün dünya konjonktüründeki yerini ve Türkiye'nin geleceğini düşünüyorum. İçimi tatlı bir sevinç ve heyecan kaplıyor.

NOT:

Atilla ile iki yıl sonrasına bir randevu tarihi belirliyoruz. Çiftliğinin ortasından geçen ırmak kenarına yaptıracağı villanın bahçesinde, Güney Afrika'nın tüm renklerinden seçkin bir topluluğun katılacağı sema töreninde ve tasavvuf musikisi konserinde buluşacağız. Kısacası Hazreti Pir'in, Mevlana'nın "Gel!" davetini Atilla da kendi çapında uygulayacak. Okuyucularımdan bu olayın heyecanını hissedenler varsa, listeye kaydedebilirim.

08.12.2007

AYDIN DOĞAN'LA RODOS'TA BURUK BAYRAM

Önceki gün bayram namazını Rodos İbrahim Paşa Camii'nde eda ettik. Çoğunluğunu "Evlad-ı Fatihan"ın teşkil ettiği Müslüman-Türk toplumuyla birlikte bayram namazı kılmanın hem hazzını hem de buruk hüznünü hissettim içimde. İkinci Dünya Savaşı sonrası, diğer on bir adayla birlikte Türkiye'ye devri söz konusu olduğunda, bir büyük devlet adamımızın "Biz kayalıkları ne yapalım!" dediği söylenen adalardan birisi Rodos Adası.

Namaz kıldığımız camiin banisi Pargalı İbrahim Paşa namıyla maruf, Sadrazam İbrahim Paşa ile ilgili bilgiler zihnimde dolaşıyor. İbrahim Paşa, Kanuni'nin sadece sadrazamı değil, kimi tarihçilere göre yegâne sırdaşı. Hürrem Sultan'ı Padişaha tavsiye ve takdim eden de o. Rodos ve İbrahim Paşa ilişkisinin ironik bir tecellisi var. Fetih öncesi ada halkının büyük çoğunluğunu (bugün de elbette öyle) Rumlar teşkil ediyor. Paşa, bir Rum mühtedi Müslüman. Her ne kadar ada St. John şövalyeleri ile savaşarak alınsa da, ahali Rum Hıristiyan'dı.

Gözüm cemaat içerisinde dolaşırken, Mehmet Y. Yılmaz'ı, Aydın Doğan'ı, Ertuğrul Özkök'ü ve Taylan Bilgel'i aradı. Neden derseniz, şundan efendim. 4 Ağustos tarihli yazısında şöyle yazmıştı Sayın Yılmaz:

> Karar verdik, Aydın Doğan, Ertuğrul Özkök, Taylan Bilgel ile birlikte bu Ramazan Bayramı'nda namazı Rodos'ta kılacağız. Rodoslu Türklerin geleneklerine uyarak namazdan sonra bayramlaşmak için tarihi kütüphaneye gideceğiz.

Kurban Bayramı'nda da Manastır'a gidelim istiyorum. Dedemin gençliğinde namaz kıldığı camide bir bayram namazı kılmanın bana ne tür duygular yaşatacağını merak ediyorum.

Gerçekten Sayın Başkonsolos İhsan Yücel'in bir gün öncesinden bize bildirdiği gibi ekip sözünde durmuş ve cemaatin içinde yerlerini almışlardı. Önce gözüme Ertuğrul Özkök ilişiyor, yanında Aydın Doğan, onun yanında Mehmet Yılmaz ve Taylan Bilgel. Fakat benim için bir sürpriz olarak ekibe Fehmi Koru ve Ahmet Hakan Coşkun da dâhil olmuştu.

Sayın Deniz Baykal sözünde durup adaya yüzerek gelemedi ama Aydın Doğan ve ekibi özel uçakla; bir grup "yurdum insanı" olarak bizler de (E. Tufan Aytav, Büyükelçi Murat Bilhan, Prof. Dr. Büşra Ersanlı ve bendeniz) uluslararası bir toplantı vesilesiyle adaya geldik. Geldik ve gönülleri Anadolu muhabbeti ve hasretiyle dolu olmakla birlikte, unutulmaktan ve ihmal edilmekten dolayı bir nebze buruk olan mütevazı cemaatle birlikte olduk. Namazı müteakip Sayın Başkonsolos İhsan Yücel, ekibimiz, diğer ekip ve Ada Türkleriyle birlikte tarihi çarşı içerisinden yürüyerek tarihi Hafız Ahmet Ağa kütüphanesine geldik. Yüzyıllardır sürdürülen geleneğe bağlı olarak bayramlaştık. Bayramlaşma sırasında adadaki Türk kardeşlerimizin medyatik simaları, özellikle Aydın Doğan, Ertuğrul Özkök, Fehmi Koru'yu aralarında görmekten duydukları sevinç yüzlerinden okunuyordu. Ne olur, bu ülkenin yönetici eliti bayramlarda halkımızla böylesine iç içe olsalar, araştırma kuruluşlarının ötesinde yüz yüze görüşmek suretiyle halkımızın nabzını tutsalar daha iyi olmaz mıydı?

Bu defa St. John Şövalyelerinin başı, Üstad-ı Azam **Villiers de l'Isle Adam**'ın sarayı Castello'da, savaş için inşa edilen mekânda, 700 civarındaki katılımcıyla birlikte toplumlar arası barışın şartları ve önemi üzerine konuştuk. Geçtiğimiz yıl ve önceki yıl olduğu gibi bu sene de mihmandarımızla birlikte Mecbure teyzemizi ziyaret edip elini öptük. Mecbure teyze yaşı doksanlarda bir Osmanlı hanımefendisi. Her zamanki o kibar,

nazik üslubu ve duru Türkçesiyle, "Kanuni Sultan Süleyman Efendimiz" den başlayarak tarihi menkıbe ve hikâyeler anlattı. Sonra da ay yıldızlarla süslü Müslüman mezarlığını ziyaret ettik.

Mihmandarımız Selçuk Bey'le Osmanlı yadigârı çarşıda dolaşmanın çok renkli bir yönü var. Rodos'ta onun "dağ dayısı, tavşan amcası". Birlikte dolaşırken, "Selamün Aleyküm"ler "Kalimara"lara karışıyor.

Türk müziğinin olduğu kadar Yunan müziğinin de usta sesi Osman Osmancıkzade'nin konukseverliğini ve bizim için kalıcı hatıralara vesile olan Lindos gezisi rehberliğini unutmak kabil değil.

Rodos tarihi mirasımız açısından müstesna bir yer. Biz Anadolu Türklerinin kendi eliyle katlettiği Osmanlı kültür mirası orada yaşıyor. İyi korunmuş çarşısı, Abdülcelil Bey, Dolaplı Alemnak, Yeniceli, Kadı, Sıkıntı mescitleri; Demirli, Enderun, Murat Reis, İbrahim Paşa camileri, Hafız Ahmet Ağa kütüphanesi ve Ali Amca'nın çarşı içindeki 14. yüzyıl stili kahvesiyle arz-ı endam ediyor.

Akdeniz'i bir Türk gölü haline getiren efsane kaptanlardan Murat Reis'in türbesi, camisi ve bitişiğindeki mezarlık bir hayli boynu bükük vaziyette, tamir ve bakımına uzanacak bir himmet eli bekliyor.

"Gül Adası" Rodos çok uzaklarda değil. Marmaris'ten feribotla sadece 1 saatlik mesafede.

DİYALOG'DA ÖNEMLİ BİR BAĞ OLARAK: KUR'AN-I KERİM VE TEFSİRLERİNE GÖRE "HAVARİLER"

Hiç şüphesiz ki, semavi dinlerde Allah'ın mesajını, emirlerini ve yasaklarını insanlara ulaştıran peygamberlerdir. Tabiidir ki, bu sadece bir "aktarım" değil, Rab'den kendilerine vahyedileni önce kendi benliklerinde yaşama, sonra da diğer insanlara ulaştırmadır. İşte bu ulaşımın ilk halkasını meydana getiren ilk muhataplar, ilk müminler, kutsal kitaplarda yer alan ifadesiyle "Havariler"dir, "Sahabe"lerdir. İşte bu yazıda, daha çok sözünü edeceğimiz bu kutlu kişilerden Hz. İsa'nın Havarilerine Kur'an-ı Kerim'de ve tefsirlerinde nasıl yer verildiğidir.

Kur'an-ı Kerim, Hz. Musa'nın yakınlarını (kardeşi Harun ve bir genç hariç olmak üzere) olumsuz sıfatlarla anarken, kendi müminlerine Hz. İsa'nın Havarilerini, uyulması ve peşlerinden gidilmesi gereken bir nevi "ideal şahsiyetler" olarak sunmaktadır.

Nitekim Ahzab Suresi'nde şöyle buyrulmaktadır:

Ey iman edenler! Sizler Musa'ya eza edenler gibi olmayın. (33:69).

Musa Peygamber'in (a.s.) kavmini vaat edilen topraklara götürmek üzere yola çıkması üzerine, aralarında geçen tartışmalar da Kur'an-ı Kerim'de şöyle hikâye edilir:

> Ya Musa dediler. Onlar (Zalim kavim) orada bulundukça biz oraya asla girmeyiz. Haydi, sen Rabbinle git. İkiniz savaşın. Biz ise, burada oturup bekleyeceğiz.

Musa dedi ki: "Ya Rabbi! Görüyorsun, ben nefsimle kardeşimden başkasına söz geçiremiyorum. Artık bizimle o günahkârların arasını ayır."

Buyurdu ki: "Artık orası, onlara kırk yıl yasak kılındı. Onlar orada başıboş dolaşıp duracaklar. Sen de artık o fasık, günahkâr topluluğa acıma!" (Maide Suresi, 5/ 24-26).

İslami kaynaklarda yer alan bir yoruma göre, Havari kelimesinin sözlük anlamı "Beyaz" veya "Beyazlık"tır. Hz. İsa'ya ilk iman edenler, beyaz elbiseler giydikleri için onlara Havari denmiştir. Diğer bir yoruma göre ise kelimenin diğer anlamından dolayı bu isim verilmiştir. Bu ise, "saf ve temiz dost" demektir.

Onlar gerçekten Hz. İsa'nın sadık ve temiz dostları idiler. İşte bunlar, Kur'an-ı Kerim'de, müminlere hareketleri örnek alınacak kutlu şahsiyetler olarak takdim edilir:

Ey iman edenler! Allah'ın yardımcıları olun. Nasıl ki Meryem oğlu İsa, havariler"e, "Allah yoluna davette benim yardımcılarım kimlerdir?" diye sormuş, Havariler de, "Allah'ın yardımcıları biziz." demişlerdi. İsrail oğullarından bir topluluk ona iman etti, bir topluluk da inkâr etti. Biz de iman edenlere; düşmanlarına karşı onları güçlendirdik ve onlar da üstün geldiler. (Saf Suresi, 61: 14)

İsa, onların inkârlarını hissedince, "Allah yoluna davette benim yardımcılarım kimdir?" dedi. Havariler de: "Allah'ın dinine yardımcılar biziz." dediler. "Biz Allah'a iman ettik. Sen de şahit ol ki, biz gerçekten Müslümanlarız. (Ona teslim olmuşuz)."

Ey Rabbimiz! Biz indirdiğin kitaba inandık ve Peygambere uyduk. Sen de bizi, Senin birliğine inanan ve peygamberlerini tasdik edenlerle beraber yaz. (Al-i İmran Suresi, 3: 52-53)

Hani Havarilere, Bana ve Benim Resulüme iman etmelerini bildirmiştim. Onlar da "İman ettik, şahit ol ki biz Müslümanlarız." demişlerdi.

Hani, Havariler, "Ey Meryem oğlu İsa! Rabbin bize gerçekten bir sofra indirebilir mi?" demişlerdi. İsa ise, "Eğer gerçek müminlerseniz Allah'dan korkun." diye cevap verdi.

Onlar, "Biz o sofradan yemek istiyoruz. Ta ki, kalplerimiz tatmin olsun. Senin Hak Peygamber olarak bize doğruyu söylediğini bilelim ve buna şahitler olalım.

Meryem oğlu İsa, "Ey Rabbimiz olan Allah! Bize gökten bir sofra indir." diye dua etti. "O bize, şimdikiler ve sonrakiler için bir bayram ve Senden bir mucize olsun. Bizi rızıklandır. Rızık vericilerin en hayırlısı Sensin."

"Allah buyurdu ki: "Muhakkak ki Ben onu size indiririm. Fakat ondan sonra sizden kim inkâra saparsa, âlemlerden kimseye vermediğim bir azapla onu cezalandırırım. (Maide Suresi, 5: 111-114)"

Muhtelif Kur'an tefsirlerinin bu ayetlerle ilgili ortak yorumu şöyledir:

İsa'nın (a.s.) bir mucizesi olarak Cenab-ı Hak iki bulut arasından kırmızı bir sofra indirdi. İsa (a.s.) sofranın inişini görünce ağladı. "Ya Rabbi, beni şükreden kullarından et. Bunu bir nimet kıl, ceza kılma!" diye dua etti ve "Bismillahi Hayrirrazikin" (Rızık verenlerin en hayırlısı olan Allah'an adıyla) diyerek sofrayı açtı. Havariler, "Bu sofra dünyadan mı ahiretten mi?" diye sorduklarında, o, "İkisinden de değil. Bu Allah'ın kudretiyle yoktan var ettiği bir ziyafettir. İstediğinizi yiyin ve Allah'a şükredin" dedi.

Bu çalışmada, üç değişik coğrafya'da yaşamış, üç farklı müfessirin yorumlarını değerlendirerek, İslam dünyasının konu ile ilgili ortak anlayışını aksettirmeye gayret edilmektedir: 12. asrın büyük müfessirlerinden Mekkeli Abdullah Ebu Ma'bed (ki İbn-i Kesir namıyla bilinir) aynı çağda yaşamış Türkistan'ın seçkin müfessirlerinden Fahreddin-i Razi ve 20. yy.da Türkiye'de yaşamış Elmalılı Hamdi Yazır.

İbn-i Kesir T*efsir'ul-Kur'an'il Azim* isimli tefsirinde, (cilt 6, sayfa 2526) Maide Sûresi 112. ayette geçen "Hel Testetiu"

kelimesini diğer tefsirlerden farklı olarak, “Sen Rabbinden bize gökten bir sofra indirmesini isteyebilir misin?” şeklinde tefsir etmektedir. Bu yoruma göre Havariler, o sırada iman etmişlerdi, ancak başkalarına ibret olmak üzere veya imanlarını pekiştirmek için bunu istemişlerdi. Eğer “Rabbin gerçekten bize bir sofra indirebilir mi?” demiş olsalardı, henüz iman etmemiş ve Allah’ın gücünün sınırsızlığını kavramamış olacaklardı.

Yine bu tefsirde yer aldığına göre, Sahabe-i Kiram’dan (Hz. Muhammed’in Sahabelerinden) Selman-ı Farisi, 113. ayetteki “sofra isteme” gerekçesini ifade eden bölümü, “Bizim ve bizden sonrakiler için bir öğüt olsun.” diye yorumlamıştır.

İbn-i Cerir Taberi, sofrada yer alan unsurları “yedi ekmek ve yedi balık” olarak ifade eder.

Hz. İsa’nın (a.s.) sofra indikten sonra gözyaşlarını tutamamasının sebebi ise, bunun şartlarını yerine getirememe endişesi idi. Çünkü daha önceki toplulukların başlarına gelen felaketlerde olduğu gibi, eğer sofra indikten sonra inkâr ederlerse, dehşetli bir ceza ile cezalandırılma ihtimalleri vardı. Bundan dolayı uzun süre gözyaşlarını tutamadı ve secdeye kapanıp, dua etti.

Fahreddin-i Razi’nin Tefsir-i Kebir’inde (cilt 9, sayfa 285) şu farklı yorumlar yer alır:

> Ali İmran 52. ayette yer alan, “İlellah” ibaresi, “Allah’a kavuşuncaya kadar” anlamında yorumlanmıştır. 53. ayette zikredildiği gibi onların “Bizi şahitlerle beraber yaz” demelerinin sebebi, iyilerin amel defterlerinin ancak göklerde meleklerin yanında olduğuna inanmaktan dolayıdır. Bu isteğin tasavvufi bir yorumu ise şöyledir: “Bizi şahidlerle beraber yaz” demek, “Bizi Şahid kıl” demektir. “Şahid” Olma Makamı ise, İslam inancında bir kulun yükselebileceği en yüksek makamdır. Onun için Havariler, böyle bir duada bulunmuşlardır.

Fahreddin-i Razi, Maide 111. ayetin tefsirinde Hz. Ali (ki Hz. Peygamber’e ilk iman eden gençlerden olup, amcasının oğlu ve dördüncü halifedir) ve Hz. İbn-i Abbas’tan gelen bir rivayetten söz eder:

> "Senin Rabbin sofra indirebilir mi" sorusunun iki anlamı olabilir: Birincisi: Onlar inanmış, fakat kalpleri "mutmain" olmaları için böyle bir talepte bulunmuşlardı.
>
> Diğer bir görüşe göre ise burada söz konusu olan "Rab", "Mürebbi" (Terbiye edici) anlamında Cebrail'dir. Yani "Ruh'ul-Kudüs"tür. Çünkü bir önceki 110. ayette Allah, "Ben seni Cebrail'le destekledim." buyurmaktadır. Buna göre, "Hel Testetiu" sorusunun anlamı şöyle olmaktadır: "Sen Cebrail'in seni eğitip ikramlarda bulunduğunu iddia ediyorsun. Öyleyse o sana gökten bir sofra indirebilir mi?"

20. yy.ın Türkiye'de en tanınmış ve saygın Kur'an yorumcularından Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın *Hak Dini Kur'an Dili* tefsirinde yer alan görüşlere gelince:

> Ali İmran 52. ayette yer alan İlellah şu alt anlamları da beraberinde taşımaktadır:
>
> Muteveccihen İlellah: Allah'a giderken.
>
> Muslimen İlellah: Allah'a teslim olmuş olarak. Nefsini ve iradesini Allah'a teslim etmiş olarak.

Havariler'in 52. ayette, "Biz gerçekten Müslümanlarız" ve 53. ayette ise "Bizi şahitlerle beraber yaz" demeleri, önceki ve sonraki mümin topluluklarla bütünleşmeyi ifade eder. Çünkü Bakara Suresi'nin 285. ayetinde "Biz Peygamberlerden hiçbirini diğerinden ayırt etmeyiz." buyrulmaktadır.

Maide Suresi'nin 11-114 ayetleriyle ilgili olarak şöyle denilir: "Bu ayetler, her ne kadar Hz. İsa'ya hitab gibi olsa da, gerçekte Muhammed'e ve onun ümmetine bir mesajdır.

Hamdi Yazır'a göre, Havariler Hz. İsa'dan "sofra" talebinde bulundukları zaman henüz ya iman etmemişlerdi veya imanları "tahkik" üzere değildi.

Hamdi Yazır, bu ibareyi, "Allah'ın hikmet ve iradesi gökten sofra indirmeye müsaade eder mi?" şeklinde anladığımız takdirde, problemin kalkacağını, çünkü mucize isteğinin bir yönüyle inançsızlık ifadesi olacağını belirtir.

Havariler, sofra indikten sonra, “Sofradan yiyelim ki kalplerimiz yatışsın.” derken, Hz. İsa ise, “Sofra bize bayram ve bizden sonrakilere bir mucize olsun.” demiştir. Bu da aralarındaki çok açık iman ve idrak farkını ortaya koymaktadır.

Hamdi Yazır’a göre bu “sofra” kırmızı bir sofradır. “Sofra” indikten sonra Hz. İsa ağlamış ve “Beni şükredenlerden kıl. Allah’ım bunu rahmet kıl. Bir işkence ve ceza kılma.” diye dua etmiş, sonra da abdest alıp, namaz kılmış ve yine ağlamağa devam etmiş. Sonra da üzerindeki örtüsünü açarak “Rızık verenlerin en hayırlısı Allah’ın adıyla başlarım” diyerek sofradan yemiştir.

Kırk gün boyunca, fakir zengin, zayıf güçlü herkes bu sofradan yemiştir. Sonra Allah’tan, Hz. İsa’ya “Bu sofra zenginlere ve güçlülere değildir. Onu fakirlere ve hastalara tahsis et!” diye emir gelmiştir.

İslamî yorumlar arasında pek az itibar edilen bir mistik yoruma göre bu “sofra”, hikmet, gerçek bilgi ve ruhun gıdasıdır.

Sonuç

Dünya barışına giden yol, eğer dinler arası barıştan ve diyalogdan geçiyorsa -ki bize göre öyledir- inançların ve kültürlerin temeline inmek önemli bir gerekliliktir. Bu temeller arasında, Hıristiyanlar ve Müslümanlar arasında önemli bir müştereki ise, Havariler teşkil etmektedir. Bu yazımızda, Havariler’e Kur’an’ın ve dolayısıyla Müslümanların bakışını nazara vererek, pek önemli bir “Değer”in, Müslümanlar tarafındaki algılanışının temel noktalarına işaret etmeye çalıştık. Umuyoruz ki, bu yaklaşım kültürler arası diyaloğa mütevazı da olsa bir katkı olur.

Kaynaklar:

1. Fahreddin-i Razi, *Tefsir-i Kebir*, Dâru ihyâi’t-Turâs el-Arabi, Beyrut- Lübnan.
2. İbn-i Kesîr, *Tefsirû’l-Kur’âni’l-Azim*, 1976, Dârû’l-Ma’rife-Beyrut-Lübnan.
3. Elmalılı Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur’ân Dili*, 1979, İstanbul-Türkiye

"YURTTA SULH…" AMA YA CİHANDA?

2007 yılını acısıyla tatlısıyla geride bıraktık. Hangi açıdan bakılırsa bakılsın geçen yıl Türkiye için önemli bir dönüm noktasıdır. Kimileri buna olumsuz anlamda "kırılma noktası" dese de, bu kırılma, toplumla devletin kaynaşması açısından olumlu istikamette olmuştur.

Genel seçimleri ve Cumhurbaşkanlığı seçimini geride bıraktık. Siyaset tarihinde çok nadir görülen bir biçimde, bir parti ikinci iktidar dönemine güçlenerek girmiştir. Üstelik 1973 seçimlerinin galibi "Karaoğlan" Bülent Ecevit veya "terörle Mücadelenin galibi" Tansu Çiller gibi, iktidar partisinin liderinin seçim kampanyasında, asker miğferli fotoğrafları da ortalıkta görülmemiştir.

"Mahalle baskısı"nı, "Malezya olur muyuz?" tartışmalarını; Hayrünnisa Hanım'ın hangi törende nasıl bir kıyafet giyeceği, elbisesinin buz mavisi döpiyes veya boğazı fırfırlı gömlek mi olması gerektiği veyahut "cankaya.gov.tr'ye cami dekorlu poz" haberlerini geride bırakan merkez medya, ya yeni malzemeler devşirme peşinde ya da "hazım süresi" sessizliğinde.

Sayın Cumhurbaşkanı ise, devlet-millet kaynaşmasının müstesna örneklerini ortaya koyarak, toplumun her kesiminin temsilcileri ile buluşmaya devam ediyor. Hele hele, TÜBİTAK özel ödülü alan profesörün tekerlekli sandalyesini yerine kadar götürmesi, sembolik anlamı çok yüksek ve derin bir jestti. O sırada bir başka ülkenin, Türkiye'nin AB üyeliği muhalifi cumhurbaşkanı ise, manken-şarkıcı sevgilisi ile, "liseli âşıklar gibi", Krallar Vadisi'nde el ele romantik bir gezi yapmakta idi.

Geçtiğimiz yıl, hem teröre ağır darbeler vurulması, hem de toplum-devlet kaynaşması açısından ülkemiz için oldukça başarılı bir yıl olurken, yakın komşularımızda kan ve gözyaşı sel sebil olmaya devam ediyor.

Kudüs Latin Patriği Michael Sabah, Beytüllahim'de, Hz. İsa'nın doğduğu yer üstünde kurulu Milad Kilisesi'nde düzenlenen Noel ayininde hıçkırıklarla kesilen duasında şöyle seslenmiş: "Bu topraklar, Tanrı'nın toprakları. Bu topraklar bazıları için hayat, diğerleri için ise ölüm, işgal ve hapishane olmamalı. Tüm insanların bu dünyada ve topraklarda onurlu ve güvenli bir yaşam hakkı bulunmalı."

Pek doğru söylemiş ve pek anlamlı yakarmış Rabbine. Bayramdan bir gün önce, değerli dostlar Şinasi Gündüz, Yasin Aktay, Burhaneddin Tatar ve Adnan Aslan'la birlikte Kudüs'ün tarihi çarşısı içinde, "Ağlama Duvarı"ndan Mescid-i Aksa'ya doğru yürümekte iken ben de benzer duyguları hissetmiş ve kendimce barış ve huzur duaları yapmıştım.

Burası üç semavi inanç geleneğine göre, "Kutsal Topraklar". Besbelli ki, bir mekânın "kutsal" olması, oranın sakinlerine barış ve huzur garantisi vermiyor. Önce gönüller "kutsal" olmalı, yani kinden ve kirden arınmalı ki, mahallelerimiz, beldelerimiz ve topraklarımız "kutsal" olsun. Şair ne güzel söylemiş:

"Padişah konmaz saraya; hane mamur olmadan"

Papa Benedictus geleneksel Noel konuşmasında, "Etnik dinsel, siyasal gerilimler, istikrarsızlıklar ve düşmanlıklar, zıtlaşma, adaletsizlik ve ayrımcılıklar pek çok ülkenin iç dokusunu zedeliyor, uluslararası ilişkilerde gerilimlere yol açıyor. Bu barış gününde düşüncelerim silah seslerinin yankılandığı bölgelere yöneliyor." demiş.

Anglikan Kilisesinin Ruhani lideri, Canterbury Başpiskoposu Dr. Rowan Williams ise gelişmiş, zengin Batı ülkelerini ikaz ederek, "Aç gözlülük dünyanın sonunu getirebilir." diye ikaz etmiş.

Bu sözlerin muhatabı, sokaktaki vatandaş mı, yoksa özellikle enerji havzalarını işgal ederek kan ve kin deryasına çeviren hegemonik güçler mi bilemiyoruz ama bunun öncelikli hedefi siyasiler olmalı.

Elbette ki, hâlihazırdaki huzursuzlukların birinci derecede sorumlusu din adamları veya dindarlar değil siyasilerdir. Ne var ki, dini liderlerin cemaatî ve sekteryan ilgileri aşarak uluslararası barış için gerekli inisiyatifi alabildiklerini söylemek de mümkün değil.

"Yurtta sulh" rayına girmiş gözükse de, maalesef "Cihanda sulh" ciddi tehlikede. Ama elbet ona da sıra gelecek.

"Hiç böyle müebbed mi kalır, zulmet-i âlem
Elbet doğar bir gün şems-i hakikat"

Not:

Yeni yılın tüm okuyucularımıza, milletimize ve insanlığa huzur ve barış getirmesini diliyorum.

OBEZLEŞEN ŞEHİRLER VE CEMAATLERİN ROLÜ

Her şeye rağmen hâlâ güzel "medeniyetler beşiği" İstanbul'da, 1965'ten beri yaşamaktayım. Birçokları gibi ben de, bu "**tatlı bela**" şehrin kahrını da lütfunu da gördüm. Geçen 43 yıl zarfında bu şehrin nasıl büyüdüğünü, nasıl şiştiğini, daha açık ifadesiyle 1,5 milyonluk şehrin nasıl 15 milyonluk bir obez "yerleşim alanı" haline dönüştüğünü gün be gün, hüzünle ve iç burkuntusuyla gözlemledim.

Sadece İstanbul'u mu? Çocukluğumun şehri Bursa'yı da, sıklıkla bulunduğum Ankara'yı ve İzmir'i de...

Konunun uzmanları biliyor ki, bunun temel nedeni, özellikle 1965 sonrası ivme kazanan hızlı sanayileşme ve göçtür. "Ekmek derdine" köyünü, kasabasını ve dahi birçok ahlaki kontrol mekanizmasını geride bırakarak gelen, "kalabalıklarda yalnız" milyonları, büyük şehirde birçok sürpriz bekliyordu. "Sosyal Hukuk Devleti"mizin maalesef ne doğru dürüst bir "kent planlaması"nı ne de bir "kente uyum" projesini uygulayamadığı acı bir gerçektir.

Şu sıralarda adı hep, "Medeniyetler Çatışması" ile anılan Samuel Huntington'ın, bir başka çarpıcı iddiası var. Huntington, hızlı ve kontrolsüz modernleşen/sanayileşen kimi ülkeleri (Türkiye'yi de kastederek) kimlik açısından, "**torn countries**" (Yırtılmış, parçalanmış ülkeler) olarak adlandırıyor. Ve bu gibi ülke insanlarının da, "**torn identities**" (Parçalanmış, yırtılmış kimlikler) taşıdığını iddia ediyor. Eğer bu iddianın bir

karşılığı varsa, herhalde bunun başında göç mağduru insanımız olsa gerek.

Laiklik konusunda aşırı hassas ama ne yazık ki, manevi dinamiklerimiz konusunda ihmalkâr ve hatta kuşkulu olan aydınlarımızın rejim için bir tehdit unsuru olarak gördüğü "**cemaatler**" tam tamına işte bu referans noktaları ve aidiyet şuurları zayıflamış olan insanımızı şehre entegre ediyor.

Bugün büyük şehirlerimizin etrafını çepeçevre saran gecekondu semtlerimiz, bazı ülkelerde olduğu gibi, ekonomik bunalımlar sırasında varlıklı kesimler üzerine bir nefret seli gibi akmamışsa, bunda bazı medya organlarının sadece irtica furyalarında hatırladığı, adlarıyla anılan "**İskenderpaşa**", "**Çarşamba**" ve "**Erenköy**" cemaatlerinin, "**Nur Hareketi**"nin ve diğer cemaatlerin büyük gayretleri ve emekleri vardır.

Ne yazık ki bu konu üzerinde çalışan, Boston Üniversitesi'nden Prof. Jenny White gibi birkaç yabancının yaptığı alan araştırması hariç tutulacak olursa, şimdiyle kadar kayda değer ciddi bir çalışma yapılmadı.

Eğer bir Türk Sosyolojisi varsa; eğer Atatürk'ün Ruşen Eşref'e söylediği "*Bu milletin manevi dinamolarını boş bıraktık.*" yakınmasının hâlen gerçekliğini koruduğuna inanıyorsa birileri; eğer değerli sosyal bilimcimiz Prof. Dr. Şerif Mardin'in, "*Cumhuriyetin en büyük sorunu halkın egemenliği değildi, bu kolayca elde edilmişti; asıl sorun toplumun daha derin tabanı ve etik temeliydi.*"(Avrupa'da Etik, Din ve Laiklik, İstanbul,1995, s. 10.) görüşünü birileri anlamlı buluyorsa ve eğer demokrasi denen insanoğlunun bulduğu en sağlıklı yönetim biçimi, "demos"un (halkın) dert ve taleplerine kulak asmak demekse ne güne duruyor bilim adamlarımız ve devletlûlarımız?

Bu sahada, değerli yazar Ali Bulaç'ın son kitabı, *Din-Kent ve Cemaat: Fethullah Gülen Örneği* (Ufuk Kitap, İstanbul, 2008) alanında müstesna bir eser olarak önümüzde duruyor. Türkiye'de kim, hangi siyasi ve fikrî kampa mensup olursa

olsun, Ali Bulaç'ın şu önemli tespitleri üzerinde düşünmesi gerekiyor:

> Dinî cemaatler hem modernliğin ürünü olarak ortaya çıkmışlardır hem de modernleştirici bir misyon üstlenmişlerdir. (a.g.e. s. 54)
>
> Dinî cemaatler geriye dönüşü temsil etmiyorlar, modernliği yeniden üretip önceden öngörülmeyen bir çerçeveye oturtuyorlar. (a.g.e. s. 42)
>
> Eğer tasavvufun tarikat dolayımında bize sunduğu cemaatleşme imkânları olmasaydı, Türkiye çok daha karmaşık ve sorunlu olurdu. (a.g.e. s. 81)
>
> Gülen Cemaati ise, insanımızı şehre entegre etmek bir yana, "küresel bir vizyonla, okullar yoluyla 20. yüzyıl boyunca kendi içine kapanmış olan insanlara Asya'dan Afrika'ya, Avrupa'dan Latin Amerika'ya kadar dünyanın birden fazla kapısını açmış oldu." (a.g.e. s. 66)

Kalemine, gönlüne ve beynine sağlık Ali Bulaç. Umarım değerli eserin bu bakir sahada daha nice çalışmalara kapı açar.

23.02.2008

MÜBAREK HÜSEYİN'İN ABD BAŞKANLIĞI

ABD Başkanlık seçimlerinin güçlü adaylarından Barack Obama'nın Müslüman kökeni ile ilgili spekülasyonlar iki hafta önce medyada bir hayli yer almıştı. Bunun üzerine kendisinin basına verdiği açıklamada anlamlı bilgiler yer alıyor.

Çok küçük yaşlarda bir trafik kazasında kaybettiği babası Kenyalı bir Müslüman. İlk ismi olan Barack, kökü Arapça olan "Bereket"in Afrika'da en yaygın iki dilden birisi olan Swahili diline aktarılmış versiyonu. Bunun Türkçe karşılığı ise, mübarek yani uğurlu ve bereketli. İkinci ismi ise Hüseyin.

Annesinin ikinci defa evlendiği kişi ise yine Endonezyalı bir Müslüman. Barack yani "Mübarek Hüseyin" Endonezya'da 10 yaşına kadar diğer Müslüman çocuklarla birlikte tahsil görüyor.

Barack Obama, "Çocukluk yıllarımda Müslüman arkadaşlarımın annelerinin başları örtülü olarak gayet saygılı bir şekilde günlük ibadetlerini yerine getirdiklerini, Ramazan ayında oruç tuttuklarını ve bayramları coşku ve heyecanla kutladıklarını unutamıyorum. Üvey babam, evimizde bulunan muhtelif dillere tercüme edilmiş bulunan Kur'an'ı zaman zaman okur ve pek sık olmasa da camiye giderdi" diyor.

Obama'nın çocukluk yıllarından hafızasında kalan, unutamayacağı bir söz ise, babasının sık sık tekrarladığı bir hadis-i şerif: "Hiç kimse, kendisi için istediğini, kardeşi için de istemedikçe gerçekten iman etmiş olamaz." Barack Obama'nın unutamadığı bir başka söz ise bir ayet meali: "Zulüm katliamdan daha kötüdür."

2004 yılında Chicago senatörü olarak seçildiğinde oyların yüzde yetmişini alan ve 2005 yılında Time dergisinin "Dünyanın en etkili 100 şahsiyeti" arasında yer verdiği Barack Obama kendisinin bir Hıristiyan olduğunu da açıklamasında özellikle vurguluyor.

Zihnim açıklamadaki bilgiler ile meşgulken, iki gün önce, anlamlı bir tevafuk eseri olarak, Barack Obama'nın mensup olduğu "First Congregational Church" mezhebinden önemli bir zat ile karşılaştım. Bu zat, cemaatin Chicago bölgesindeki önemli bir rahibi olan Gilbet R. Friend-Jonesi idi. Obama'nın Müslüman köklerini eskiden beri bildiklerini, onun gibi parlak bir senatörün ve politikacının cemaatlerine mensup olmasından dolayı iftihar ettiklerini söyledi ve ekledi:

> Eğer Obama başkan seçilirse, onun Müslüman kökleri ile hâlen devam eden güçlü diyaloğu ve birikimi, ABD'nin İslam ülkelerindeki bozulan imajının düzelmesi için iyi bir şans olabilir.

Ben ise, konunun daha farklı bir yönündeydim. Eğer "Mübarek Hüseyin" başkan seçilirse ve unutamadığını söylediği iki kutsal sözü ABD politikalarına dönüştürebilirse bozulan Amerikan imajının düzelmesi bir yana, dünyanın çehresi nasıl olurdu acaba?

Hz. Peygamber'e ait birinci söz, kişiye gerçekten çok güçlü bir empatik ilişki kurma fırsatı sunuyor: "Hiç kimse, kendisi için istediğini, kardeşi için de istemedikçe gerçekten iman etmiş olamaz."

Düşünelim ki şu günlerde abluka altında bulunan, en temel gıdaların, suyun ve elektriğin olmadığı, elektriksizlik yüzünden tıbbi cihazların çalışmadığı, diyaliz ve kalp hastalarının ve küvözdeki bebeklerin peş peşe can verdiği bir Gazze'nin durumunu Hazret-i Peygamber'in sözü gereğince anlayabilen bir ABD başkanı görev başında.

Varsayalım ki 3 milyon kişinin ülkeyi terk etmek mecburi-

yetinde kaldığı, sefil ve perişan vaziyette Suriye'de ve Ürdün'de hayatını sürdürmeye çalıştığı; ülkede kalanların ise her an bir kuşatma ve patlama tehdidiyle susuz, elektrik ve petrol ülkesinde petrolsüz yaşadığı Iraklının hâl-i pür melalini kavrayabilen bir ABD başkanı var.

Hayal edelim ki yirmi yıldır sürmekte olan iç çatışmalar yüzünden harebazara dönmüş Afganistanlının dramını; kabile çatışmaları ile çalkalanmakta olan Kenyalının ıstırabını ve Darfur'da bir deri bir kemik hayat mücadelesi veren "En Alttakiler"in hicranını yüreğinde duyabilen bir ABD başkanı var.

Dünya bir başka olurdu değil mi?

Benimkisi de bir fantezi işte.

Ne demişler, "İnsan hayal ettiği müddetçe yaşar."

Ve yine ne buyurmuşlar: "Umut garibin ekmeği, ye Mehmet ye!"

Not: Maksadım, bu mütevazı köşeden Obama'nın kampanyasına destek olmak değildir. Önemli olan, bu zihniyete sahip birisinin ABD başkanlığına gelmiş olmasıdır.

FANİ ÂLEMDEN HÂLIK'A YÜRÜYEN BİR BEKA ADAMI: HALUK NURBAKİ

Aramızdan "sırlanıp" ayrılalı tam 11 yıl oldu; kır saçlı nur yüzlü doktorun.

İnsani münasebetlerin henüz bu kadar "maddi"leşmediği, kitlelerin bunca kültür yozlaşmasına maruz kalmadığı ve dahi TV'nin henüz siyah beyaz olduğu yıllardı.

Yaşı 50'lerde, babayani bir zâtın sevimli ve sıcak sesi, ekrandan dışarı taşmış, fakirin kulaklarına ulaşmıştı. Sanki kadim bir dost, sanki şefkat dolu bir "baba" idi benim için konuşan zat. Sözleri kulaklarımdan girip gönlüme varıyordu. "Sağlık Sohbetleri" yapıyordu. Bir ceviz tanesinde, Yüce Kudret'in bizler için neler gizlediğinden, "en basitinden" bir elmada vücut beslenmesi için neler olduğundan bahsediyordu. Bu kır saçlı adam Dr. Haluk Nurbaki idi.

Uzaktan sevip sözüne sohbetine hayranlık duyduğum bu "gönül eri" ile kader, yıllar sonra fakiri yüz yüze getirdi. Kendisini rûberû dinleme fırsatı bulmuştuk. Yeni Asya Yayınları, İlim ve Teknik Serisi arasında kelimenin tam anlamıyla ilim ve imanı kaynaştıran kıymetli eseri "Kanser"in yayımlanması dolayısıyla idi bu karşılaşmamız.

Aradan yıllar geçmiş Dr. Nurbaki, Ankara'dan İstanbul'a nakl-i mekân etmişti.

O sıralar Moral FM radyosunun program müdürlüğünü deruhte etmiştim. Hocanın yıllar öncesindeki tazeliğini ve sıcaklığını, hafızamdan silinmeyen o tatlı sohbetlerini radyoya taşıyabilme

düşüncesiyle kendisini aradım. İleri yaşına ve radyonun hane-i saadetlerine uzak mesafesine rağmen teklifimizi kabul etti.

Hocanın radyoya her gelişi, bizim için bir sevinç ve sürur vesilesiydi. Binadan içeri girer girmez bir muhabbet ve sohbet halkası kurulur, program başlayıncaya kadar sürer, program başlayınca da bizler odalarımızda pürdikkat kendisini dinlemeye başlardık. Aklından, beyninden, duygularından ve fakat mutlaka kalbinden kopup gelen kelimeler, diğer dinleyiciler gibi, bizim kulağımızdan girer, önce dimağımıza uğrar, sonra gönlümüze taht kurardı.

O sıralarda Türkiye Atom Enerjisi Eski Başkanı değerli Hocam Prof. Dr. Ahmet Yüksel Özemre ile birlikte radyoda "**Aklın Yolu İlimdir**" sohbetlerini birlikte yapıyorduk. Fırsat buldukça Dr. Nurbaki'yi dinleyen değerli hocam bir gün şöyle demişti:

> Cemal'ciğim, bu zatta ayrı ve farklı bir tasavvuf neşvesi görüyorum. Acaba hangi ocaktan el almıştır, bir ara sorar mısın?

Haddim olmayarak şöyle demiştim Özemre Hoca'ya:

> Kendisi başta Bediüzzaman Said Nursi olmak üzere, birçok Hakk ereninden nasip almış birisidir. Her birinden aldığı feyz ve kemâli, kendi benliğinde yoğurmuş, âdeta bir kokteyl yapmıştır. Biliyorsunuz, kokteylin adı, muhtelif lezzetleri ustaca birleştirmek ve mezcettirmektedir.

Dr. Haluk Nurbaki'nin rengi ne idi? Bu sorunun cevabını tam doğru olarak verebilecek kifayette ve liyakatte kendimi görmüyorum. Ama benim kendisini yerleştirdiğim yer, "Balım Sultan öncesi" bir Anadolu Bektaşi erenliğidir. Osmanlı'nın, serhad boylarının yiğit akıncılarını yetiştiren, onlara dâyelik yapan, Bektaşi erenlerinden birisi gibi gelirdi hep bana. Anadolu'yu, İslâmiyet'le, insaniyetle ve faziletle dolduran Hakk erenleri, gönül erenleri gibi.

Uzmanların beyanlarına göre, Bektaşilikteki "Alevi" ve "Şii" etkisi Balım Sultan sonrasıdır. Önceleri, diğer Hakk tarikatlarda

olduğu gibi, Bektaşilikte Âl-i Beyt sevgisi galip olmakla birlikte çizgi, "Ehl-i Sünnet" çizgisidir. İşte ben o bakımdan kendisini o döneme yakıştırırım. Hem ne fark eder ki, ha bir Ahmed-i Yesevi dervişi, ha ki bir Mevlana bendesi veya Tabduk Emre dergâhında bir Yunus yoldaşı veyahut da zamanımızda bir Bediüzzaman talebesi. Aralarındaki fark, zaman ve zemine göre bazı nüanslardır o kadar.

Onun radyo sohbetlerini icra ediş şekli bambaşka idi. Verdiği değerli bilgilerden ve aktardığı rivayetlerden birçok kimse zannederdi ki Hoca, önünde bir takım notlarla ve kâğıtlarla konuşur. Öyle değildi. Loş bir ışıkta, masada sadece çayı ve sigarası olduğu hâlde sabit bir noktaya gözünü diker ve ondan sonra da hikmet dolu sözlerini sarf etmeye başlardı.

Sanki, onun gördüğü ama bizim göremediğimiz sabit bir monitörden okuyarak yapmaktadır konuşmasını. Kim bilir "sanki" değil, belki de öyledir.

Bediüzzaman Hazretleri'nin eserlerinde tecelli eden "Rahman" ve "Rahim" ismi, Nurbaki Hoca'nın sohbetlerine de parlak bir şekilde aksetmekteydi.

Dr. Haluk Nurbaki dendiği zaman, zihnimde hemen iki halka iç içe geçiverir. İlimle imanı kaynaştıran müthiş bir beyin, Efendimiz (s.a.v.) ve Âl-i Beyt sevgisi ile dopdolu bir kalp.

Efendimize öylesine âşık birisi idi ki, ondan bahsederken, daha ilk kelimelerde gözleri dolar, titrek sesiyle bize O'nun müstesna hayatından levhalar aktarırdı.

Haluk Nurbaki, 2 Haziran 1997'de 73 yaşında iken kendisinin tabiriyle, "**Âlem-i Cemâl**"e intikal etti. Peşinde binlerce seveni ile, (Şeb'i Arus) coşkusu içinde Afyon'da annesi, babası ve merhume eşi Mesrure Hanım'ın yanına defnedildi. Mevla gani gani rahmet eylesin.

Haluk Nurbaki, mana ve sır yüklü eserleri ile gönüllerde yaşamaya devam ediyor.

31.05.2008

İNSANLIK O'NA MUHTAÇ

Hz. Adem (a.s.) malum "ağaca yaklaşma günahı" sonrası, Hz. Havva ile birlikte Cennet'i terk etmektedir. Kederli ve üzüntülüdür. En son kapıdan dışarıya çıktığında semada bir nurun tecelli ettiğini görür. Sorar Yüce Rabbine:

"Ya Rabbi nedir o ki, Senin İsm-i Celil'in ile beraberdir?" Yücelerden bir cevap gelir:

"O, senin sulbünden gelecek olan ve yine senin neslinden gelecek insanları kurtaracak olan Muhammed'dir." Hz. Adem (a.s.) o nurun kendi üzerinde tecelli etmesini diler. Sonra, sağ elinin başparmağı üzerine "Allah", sol elinin başparmağı üzerine de "Muhammed" kelamları tecelli eder. Üç defa öper, gözlerine sürer ve şöyle dua eder: "Gel ey evlad! Gel ey Muhammed! Bir an önce gel de bizi kurtar."

O "biz"e ise sadece kendisi ve Havva anamız dâhildir. Meşhur Siyer kaynaklarından Kadı İyaz'ın *Şifa-i Şerif*'inde yer alan bu metaforik anlatım, İslam Peygamberi'nin "İnsanlığın kurtarıcısı" olma vasfını ortaya koymaktadır. Bin dört yüz küsur seneden bu yana O, kendisinden medet uman, sünnetine uyan ve nurlu yoluna giren herkesi kurtarmaktadır.

Ne var ki, tarihin adeta "Melhame-i Kübra"ya, Armagedon'a doğru hızla koştuğu bir zaman diliminde, O'nun nuruna ve mesajına insanlık her zamankinden daha ziyade muhtaçtır. T.C. Diyanet İşleri Başkanlığı, her sene olduğu gibi bu sene de, Nisan ayının üçüncü haftasını, Kutlu Doğum

Haftası ilan etti. Bu vesileyle ülkemizde beş yüz civarında, Hz. Muhammed'i (a.s.m.) anlatan yeni eserin piyasaya sunulduğu belirtiliyor. Bunlardan birisi gerçekten farklı bir anlam boyutuna sahip: *Sonsuz Ufukların Sultanı** Dünya edebiyatının ve düşüncesinin zirvelerinden, Hz. Muhammed'in doğruluğuna ve üstünlüğüne tanıklıklar içeriyor. Eser, "Gerçek fazilet odur ki, düşmanları dahi onun doğruluğunu tasdik etsin." sözünün bir isbatı mahiyetinde.

İşte birkaç tadımlık tesbit: Prens Bismark: "Ben şunu iddia ediyorum ki: Muhammed eşsiz bir kuvvettir. Artık Kudret Eli'nin böyle ikinci bir vücûdu imkân sahasına getirmesi ihtimalden uzaktır. Seninle aynı asırda gelemediğimden dolayı müteessirim ey Muhammed!.. İnsanlık senin gibi eşsiz bir kudreti bir defa görmüş, bundan sonra göremeyecektir."

Goethe: "Hıristiyanların çoğu tarafından İslâm Dini hakkında gösterilen bilgisizlik, korkunç bir mahiyettedir. Hiç kimse Hazret-i Muhammed'in prensiplerinden daha ileri bir adım atamaz. Avrupa'ya nasip olan bütün başarılara rağmen bizim konulmuş olan bütün kanunlarımız, İslâm kültürüne nispetle eksiktir. Biz Avrupa milletleri medeni imkânlarımıza rağmen Hazret-i Muhammed'in son basamağına varmış olduğu merdivenin daha ilk basamağındayız. Şüphe yok ki, hiç kimse bu yarışmada O'nu geçemeyecektir."

Lamartine: "Hâkimdi, hatipti, peygamberdi, şâirdi. Savaşçıydı, fikirler fatihiydi, makul inanışların önderi idi. Muhammed budur! İnsan büyüklüğü hangi ölçü ile ölçülürse ölçülsün, acaba O'ndan daha büyük bir insan bulunur mu?"

Voltaire: "Biz ona sayısız yaveler kondurduk. Güya Muhammed kadınları akıllı yaratıklardan saymazmış, Kuran'ın hükümlerine göre hepsi köle imiş. Bu dünyada varlıktan sayılmadığı gibi cennette de yerleri yokmuş. Baştan başa yalan olan bütün bunlara kuvvetle inanılmıştır."

Ve halen hayatta olan, eski Cizvit rahibesi, "Medeniyetler İttifakı, Akil İnsanlar Komitesi Üyesi" Prof. Karen Armstrong'dan bir tesbit: "Bu tehlikeli dönemde asıl ihtiyacımız olan şey, Hz. Muhammed'in yaşam öyküsüdür. Radikallerin Hz. Muhammed'in biyografisini çarpıtmasına, kendi çıkarlarına uygun bir şekilde yozlaştırmasına izin verilmemelidir. Dahası, tamamen değişmiş olan şimdiki dünyamızda nasıl yaşamamız gerektiğini öğrenmek için, Hz. Muhammed'den alacağımız çok ders vardır."

* UFUK ÇİZGİSİ, (Din ve Tefekkür Serisi:1), İstanbul.

19.04.2008

TÜRKİYE'Yİ SEVDA HÂLİNE GETİRENLER

Yine kısır siyasi tartışmaların, "Dinleme" ve "Dinlenme" skandallarının ruhlarımızı bunalttığı bir zamanda, bir "ebr-i nisan" gibi, bir bahar meltemi gibi esip geçti, "yeryüzü çiçekleri".

Hasbelkader, yirmi küsur yıldır kendimce yazmakta, duygu ve düşüncelerimi satırlara dökmeye çalışmaktayım. Duygu sağanağı içinden geçtiğim, meramımı yazıya dökmekte zorlandığım, kelimelerin kifayetsiz kaldığı nice demler lütfetti Rabbim bana. Ama ben böylesini hiç yaşamamıştım. Kalemi de, kelamı da benden güçlü ve güzel birçok yazı yayımlandı gazete ve dergilerde. Ama ben her şeye rağmen yazmazsam, kendimi "kadirnaşinas"lık içinde göreceğim.

Hangi birinden söz etmeli ki?

Şarkı yarışması birincisi Hatice Alizade'yi mi, Necip Fazıl Kısakürek'in Sakarya şiirini mükemmel bir şekilde okuyan Moğolistanlı Dolgurma Bayer'i mi, **"***Ben babamı orada kaybettim. Ağabeylerim ve öğretmenlerim babamın yokluğunu bana hissettirmediler. Ben de Tanzanya'da üniversite açıp babamın hayalini gerçekleştireceğim.***'** diyen Merhum Erkan Çağıl'ın oğlu Haluk'u mu, Arif Nihat Asya'nın **Naat'**ını tüm anlam nüanslarına riayet ederek okuyan Arnavutluk'tan Adile Selime'yi mi, "**Asrın Türküsü"**nü çığıran Endonezyalı Enise Fıtriye'yi mi, "**Türküler Dolusu"** mesaj veren Sudanlı Walaa Tarık Mohamed'i mi, Mozambikli Henrik'i mi, Kenyalı Samuel'in Cem Karaca'dan söylediği **"Allah Yar"**ı mı, halayları mı, semah-

ları mı, Vietnamlı efeleri mi, Mozambikli **"Çayda çıra"** ekibini mi veya Endonezyalı Mehter Takımını mı?

Daha düne kadar, "Bu okullarda İngilizce eğitim vererek, Amerikan hegemonyasına hizmet ediliyor." yaftasını yapıştıran kimi bahtsızlar bu muhteşem manzara karşısında da bu kez, "Ne var bunda! Alt tarafı Türkçe ve halk oyunları öğretmek." demekte imişler. Diyebilirler. Dilin kemiği mi var?

Endonezyalı mehter takımının,**"***Gafil ne bilir neşve-i pür şevk-i vegayı!***"** haykırışı sanki bunlara söylenmiş gibi.

Mesele elbette "dil, şarkı ve oyun eğitimi"nden öte bir **Evrensel Barış Projesidir**.

Sadece iki misal:

- Geçtiğimiz yıl, gördüğü muhteşem manzara karşısında himmeti kabaran (adının açıklanmasını istemeyen) bir işadamımız, yetkililerden birisine, "Olimpiyatta dereceye giren-girmeyen herkese 1000'er dolar vermek istiyorum. Çocuklar ülkelerine gönülleri kırık gitmesinler." demişti. Ve bu müjdeyi de TBMM Başkanı Bülent Arınç duygu dolu sözlerle kürsüden ilan etmekte idi. Bendeniz o sırada, kuliste, her birini kucaklamaktan ve koklamaktan asla doyamayacağınız "**yeryüzü çiçekleri"**nin arasında idim. Mükâfatı nasıl değerlendireceklerini konuşuyorlardı.

İçlerinden biri "Bu paranın hepsini ben alamam. Çünkü benim iki kardeşim daha var. 300'er dolar onlara vereceğim. 400 dolar da bana kalır. Benim 100 dolar fazla almama da onlar bir şey demez." diyordu.

Bir diğerinin değerlendirmesi ise şöyle idi: "Ben parayı olduğu gibi anneme veririm. Eğer o izin verirse, bir bisiklet ve bir laptop almak istiyorum."

Uzayıp giden konuşmalar, hep diğergamlık ve paylaşma kokuyordu.

- Aradan üç gün geçmişti. Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı'nda, kurumu ziyarete gelen ABD'li bir ziyaretçi grubuna birer fincan takımı hediye etmekte idim. Sıranın sonunda esmerce bir genç vardı. Ona da uzattım. "Estağfurullah abi! Benim için zahmet etmeseniz." dedi. "Sen kimsin yahu?" dedim. "Ben Türkçe olimpiyatına katılmak için gelmiştim. Adım Roberto." dedi.

Sahi kim öğretmişti onlara, diğergamlığı, paylaşmayı, tevazuyu ve mahviyeti?

Hadise, "dil içre" bir gönül sevdasının ilmek ilmek işlenmesi idi.

Binlerce minnet ve şükran onlara bu ruhu üfleyen eğitim sevdalılarına, kalem kahramanlarına ve elbette ki bu ateşi gönüllerde yakan, "*sevgi halesinin pişdarı ve mimarı*" Fethullah Gülen Hocaefendi'ye.

İrina, Buruna, Michani, Aissatou, Mintou, Tomanbay, Michele, William, Samuel, Richard, Walla-Nur, Halmedova, Kurbanova, Mohammed ve daha yüzlercesi! Sizleri asla unutmayacağız. "*Sizleri sevduğumizi tünyalara pildireceğuz. He mi?*"

İnanıyoruz ki sizin de kalbinizin bir parçası da Türkiye'de kaldı.

Kutsal Kitaplar'da yer aldığı gibi, eğer Kıyamet kopmadan önce yeryüzü bir bahar yaşayacaksa; eğer bir gün "sulh-u umumi" gerçekleşecek ve "kurtla kuzu yan yana gidecek"se, herhâlde bu "Biz dünya çocuklarıyız, bir ağacın dalıyız, evreni kucaklayan sevgi ile barışığız." deyip barış şarkıları söyleyen sevgi çiçeklerinin sorumluluk almasıyla olacaktır.

07.06.2008

KİTAP OLMAYI DÜŞLEYEN YAHUDİ

Son zamanlarda okuduğum en öğretici ve anlamlı kitaplardan biri, İbrani edebiyatının önemli isimlerinden Amos Oz'un ***Aşk ve Karanlık*** (Sipur Al Ahava Vahoşeh) romanı. Le Monde'un ifadesiyle, "**bir senfoni kadar zengin, görkemli ve bir çocuğun itirafları kadar masum**" otobiyografik romanı, İsrail devletinin kuruluş yıllarına ait çok önemli ipuçları veriyor ve günümüze de ışık tutan değerlendirmeler sunuyor.

Dünyanın muhtelif bölgelerinden, "*etrafı düşmanlarla çevrili, vaat edilmiş topraklar*"a gelen, inançta bir ama kültürde ve dilde bir hayli farklı olan Yahudilerin nasıl, tek bir ülkü ve mefkûre etrafında birleştiğini, İbranice'nin nasıl bir devlet dili ve hatta edebiyat dili haline getirildiğini ve devletin temelinde nasıl bir kültür ve bilgi birikimi olduğunu bir çocuğun hatıraları üzerinden adım adım izliyorsunuz.

Zaman zaman "dünden bugün"e aktarılan bir zihniyet geleneğinin izlerini sürüyor ve bugün olup bitenleri daha kolay anlayabiliyorsunuz.

İşte yüzyılların düşü ve bugün İsrail Devleti'nin zaman zaman aşırı bir paranoyaya dönüşen güvenlik konusundaki hassasiyetlerinin Amos'un çocukluk hatıralarındaki izdüşümü:

Kudüs'e ayak basmak için iki bin yıl beklemiştik ve bundan vazgeçmeye de niyetimiz yoktu. Ayağımızı kaldırırsak başkası gelip bu küçücük toprağımızı elimizden alabilirdi (a.g.e., s.15).

Amos'un çocukluk çevresi öylesine bilimle ve kültürle ilgilidir ki herkese ya profesör veya doktor diye hitab edilmektedir.

En saygı gören nesne ise kitaptır:

Her yer kitap doluydu: Duvardan duvara, koridorda, mutfakta, girişte ve her pencerenin pervazında. Evin her köşesinde binlerce kitap vardı. İnsanlar gelip gider, doğar ölür ama kitaplar sonsuza dek yaşar, diye düşünüyordum. Benim küçükken büyüyüp kitap olma hırsım vardı, yazar değil. İnsanlar karınca gibi öldürülebiliyordu. Yazarların da öldürülmesi zor değildi. Ama kitaplar öyle değildi. Ne kadar sistemli bir biçimde yok etmeye çalışsanız da, bir kitabın her zaman kalıp Reykjavik, Valladolid ya da Vancouver'daki sapa bir kütüphanenin bir köşesinde raf ömrünü sürdürmesi mümkündü (a.g.e., s.34).

Bir tarafta "**Kitap olmayı düşleyen**" Yahudilerin kurduğu güçlü İsrail Devleti, diğer tarafta ise kâh "gat" (uyuşturucu etkisi yapan bitki) çiğneyerek kâh "mükeyyifat" (Arapça'da klima)ın serin atmosferinde "mırra" içerek Müslüman kardeşlerinin acısı ve ızdırabı üzerine sohbetler yapıp, "istişhad" (intihar bombacılarının) eylemlerinin nasıl bir cihad olduğu üzerine ahkâm kesen Müslüman Arap kardeşleri... Bir Müslüman olarak neye hayıflanmalı ki? Her şeyden önce bir insan olarak, Gazze ve Filistin'de yaşanmakta olan dram karşısında yüreğim paramparça.

Kitapta çok anlamlı bir "peynir" tartışması da yer almaktadır. "Obadya Caddesi ve Amos sokağının köşesindeki Bay Auster'in bakkal dükkânı"nda, Yahudi Tnuva Kooperatifinin ürettiği kibutz peyniri ile çevredeki Arap köylerinden gelen peynir birlikte satılmaktadır. Peki, yerleşimci Yahudilerin, "köylü Arap fellahları"nın peynirlerini satın almaları doğru mudur?

Bir grup, "Arap komşularımızın ürünlerini boykot edecek olursak, iki halk arasındaki nefreti derinleştiririz. Kurnaz İngilizler ile fırsatçı efendiler, bu köylüleri bize karşı kışkırtır."; "Köy peynirlerine sırtımızı dönecek kadar kalpsiz olamayız." deyip satın almayı savunur.

Diğer grup ise, "Hayır!" der. "Eğer satın alırsak, Siyonizme ihanet etmiş oluruz." Çünkü, "Bir kibutz ya da moşav'da, Yizrael Vadisinde, ya da Celile tepelerinde fazla çalıştırılan bir öncü kız oturmuş, belki de gözlerinde yaşlarla bu İbrani peynirini bizim için ambalajlamaktadır. Onlara sırtımızı dönemeyiz." Üstelik, Arap peynirleri mikroplu da olabilir. Peynirlerde yer alan mikroplar da, "tıpkı çevredeki Yahudi düşmanları" gibi çıplak gözle görülemezler.

Tartışma böylece devam edip gider.

Aşağıdaki satırlarda ifadesini bulan davranışlara bir Yahudi cimriliği mi veya bugün bölgede dev bir ekonomik güç olan İsrail Devlet'inin bu günlere gelişinde önemli etkisi olan bir tasarruf geleneği mi dersiniz, bilemiyorum, ama bence çok dikkate değer:

> Küçücük evimiz her zaman bütün insan ırkının çileleriyle tıklım tıkış dolardı. Hindistan'daki aç çocuklar için, tabağıma konan her şeyi bitirmek zorunda kalırdım. (İkinci Dünya Savaşı sonrası) mahvolmuş Avrupa'nın karlı ormanlarında hâlâ dolaşan öksüz Yahudi çocukları… (a.g.e., s. 32).

> Elektriği ziyan etmemek için bir elimle tuvaletin ışığını kapatırken, aynı anda öbür elimle koridorun lambasını yakıyordum. Sifonu hafifçe çekiyordum, çünkü bir kere çiş yaptım diye Niagara gibi akan sifonun tamamını boşaltmak yazıktı (a.g.e., s. 33).

Ve Amos'un benliğine işlenen milliyetçilik şuuru:

> Hâlâ Karpatlarda ve Dolomitlerde dolaşan, toplama kamplarında ve eski gemilerde sürünen evsiz Yahudiler vardı ve dünyanın başka yerlerinde de güçlük ve yoksulluk hüküm sürüyordu. Çin'deki ırgatlar, Afrika'daki çocuklar, Sicilya'daki balıkçılar. Ziyânkâr olmamak bizim görevimizdi (a.g.e., s. 33).

1950'li yılların "öteki" algılaması ve Amos'un savaş oyunları:

> Ya geceleri vahşi hayvanlar hattı kemirirlerse? Ya da kötü Araplar keserlerse… (a.g.e., s. 18).

> Az sonra bir baskın olacak: Kana susamış eşkıya çetesi güneyden ve doğudan yerleşim yerine saldıracaklar, ama onlara bir numara yapacağız. Kapıyı açacak, katliamın yapılacağı avluya girmelerine izin vereceğiz. Kapı arkalarından saklanıp kaçmalarına engel olunacak ve tam o anda ateş açma emrini vereceğim (a.g.e., s. 42).

> Uygar, aydınlanmış uluslarla birlikte eski, kıvrak yazıları ve kıvrık palalarıyla çölden dalga dalga fırlayıp, gırtlaklarından gelen kanı donduran çığlıklarıyla bizleri yağmalamaya, öldürüp yakmaya gelen vahşi doğululara karşı bir cephe oluşturdum (a.g.e., s. 84).

Amos Oz'un bu "savaş taktikleri" artık çocukluk günlerinde kalmış. Çünkü o 1997 yılından bu yana, "**Barış, Hemen Şimdi**" hareketinin önderlerinden biri olarak çalışıyor. Yahudilerin ve Filistinlilerin barış içinde birlikte var olmaları için gayret gösteriyor, kampanyalar yürütüyor.

Ne var ki, daha başka birileri, "çocukluk günleri"nin savaş hayallerini, erişkinlik dönemlerinde uygulamaya geçirme azminde olmalı ki, bölgede kan akmaya devam ediyor.

05.04.2008

"ARİGATO GOZAİMAS…"* JAPON NEZAKETİ

HIROSHIMA: Sunroute (Güneş Yolu) Oteli'nin mütevazi odasında, üzerimde geleneksel Japon kıyafeti Yukata, yuvasından dışarıya hamle yapan karıncalar misali, ellerinde şemsiyelerle koşuşturan "çekik gözlü" dostları seyretmekteyim. Hava yağmurlu ve güneş bulutların arkasına gizlenmiş.

Hatırıma **Marguerite** Duras'ın, "**Hiroshima mon amor**" (Hiroşima Sevgilim) deki satırları düşüyor:

Kadın: Hiroşima'da hiç güneş doğmaz mı?

Erkek: Hiroşima'da hiç güneş doğmaz.

"**Güneş Ülkesi**" nde güneş doğmaz olur mu? **Hem "Ex oriente lux" (Işık doğudan yükselir) değil mi?** Elbette öyledir. Ama belli ki Duras, Hiroşima'nın "Güneşsiz günleri"ne gönderme yapıyor. Yani 1945 yılının o kasvetli ağustos günlerine.

Gözüm, yüksek ağaçların ve modern yapıların arasındaki bir "iskelet bina"ya takılıyor. Evet, işte burası, tam da burası. Bir ateş topunun görünmesi ve kulakları sağır eden bir gürültünün ardından, göklerin ölüm yağdırdığı, yerlerin ceset püskürttüğü günlerin hatırası bir bina.

Derken, gözlerim siyah-beyaz bir dehşet filmini seyretmeye başlıyor. Yanmış cesetler, iskelete dönüşmüş ağaçlar, yerle bir olmuş binalar. Balıkçı kasabasında ağlar balık değil, ceset boşaltıyor sanki. İki yüz elli bin can, sokaklarda cansız yatıyor.

Martılar ölü, kediler ölü, kuşlar ölü, kısacası toprak üstünde yaşayan her şey ölü. Korkunç bir ceset kokusu ortalığı sarmış.

Bu dehşet rüyasından bir telefon sesi ile uyanıyorum: "Abi, 8.45'te resepsiyonda buluşuyoruz değil mi?" Yol arkadaşım Erkam Tufan Aytav'ın sesi bu.

Üzerimdeki Yukata'yı çıkarırken tekrar dönüyorum dehşet rüyasına. Bir kenarda çekik gözlü bir kız çocuğu gözüme ilişiyor. **Sadako Sasaki** olmalı bu. Bitkin bedeni ve cılız parmaklarıyla mektupları katlamakta. Origami sanatının müstesna örneklerini ortaya koyuyor. Kâğıt parçacıkları o kadar hızlıca turna kuşuna dönüşüyor ki.. Peş peşe. Yüzlerce turna kuşu Sasaki'nin çevresini doldurmuş.

Reel dünyaya dönmeliyim. Erkam Bey, resepsiyonda bekliyor. Sahi hangisi daha reel ve gerçekçi acaba? Dünün acıları mı, bugünün parıltılı dünyası mı? Galiba her ikisi olmalı.

Geçtiğimiz günlerde Japonya'da idik. Bir Japon halk şarkısında, "İstanbul'a uçalım" dese de, biz uluslararası bir toplantı vesilesiyle Hiroşima'ya uçtuk; dünyadaki çocuk problemleri üzerine yoğunlaşan Arigatou Vakfı'nın davetlisi olarak. Hiroşima dışında dört şehri daha ziyaret etme imkânı bulduk. Bu vesileyle, İkinci Dünya Savaşı'nın o kanlı günlerini gerilerde bırakmış o güzel ülkeyi tanımaya çalıştık. Atom bombalarının ilistire çevirdiği bir ülkeyi nasıl, modern ve müreffeh bir ülkeye dönüştürdüklerini gözlerimizle gördük.

İkinci Dünya Savaşı'nın iki mağlup ülkesi Japonya ve Almanya, ordu kurmama cezasını fırsata, yani kalkınmaya dönüştürerek galip konuma gelmişlerdi.

Prof. Dr. Ümit Meriç, bir Norveç seyahati sonrası, izlenimlerini anlatırken, "Benim nazarımda sanki devamlı abdestli bir ülke. Temizliğin ve taravetin yüzünden okunduğu bir yer." demişti. Bana göre de Japonya, nezaketin ve kibarlığın sisteme dönüştüğü modern bir ülke idi.

İnsanlar birbirlerini rahatsız etmemek için, adeta seslerini asgari düzeyde kullanıyor. Her vesileyle tatlı bir reveransla birbirlerine karşı saygılarını ifade ediyorlar. Hesap pusulasını

takdim ederken dizlerini büken garsonu; hızlı trende bilet kontrolü yaparken, yanımda uyuklayan yolcuyu rahatsız etmemek için, not alıp tekrar gelen biletçiyi, vagona her gelişinde ve terk edişinde, bel kırarak verdiği selamlamayı unutmak kabil değil.

Türk işadamlarının teşebbüsüyle açılmış olan, "**Abroad Dil Merkezleri**"nin fedakâr eğitim gönüllüleri, Sakura (kiraz) ağaçları altında düzenledikleri pikniklerde Japon ve Türk halklarını kaynaştırdıkları gibi, halk şarkısını gerçeğe dönüştürerek Japon halkını İstanbul'a uçuruyorlardı: İnanç ve kültür değerlerimizi tanıtmak için.

Orada geçirdiğimiz bir hafta boyunca, İstiklal Şairimiz M. Akif Ersoy'un, yüz sene öncesinden nasıl da isabetli bir Japonya değerlendirmesi yaptığını takdir ederek kendisini ve onun yakın dostu Japon Müslümanlarının önderi, Sibiryalı büyük âlim Abdürreşit İbrahim'i rahmetle ve minnetle yad ettik:

Siz gidin, saffet-i İslâm'ı Japonlar'da görün!
O küçük boylu, büyük milletin efradı bugün,
Müslümanlıktaki erkanı sıyanette ferîd,
Müslüman denmek için, eksiği ancak Tevhid.
Doğruluk, ahde vefa, va'de sadakat, şefkat;
Acizin hakkını i'lâya samimi gayret"

"Arigato Gozaimas…" dostlar. Bize unutulmaz bir misafirperlik gösterdiğiniz ve insanlığın ortak medeniyetine ve teknolojisine yaptığınız katkılar için.

* Japonca "Çok çok teşekkür…"

14.06. 2008

“GÖZÜ YAŞLI VAİZ”DEN ULUSLARARASI FENOMENE: FETHULLAH GÜLEN

Yaklaşık kırk yıl önce, bir “gözü yaşlı vaiz” olarak bilindi Türkiye’de. Önce, Ege ve Marmara Bölgesi’nin cami kürsülerinde, toplantı merkezlerinde ve hatta kahvehanelerinde, daha sonra da tüm Türkiye’de.

Türk halkı bu “gözü yaşlı vaiz”i samimiyetle bağrına bastı. Onun gönlünün derinliklerinden gelen gözyaşları sel olup müminlerin gönlüne aktı ve katı kalpleri yumuşatıp eritti. Geniş kitlelerin bu zatın çevresinde haleleşmesinin aksine, “İslami ulema” kesimi bu zata pek ilgi göstermedi. Tıpkı, eserlerinden ve felsefesinden büyük ölçüde istifade edip bir eğitim hamlesine dönüştürerek geniş kitlelere mal ettiği Üstadı Bediüzzaman Said Nursi’ye yapıldığı gibi.

İslami konularda yazıp çizen, kariyer yapan birçoklarına göre, her iki zat da, “güzel ve faydalı işler” yapıyorlardı. Ancak, anlattıkları pek de “ilmî değeri haiz” şeyler değildi. O İslam tarihinden menkıbelerle, Asr-ı Saadet’ten tablolarla, “cemaati heyecanlandırıyordu”. “Yoldan çıkmış” bazılarına yol gösteriyordu. İşte o kadar.

Hâlbuki bu zat “sıra dışı” bir şeyler yapıyordu. O, kalabalıkları Asr-ı Saadetin huzur ve nur iklimine götürdüğü kadar, müspet ilimlerin sonuçlarıyla ve Batılı filozofların yorumlarıyla da tanıştırıyordu kitleyi. Ama her ne söylerse söylesin, bunu fevkalade güçlü bir hitabetle ve bir duygu seli içinde söylüyordu.

Prof. Dr. Şerif Mardin, Merhum Bediüzzaman'ın üslubu için "İslam'ın şiirsel dili" demişti. Mardin'e göre, Bediüzzaman önceki ulemanın yalın biçimde ve sadece akla hitab eder tarzda söylediklerini "şiirsel bir dille" söylüyordu. Kitleleri harekete geçiren bu "şiirsel dil" olmalıydı. Yoğun baskılara ve aykırı tavırlara rağmen, geniş halk kitleleri bu mesajı benimsedi ve kalbinin derinliklerine gömdü.

"Şiirsel dil"in arkasındaki sır

"Hitap" veya "beyan" nimeti, Rahman'ın kulları üzerinde, onların "insan olma" vasıflarını belirleyen önemli tecellilerinden biridir. Ama söz konusu Fethullah Gülen ve benzerleri ise, bu tecelli "muhteşem" ve "müstesna" kelimeleriyle ancak ifade edilebilir.

Eskilerin deyimiyle, onun "hitabeti" ve "talakatı", çoğu zaman çağlayanlar misali dinleyenlerin akıl ve kalplerine akar da akar. Bazen bu akış, hem kendisinde hem de dinleyenlerde adeta sellere dönüşen bir tesir gücüne mazhar olur.

Ancak onda bu hissiyat hedefsiz olmadığı gibi, "arka plan"sız da değildir. Esasen, akıl-kalp dengesinin fevkalade korunduğu bu coşkun beyan ve hitaplarını, bugün yer küresinin birçok noktasını kuşatan eğitim hamlesi projesinin itici gücü olduğunu anlıyoruz. Bilemiyoruz, bu "itici güç", yani "şiirsel dil" olmasaydı, kitleler onun mesajını böylesine kavrayabilir miydi acaba?!

Evet, Fethullah Gülen'in kullandığı "şiirsel dil"in arkasındaki kuvvetli arka planı Kur'ani ilimlere vukufiyet, hadiste derinlik ve doğu-batı felsefelerine aşinalık oluşturuyordu.

İslam tarihindeki önderler

İslam tarihine çok genel çerçevede bakıldığında dört ana kategoride önderler görürüz: Alimler, mürşidler, mütefekkirler ve dava/mücadele adamları. Fethullah Gülen'in bariz ve kolaylıkla

görülebilen yönü (özellikle hayatının 1990'a kadar olan devresi itibariyle) bir "mürşid" oluşu olmakla birlikte, müktesebatı itibariyle, hemen hepsinin karması olan karizmatik bir liderdir kendisi. Hem özellikleriyle hem de fikirleriyle "kuşatıcı bir lider".

Alimler: Geleneksel çizgiyi takip ederek derinleştikleri bir veya birden fazla alanda eserler verirler. Bu eserler, te'lif olabildiği gibi, tasnif veya şerh de olabilir.

Mürşidler: İslam toplumunun ortak müktesebatını ve değerlerini, gönüllerinin derinliklerinde yoğurarak kitleyi doğruya ve güzele irşat ederler. Doğru yolu gösterirler.

Mütefekkirler: Zamanlarına kadar ortaya konamamış olan hususları yeni bir biçim ve üslupla ortaya koyarlar. Ortaya koydukları yenilikler ya özde veya biçim ve üsluptadır.

Dava ve mücadele ***adamları***: Toplumların ihtiyaç duyduğu bir alanda, sadece fikirlerini ortaya koymak değil, fikirlerini ve ideallerini toplumsal bir heyecana ve hamleye dönüştürerek söz konusu topluluğu belirli bir istikamete götürenlerdir. Düşünce ve tekliflerini, cesaretle ve ısrarla savunurlar. Gerektiğinde bedel ödemekten çekinmezler. Genel temayüllerin ve düşüncelerin dışına çıkarak sıra dışı, farklı ve yerine göre "aykırı" tekliflerde bulunurlar.

Genel kategori böyle olmakla birlikte, bu dört temel vasfı birleştiren karizmatik şahsiyetler de az değildir İslam tarihinde. Esasen Muhterem Fethullah Gülen Hocaefendi de, bu vasıfları dengeli bir şekilde mahiyetinde barındıran nadir şahsiyetlerden birisidir.

Hayatının hiçbir döneminde, ilim öğrenmekten ve öğretmekten kopmamıştır. Hocaefendi'nin maruz olduğu rahatsızlıkların onda biri, kimilerinin başına gelse, dostlarından gelen iki satırlık mektubu dahi okuyamazlar. Hâlbuki o, iki-büklüm acılarla kıvrandığı sırada bile ilim öğrenmekten, öğrenmekten ve çevresini "irşat" etmekten, yol göstermekten geri durmamıştır.

Ancak benim naçizane görüşüme göre, onun en bariz vasfı,

"dava ve mücadele adamlığı"dır. Bence, "Karizmatik liderler dönemi bitti." diyenler, belki işletmecilik alanında haklı olabilirler, ama söz konusu Fethullah Gülen ise, söylenebilecek tek söz var: "O, sevenlerini, düşünce ve davasını izleyenleri ve hatta geniş kitleleri, sözünün büyüsüyle kuşatan, mefhumun kâmil anlamıyla karizmatik bir liderdir." O, ufuksuz önderlerin kısır bıraktığı, mağdur ve mazlum Anadolu insanına öylesine bir ufuk ve hedef göstermiştir ki bugün onun fikir mimarlığını yaptığı evrensel eğitim hamlesinin şefkat kanatları altında, dünyanın "yedi bucak, dört köşesi"nden, yüz binlerce genç geleceğin barış dünyasını inşa etmeye hazırlanıyor. "*Müştebih ağaçları gösteren semereleridir.*" sözünün icabı çerçevesinde, kurumsallaşmış fikirlerinin tezahürü olan okullarda tahsil gören gençler, dostun-düşmanın takdirlerini kazanmış durumda.

Yıllar önce, Ege camilerinde, gönüllerde çerağ yakan "hitabet" kavramının kemaliyle kendisinde tecelli ettiği "Gözü Yaşlı Vaiz", artık uluslararası bir fenomene dönüşmüştür. Şimdiye kadar onun düşünceleri, görüşleri ve fikir mimarlığını yaptığı eğitim hamlesi hakkında, iki uluslararası bilimsel sempozyum yapıldı. Bunlardan birisinin tebliğleri Turkish Islam adı altında, Syracause Üniversitesi tarafından yayımlandı. 2006 yılı içinde onun hakkında iki önemli uluslararası toplantı daha planlanmış olduğunu öğrenmiş bulunuyoruz.

İnanıyoruz ki, bu "fenomen"le, bir süre sonra çok daha büyük kitleler iftihar duygusunu yaşayacaktır. Ama bu iftiharı, önce bu topraklarda yaşayan her tabakadan insanın hissetmeğe hakkı ve liyakati vardır.

Kim ne derse desin, "Gözü yaşlı vaiz" yoluna devam ediyor.

Karanlıklara inat, ışık huzmeleriyle… "Cennet-asa" insanlık baharının müjdecisi, dünyanın dört bir bucağında açan rengârenk çiçek haleleriyle…

15.12.2005

KÜRESELLEŞEN İFTARLAR VE RAMAZAN MEDENİYETİ

Zarif ahşap konakların henüz betonarmenin gadrine uğramadığı; kibar İstanbul beyefendilerinin bir hayli olduğu; İstanbul'un bunca "obez"leşmeyip nüfusunun henüz bir milyon civarında seyrettiği; sakinlerinin birbirlerinin yanından "Na'ber!"lerle teğet geçmeyip, "*Nasılsınız efendim!*", "*Sabah-ı şerifler hayrola!", "Hayırla kalın efendim!*" diye hitap ettiği; "Sabite Tur Kardeşlerden şarkılar", "İsmail Baha Sürelsan'dan izahlı Türk musikisi", "Aliye Akkılıç'tan türküler" ve Hasan Akkuş Hoca'dan Kur'an dinlediğimiz yıllardı. O yıllarda, alt taraftaki "*Komşu teyze*"ye dolma tabağı taşır ve üst taraftaki "*Hacı İbrahim Amca*"yı, şefkatli davranışlarından dolayı handiyse baba bellerdik.

Ramazan aylarında, gün akşama devrilirken Fatih'in Çarşamba semtinden Draman istikametine doğru giden cadde-de, tek tük görülen '56 Playmouth' dolmuşların ve '46 Austin' arabalarının arasından kimi üniversite gençleri vakarla yürürdü. İstikamet Fethiye'de bulunan İlim Yayma Cemiyeti Yurdu idi. Burası, tabir yerinde ise İstanbul'da ilk toplu iftarların verildiği mekândı.

İstanbul'un hayırsever ve hamiyetkâr zenginleri, her Ramazan akşamı İmam-Hatip Okulu öğrencileri ile birlikte başta İbn'ül-Emin Mahmut Kemal Yurdu olmak üzere, Vakıflar Yurdu, Site Talebe Yurdu ve bazı il öğrenci yurtları öğrencilerine iftar verirlerdi.

Hafızam beni yanıltmıyorsa, ortalama beş yüz kişi katılırdı iftara. Merhum Prof. Dr. Sebahaddin Zaim Hocamızdan duyduğuma göre, sayıları bir elin parmaklarını geçmeyen varlıklı işadamlarımız tek başına, orta hâlli olanlar ise birkaç kişi bir araya gelerek iftarın masrafını karşılamakta idi.

İftar verenler arasında her sene behemehal Rahmetli Vehbi Koç da bulunurdu. Bendeniz de, 1966 yılından 1971 yılına kadar beş iftar sofrasında Sayın Koç'un ikramlarını almış oldum. (Keşke oğulları ve torunları bu baba geleneğini sürdürselerdi)

İftara gelen seçkin zevatı karşılayanların başında Merhum Av. Yusuf Türel olur, iftar sonrası yapılan konuşmaların takdimini ise Dr. İsmail Niyazi Kurtulmuş (Prof. Dr. Numan Kurtulmuş'un babası), duâhânlığını ise Hayrettin Şallı yapardı.

Ne güzel dua idi o: "*Ya Rabbi! Faydasız ilimden, yaşarmayan gözden, ürpermeyen kalpten ve doymak bilmeyen mideden Sana sığınırız!.*" Milyon kere AMİN…

Bazı işadamlarımız ise, ikram etmenin hazzına bizatihi varmak için beyaz önlüğü giyer, maluk kukuletayı başlarına takar hizmet ederlerdi.

Aradan yıllar geçti. 1990'lı yıllarda İstanbul'da Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyeleri, yardımsever işadamlarımızın himmetlerini bir araya getirerek, çadır iftarları organize etmeye başladı. Eş zamanlı olarak kimi işadamlarımız İstanbul'un yoksul semtlerinde ailelere erzak paketleri dağıtmaya başladılar. Daha sonra bu Anadolu'ya da yayıldı.

Medyaya yansıyan haberlere göre sadece İstanbul'da Büyükşehir Belediyesinin ve ilçe belediyelerinin organize ettiği iftar çadırlarında 150 bin civarında yoksul ve yolcu iftar etmektedir. Ayrıca Kuyumcular Odası da, kendisine yakışanı yaparak, mensuplarının katkısıyla Çemberlitaş'ta günde 1500 kişiye iftar

ettiriyor. İftar çadırlarında organize edilen, Ramazan'ın mana ve muhtevasına yakışır sohbetler ise gelişmenin bir başka boyutu.

Musevi Cemaati ise bu sene, "7 Eylül Avrupa Yahudi Kültürü Günü" dolayısıyla Beyoğlu Belediyesi önünde yüzlerce kişiye iftar verdi.

Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı ise, öncülük ettiği "beş yıldızlı otel iftarları" ile -kimileri tarafından yanlış anlaşılan- iftar sevincini ve hazzını çok farklı kesimlere ulaştırdı. Beş yıldızlı iftarlar organize etmedi, esasen "beş yıldızlı" hayat standardı içinde olanlara iftar sofrasının manevi atmosferini yaşattı. Hem Müslümanlara, hem de gayrimüslimlere. 11 yıldan beri bu misyonunu sürdürüyor.

Birkaç senedir "*Eğitim Gönüllüleri*", iftar sevincini küresel boyutlara taşımakta. Londra'dan Roma'ya; New York'tan Tokyo'ya; Moskova'dan Kinşasa'ya birçok ülkede iftar sofraları organize etmekte, maddi ve manevi hazzımızı "yetmiş iki millet"le paylaşmakta. İki sene önce aynı iftar sofrasını paylaştığımız değerli işadamlarımızdan Ayhan Bermek, 25 Eyül'de New York Waldorf Astoria Oteli'nde yapılacak olan, kendisinin de destek verdiği bin kişilik iftarın heyecanını hissediyordu.

Bayrampaşa Belediyesi, ilçe halkının büyük çoğunluğunun köken ülkeleri olan Balkanlar'ın her bir köşesinde Ramazan medeniyetini yeniden yaşatıyor.

Önceki akşam Prof. Nevzat Yalçıntaş Hocamızın iftarında idik. Uluslararası Dermatoloji kongresi dolayısıyla Türkiye'de bulunan ve ilk defa bir Müslüman iftarına konuk olduğunu söyleyen Yunanistan'dan Prof. Panayodis duygularını şöyle ifade etti: "Keşke Kongre'de bulunan bütün yabancı konuklar burada olsa idi de, benim burada hissettiğim hazları alabilse idi."

Sizi bilmiyorum ama ben Mübarek Ramazan ayının, özellikle sosyal ve kültürel boyutuyla, günden güne daha da derinliğine yaşanmakta olduğuna inanıyorum. O itibarla asla "*Nerede o eski Ramazanlar!*" hayıflanması içinde değilim.

Ben sadece, bu küresel misyondaki rolümü sorguluyorum.

13 Eylül 2008